

sehir

NİSAN-MAYIS-HAZİRAN 2023

ISSN: 2548-0081

kültür sanat

Kayseri Depremleri

Ahmet Ulu ile Söyleşi

Kayseri Medreseleri

**Kayseri Kalesi'nin
Tarihlendirilmesinde
Yeni Yaklaşımlar**

KAYSERİ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ
www.kayseri.bel.tr

Kayseri Kitabı
Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür Yayınlarından çıktı!

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT

2023 SAYI: 49 (Nisan-Mayıs-Haziran)

Ücretsizdir

Yerel Süreli Yayın

ISSN: 2548-0081

E-ISSN: 2564-7113

İMTİYAZ SAHİBİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri

Hüseyin BEYHAN

GENEL YAYIN YÖNETMENİ ve SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Salih ÖZGÖNCÜ

YAYIN KURULU

Ahmet Selman AKYURT

Erkan KÜP

Fehmi GÜNDÜZ

Gürcan SENEM

Mustafa ERDOĞDU

Salih ÖZGÖNCÜ

FOTOĞRAF KURULU

Ali SARAÇOĞLU

Abdullah KOÇ

Faik ÇİFTÇİ

Fatih S. Mehmet ÇOLAK

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Ahmet Deniz DOĞAN

GÖRSEL YÖNETMEN

Ali SARAÇOĞLU

REDAKSİYON

Rumeyza ERSÖZLÜ

KAPAK FOTOĞRAFI

Gazanfer DEMİRER

KAPAK TASARIMI

Ali SARAÇOĞLU

İLETİŞİM

Milli Mücadele Müzesi

Tacettin Veli Mah. İnönü Bulvarı No.72

38050 Melikgazi / KAYSERİ

t: (0352) 220 70 50 - 90

sehir38@kayseri.bel.tr

www.kayseribusam.com

şehir

kültür sanat

YAPIM

ZEM DİJİTAL

TASARIM

Ahmet Deniz DOĞAN

BASKI

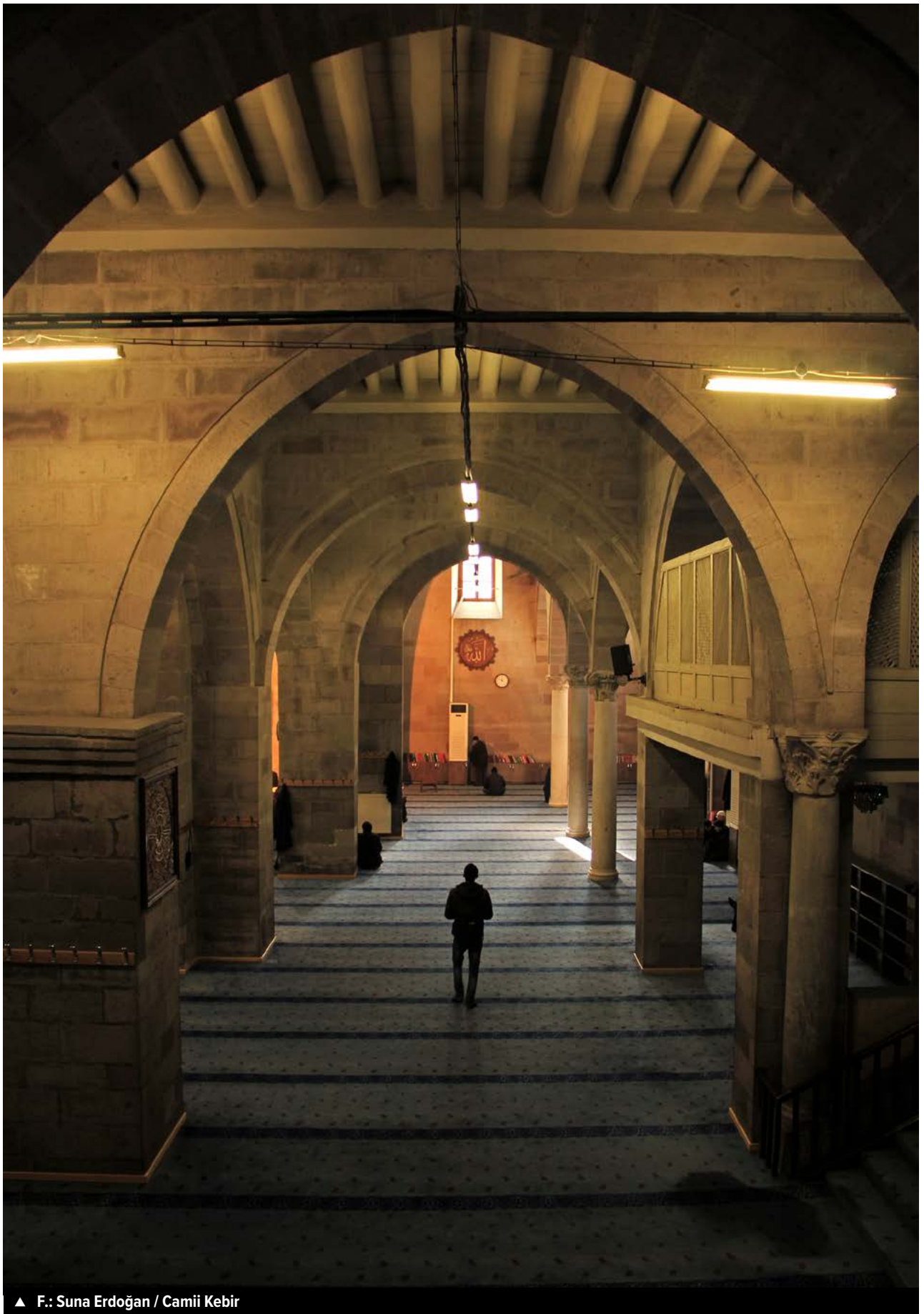
Orka Matbaacılık, İncecik Mah.

Çırağan Sk. No: 4 Melikgazi / KAYSERİ

info@orkamatbaa.com

T.: +90 352 322 17 00

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Kayseri Büyükşehir Belediyesine aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Şehir'imizden Selamlar

Şubat ve Mart ayı gerek Türkiye'miz gerekse Kayseri'miz açısından Maraş merkezli depremlerden dolayı yoğun geçti. Deprem hem şehrimizdeki yansımaları hem de Kayseri olarak deprem bölgesindeki vatandaşlarımızın yardımına koşma gereği bu iki ayın hem zahmeti hem rahmeti oldu. Ancak tüm Türkiye'miz başta olmak üzere Kayserili hemşehrilerimiz de varyıyla yoğunla deprem bölgesinde oldu ve imkânları nisbetinde gerekeni yaptı. Bu anlamda biz de Büyükşehir Belediyesi olarak ne gerekiyorsa yaptık. Çoğu günümüzü bölgede geçirdik.

Bundan dolayıdır ki hüzünlü bir Ramazan ve hüzünlü bir bayram geçirdik. Çünkü bizim için asıl bayramın depremzede insanlarımızın huzuru olduğunu biliyorduk. Bu bağlamda gerek şehrimize gelen depremzede kardeşlerimiz için gerekse bölgedeki depremzedeler için sadece maddi anlamda değil kültürel anlamda da ne gerekiyorsa yapmaya çalıştık.

Bunlarla beraber şehrimizde başlattığımız kültürel ve sanatsal projeleri sürdürmeye devam ettik. Kütüphanelerimizi sadece kitap okunan mekânlar değil aynı zamanda huzurlu vakit geçirilen mekânlar haline getirdik. Kültürel unsurların şehrimize olan katkılarının bilincinde olarak bilhassa kültür turizmine yönelik projelerimizi kararlılıkla sürdürdük. Yeni kütüphaneler açarken bazılarının planlamalarını yaptık. Yeni yapacağımız müzeleri hızlandırırken mevcut kültür varlıklarımızın restorasyonlarını sürdürdük.

Şehir dergimizin 49. sayısını da tamamladık. Bu

sayıda yine birbirinden önemli konular ve dosyalar şehrimizin tarihi, bugün ve yarın açısından bize önemli göstergeler sunmaya devam ediyor.

Bu sayıya yine şehrimizin sembol isimlerinden biriyle başladık. Şemseddin İsfahânî'yi Mehmet Çayırdağ hocamızın kaleminden okuyacaksınız. Halit Erkiletlioğlu hocamız gündemimizle de uygun olarak Kayseri Depremleri'ni yazdı. Halit hocamızın

yazısını Bekir Oğuzbaşaran'ın Deprem Şiiri tamamlıyor.

Bu sayıda şehir tarihimiz açısından iki önemli yazı var. Gürcan Senem ve İbrahim Yelkara; Kayseri Kalesi'nin Tarihlendirilmesinde Yeni Yaklaşımlar ve Gordianus III. Döneminde Kayseri Surlarının Yapımı Hatırasına Darp Edilen Sikeler başlıklı yazılarıyla şehrimizin yalnızca tarihine değil bugününe de ışık tutuyor.

Bir önceki sayımızda birinci bölümünü yayımladığımız Kayseri

Medreseleri bu sayımızda tamamlanıyor. Mustafa Işık'ın yazısını ilgiyle okuyacağınızı düşünüyorum. Şehrimizin önemli kültür insanlarından Ahmet Ulu ile yapılan söyleşiyi ise bir solukta ve heyecanla okuyacağınızı tahmin ediyorum.

Kaybolan Meslekler, Kitabiyat, Edebiyat, Kayseri Sofrası ve Kültür sayfalarımızla dergimiz yine dopdolu... Bir sonraki sayımızda buluşmanın heyecanı ile her zaman olduğu gibi yapacağımız bir kültürel etkinlikte, bir kütüphanemizde, bir sergimizde, bir müzemizde karşılaşmak umuduyla bereketli okumalar diliyorum...

Dr. Memduh Büyükkılıç

KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

PORTRE

Sahip Şemseddin Muhammed Isfahânî
Mehmet Çayırdağ

➤ 6

GÜNDEM

Tarih Boyunca Bilinen
Kayseri Depremleri
Halit Erkiletlioğlu

➤ 14

ŞİİR

Deprem Şiirleri
Bekir Oğuzbaşaran

➤ 22

TARİH-MİMARİ

Kayseri Kalesi'nin
Tarihlendirilmesinde Yeni Yaklaşımlar
Gürcan Senem, İbrahim Yelkara

➤ 24

TARİH

Gordianus III. Döneminde Kayseri
Surlarının Yapımı Hatırasına
Darp Edilen Sikkeler
Gürcan Senem-İbrahim Yelkara

➤ 32

EĞİTİM-KÜLTÜR

Kayseri Medreseleri II
Mustafa Işık

➤ 38

SÖYLEŞİ

Ahmet Ulu ile Koleksiyonculuk
Üzerine Söyleşi
Mustafa İbakorkmaz

➤ 50

KAYBOLAN MESLEKLER

Faytonlar Vardı, Atlar
Gitmeden Önce
Ahmet Sivacı

➤ 60

ŞEHİR AKADEMİ'DEN

Dünyanın İlk Tıp Hastanesini
Kurduran Gevher Nesibe
Hatun (1206)
İsmihan Güneri

➤ 66

KİTAPİYAT

Mekânın Ötesi Üzerine
Erkan Küp

➤ 72

EDEBİYAT

Hatırlamak Ya Da
Gömlek Değişimi
Elif Kesikoğlu

➤ 76

ANI-HATIRA

Çöl Yalnızlığı / Zambağı
Mete Sungur

➤ 80

SOFRA

Hakırdaklı Yağlama
Şehir Kültür Sanat

➤ 84

KÜLTÜRDEN

Şehirden Kısa Kısa Haberler
Şehir Kültür Sanat

➤ 86

Sahip Şemseddin Muhammed İsfahânî

Mehmet Çayırdağ

Anadolu Selçuklu Devleti'nde önemli görevlerde bulunmuş İran (İsfahan) asıllı devlet adamıdır. Şemseddin İsfahânî'den ilk defa meşhur Selçuklu kaynağı İbn Bibi şu şekilde bahsetmektedir: Sultan İzzeddin Keykavus I (1211-1220) bir gün Kayseri'den Ankara'ya giderken Sünnetli mevkiinde bulunan Surahan (Ürgüp-Avanos arasındaki Sarhan, kayıtlara göre Şarapsalar Hanı olamaz, çünkü bu han daha sonra inşa edilmiştir. Zaten isim de farklıdır.) mevkiine gelince konaklamışlar ve etrafındaki yakın görevlileri ile yiyip içmeye başlamışlardır. Birçok edebiyata ve Fars kültürüne hâkim şairlerin ve bu arada "Hazret-i Sultan tarafından özel münşi (münşi-i has, özel kâtip) tayin edilmiş olup yakınlık (halvet) meclislerinde bulunabilen, Sultan'ın yanına her zaman girip çıkabilen, önemli meselelerde her zaman görüşü sorulan ve daima ilgi ve saygı gören Sahip (vezir, sonraki görevinde aldığı unvan) Şemseddin İsfahânî'nin bulunduğu bu mecliste Sultan, konakladıkları bu iki mevkiin (kervansarayın) isimlerinin geçtiği bir beyit söylemelerini, imtihan etmek için şairlerden istedi. Bunun üzerine Şemseddin İsfahânî söz alıp aslı Farsçadan şu şiiri söyledi:

Senin gül-endamınla geçirdiğim o gecenin güzelliklerinin anlatılması kolay değil.

Dudak dudağa, yanak yanağa olduktan sonra Sünnetli'yi Surahan'ın (özel mânâsı var) üzerine koydum.

Bu şiiri çok beğenen Sultan, ona ödül vererek onun engin yeteneğini ve zekâsının kıvraklığını övdü. Emsalleri ve yaşlıları arasındaki rütbesini yükseltti. Onun mutfak sorumluluğu görevine (eşraf-ı matbah) has kâtiplik (inşa-yı has) görevini ekledi. O, o zamandan ömrünün sonuna kadar her gün yükselecek üstün bir mevkie ulaştı.

Buradan anlaşılacağı üzere Şemseddin İsfahânî önce padişahın mutfağının âmiri (Osmanlılarda matbah emini) idi.

1230 yılında Alaeddin Keykubad'ın I. Harzemşahlı Celâleddin Mengübertî'yi Yassıçemen'de mağlup etmesi üzerine çevre hükümdarlarına yazılacak fetihnâme'yi Tuğrai (mektup ve fermanları hazırlayıp bunlara padişahın imzası olan tuğra çeken) görevinde bulunan Şemseddin İsfahânî hazırlamış, ancak onun hazırladığı fetihname beğenilmeyerek Nizameddin Ahmed-i Erzincanî'nin hazırladığı fetihname tercih edilmiş, Tuğrailik görevi de ondan alınarak Erzincanî'ye verilmiştir.

1234 yılında Sultan'ın ordu kumandanları arasında olan Şemseddin İsfahânî, Mısır Eyyûbî hükümdarı Melih Kâmil'in Selçukluların güneydoğu Anadolu'daki şehirlerini yağma ve tahrip etmesi üzerine Diyarbakır'ın fethi ile görevlendirildi. Ancak şehrin surlarının sağlamlığı ve kış vaktinin yaklaşması yüzünden geri dönmek zorunda kaldı.

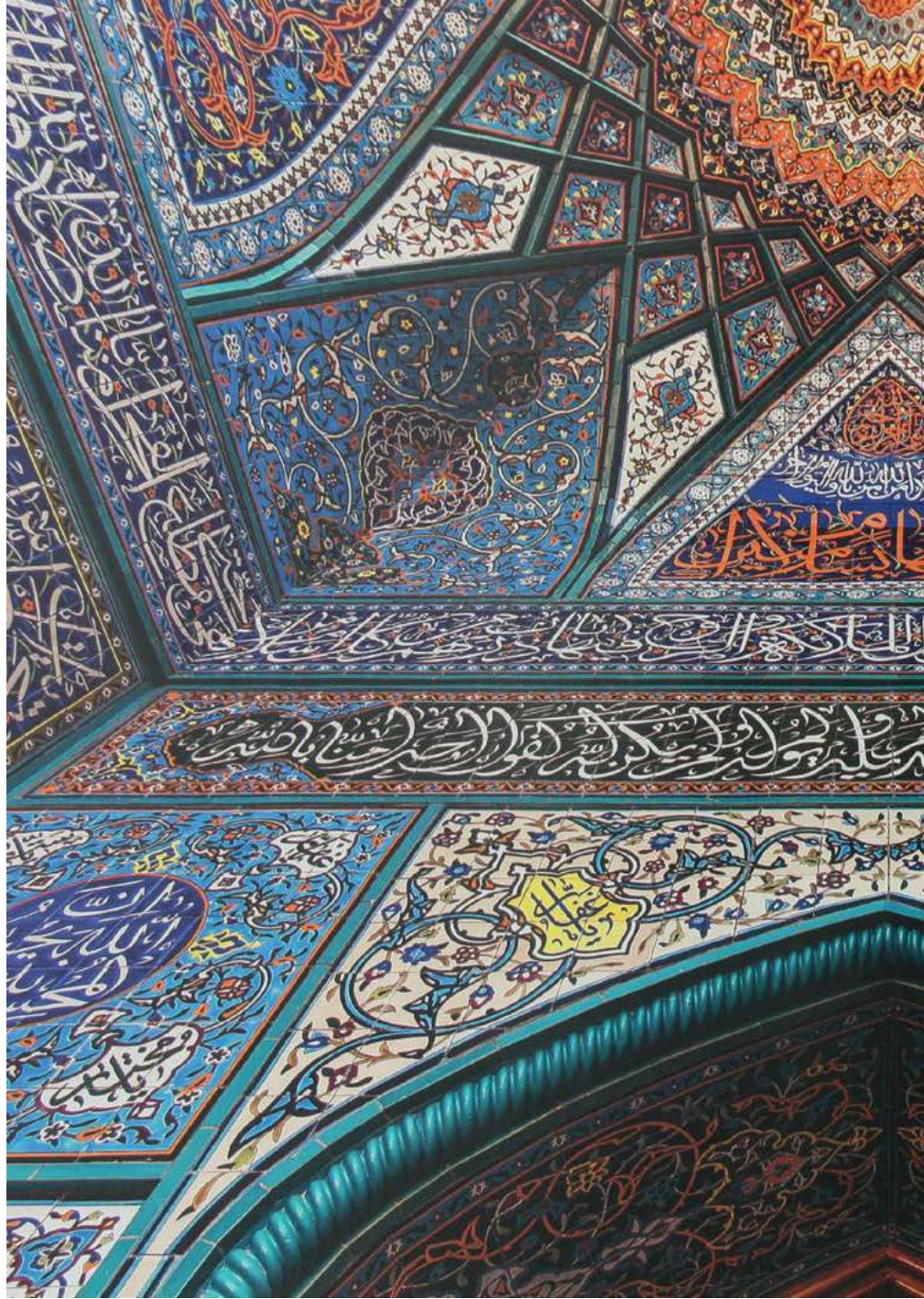
1237 yılında Alaeddin Keykubad'ın Kayseri'de zehirletilerek öldürülmesi üzerine büyük oğlu Gıyaseddin Keyhüsrev II'yi (b. bk) tahta çıkaran ve çok genç ve tecrübesiz Sultan'ın yanında idareyi ele alıp kendisine rakip olabilecek tecrübeli devlet adamlarını bir bir ortadan kaldıran Sadeddin Köpek'in muhalifleri arasında Şemseddin İsfahânî de bulunuyordu. Sultan'ın Köpek'i bütün bu yaptıklarına karşılık öldürtmek zorunda kalınca yaptığı tayinler arasında Sahip Şemseddin de Naibliğe (hükümdar vekili) getirilmişti.

Moğolların, yetersiz sultanın zaafından istifade edip Baycu Noyan kumandasında bir ordu ile Anadolu'ya girip Erzurum ve Erzincan'ı alarak tahrip ve katliam yapmaları üzerine, 1243 yılında Gıyaseddin Keyhüsrev Moğollara karşı ittifak yapmak üzere Suriye'deki Eyyubi meliklerine elçi olarak Şemseddin İsfahânî'yi (İbn Bibi'ye göre sahip olduğu bilgiler bakımından bir benzeri bulunmayan Melikü'l-Ümerâ) 100. 000 dinar (altın para) ve milyonlarca dirhem (gümüş para) ile Şam'a gönderdi. Ancak Şemseddin İsfahânî Eyyûbîlerden, Halep'tekiler hariç beklediği yardımı göremedi ve bir bakıma eli boş kaldı. Neticede Selçuklu ordusu Sivas yakınında Köseadağ'da büyük bir

mağlubiyete uğradı, Sivas ve bilhassa müdafaaya çekilen Kayseri Moğollar tarafından mahvedildi, Selçuklu Devleti Moğollara tâbi hâle geldi.

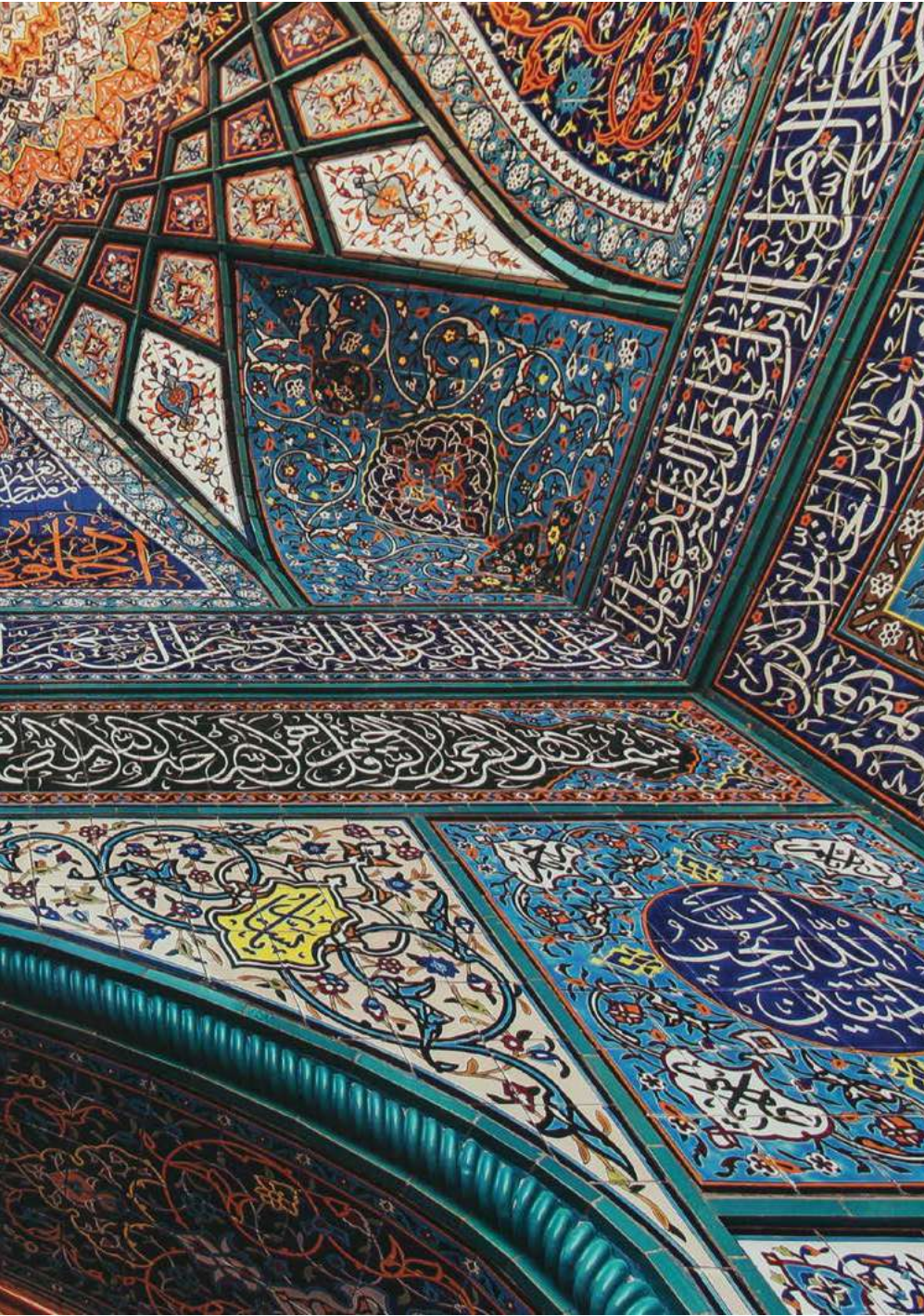
Melikü'l-Ümera (Beylerbeyi) Sahip Şemseddin gittiği Halep civarında para ile bir kısım kuvvet toplamış, bunlarla savaşa katılmak için harekete geçmeye hazırlanırken Köseadağ Savaşı'nın yapılıp Selçukluların mağlup olduğunu öğrenmiştir. Bunun üzerine yanındaki kuvvetleri dağıtıp Malatya'ya kadar gelmiş, orada bulunan idareci Çavlı'yı Sultan'a, Konya'ya gönderip Sultan'ın kendisi için ne düşündüğünü öğrenmeye çalışmıştır. Çünkü geç kalıp savaşa katılamaması yüzünden Sultan'ın kendisini cezalandırabileceğini düşünüyordu. Araya giren Çavlı Sultan'dan affetmenin yanında, Moğollarla anlaşmaya giden ve hâlâ dönmeyen Vezir Mübarizeddin Ali'nin vezirliğine de kendisini tayin ettiğine dair fermanı alınca Şemseddin Isfahânî rahatça Konya'ya gelmiş, ancak az sonra Moğollarla çok önemli bir anlaşma yaparak ağır şartlarla da olsa sulhu sağlayan Mübarizeddin Ali'ye vezirliği iade edip kendisi Naib ve Melikü'l-Ümerâ (Beylerbeyi) olarak kalarak beraberce hizmete devam etmişlerdir. Yine Selçuklu tarihçisi, bu iki devlet adamı için "Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev devlet işlerini, faziletlerinin mükemmelliği, akıllarının parlaklığı, düşüncelerinin sağlamlığı, dindarlıklarının samimiyeti ile tanınmış, eşleri ve benzerleri görülmeyen bu iki bilge kişiye, o iki tecrübeli kimseye, o iki devrin önderine bıraktı" övgülerini yazmaktadır.

Anlaşma yapılan Moğolları tekrar ziyaret edip Büyük Han'a yapılan anlaşmayı kabul ettirmek ve takdim etmek üzere bir elçi gönderilmesini, bunun da Naib Şemseddin (bu sırada Saltanat Naibliğinde bulunuyordu) olması gerektiğini Sultan'a teklif eden Vezir Mühezzebüddin Ali'nin bu teklifinin Sultan tarafından kabul edilmesi üzerine Sahip Şemseddin görevlendirildi ve hazırlıklara başladı.

Şemseddin bir heyetle yola çıkacaktı. Heyet beraberinde mücevherler, ağır kumaşlar, mücevher işçilikli eşya, altın takımlı atlar ve başka hediyelerle yola çıktı. Hedef, Moğolların batı (Altınordu) hakanı Batu (Sayın) Han'a gitmekti. Bunun için Karadeniz'i gemilerle geçip Kırım'a

çıktılar. Bozkırları geçerek Batu Han'ın otağına ulaştılar. Han'a, Sultan'ın il (tâbi) olmayı kabul ettiğini belirtip hediyeleri sundular. Batu Han kabul ettiği elçilere iltifatlarda bulundu. Anlaşma yeniden imza edildi. Han Hükümdar'a hâkimiyet alâmeti hediyeler gönderdi ve Şemseddin

İsfahânî'ye de "Nizamülmülk" unvanını vererek Anadolu'yu ona havale etti. Heyet Kafkaslar yolu ile ülkeye döndüğünde Vezir Mühezzebüddin Ali'nin ölmüş olduğunu gördüler. Sultan heyetin dönüşünden ve aldığı haber ve hediyelerden çok memnun

olmuş, bu sebeple İsfahânî'yi vezirliğe (sahip) tayin ettiği gibi Kırşehir emirliği ve subaşılığını da vermiştir. Gıyaseddin Keyhüsrev, artık bütün devlet işlerini Şemseddin İsfahânî'ye bıraktı, İsfahânî de ölümüne kadar devletin hâkimi oldu.

Bu hadiselerden sonra, Gıyaseddin Keyhüsrev Adana'daki Ermeni Krallığı üzerine yürümeyi planladı. Zaten Batu Han'a da durum anlatılmış ve müsaadesi alınmıştı. Ermeniler Selçukluların Moğollar karşısında mağlubiyete uğramaları üzerine taahhütlerini yerine getirmemişler ve kendilerine sığınan Sultan'ın annesi (Hunat Hatun) ve karısını (Gürcü Hatun) Moğollara teslim etmişlerdi. Konya'da hazırlanan Selçuklu ordusunun başında Şemseddin İsfahânî bulunuyor ve bir kısım Selçuklu ümerâsı da kendisine iştirak ediyordu. Ereğli'den geçen Türk ordusu, Torosları aşip Çukurova'ya indi ve burasının büyük bir kısmını istila etti. Ermeni Kralı Adana'ya, babası da Tarsus'a sığındılar. Tarsus muhasara edilirken Şemseddin İsfahânî Alanya'da bulunan Gıyaseddin Keyhüsrev'in öldüğü haberini aldı (1245). Vezir Ermenilerle başarılı bir anlaşma yaparak dönmek zorunda kaldı. Bu hadise olmasa idi Ermeni Krallığı tamamen ortadan kaldırılacaktı.

Gıyaseddin Keyhüsrev i'n ölümünden sonra üç oğlu kalmıştı. Bunlardan büyük olan İzzeddin Keykavus II'yi, vezir Şemseddin İsfahânî ve diğer devlet erkânı babasının yerine Sultan ilan ettiler. Keykavus zamanında da otoritesi devam eden vezir Sahip Şemseddin İsfahânî'yi diğer emirler artık çekemiyor ve ona karşı harekete geçmeye hazırlanıyorlardı. Emirlerden Beylerbeyi Has-Oğuz ve Ruzbe, İsfahânî'ye karşı tavır almaya başlamışlardı. Bunlara karşılık Pervane (toprak işlerine bakan nazır) Ebubekir ve Emir-i Dâd (adliye nazırı) Nusret de Vezir'le beraberdiler. Nihayet Sahip ve taraftarları gizli tedbirler alarak Has Oğuz ve Ruzbe'yi öldürüp cesetlerini asarak halka teşhir ettiler. Aslında bu ayrılıklara üzülen Sahip Şemseddin ülkeden ayrılp Moğolların yanına giderek uzlete çekilmeyi düşünüyordu. Ancak Nusret ve Ebubekir, kendisi memleketten ayrılırsa ülkenin büyük bir karışıklığa düşeceğini, birçok insanın zarar göreceğini, saltanata tecavuz edileceğini belirtip onu gitmekten

vazgeçirmişler, muarızlarının ortadan kaldırılması için ondan yetki almışlardı.

Ebubekir ve Nusret bu defa doğrudan Şemseddin Isfahânî'yi hedef almışlardı. Bunların niyetlerini anlayan yalnız vezir, birçok kuvveti bulunan Erzincan Subaşı Şerefeddin Mahmud'u Beglerbegilik makamına tayin ederek Konya'ya davet etti. Sahip Şemseddin, Şerefeddin ve Tuğracı Şemseddin ile birlikte bir plan kurup Ebubekir'i Konya'da bırakarak Nusret'i ortanca şehzade Kılıç Arslan'la birlikte Moğollara, yeni hakanı tebrike göndermek üzere yola çıkartıp böylece ikisini ayırt ettiler. Sonra birini yolda, Sivas'ta, diğerini de oğlu ile birlikte Konya'da ortadan kaldırdılar.

Vezir Isfahânî bu şekilde düşmanlarından kurtulduktan sonra Sultan'ın (Keykavus) annesi ile evlendi. Beylerbeyi Şerefeddin onu bu kararından vazgeçiremedi. Çünkü bunu hanedana karşı bir saygısızlık olarak görüyorlardı. Şerefeddin bu kızgınlıkla bazı haksız icraatlarda bulunup sonra da Konya'dan ayrıldı. Ancak Sahip arkasından kuvvetler göndererek onun başını kestirip Konya'ya getirtti. Böylece vezir bütün düşmanlarından kurtulup tam olarak iktidarı ele alıp saltanat sürmeye başladı. Büyük kalabalıklarla divana gidiyor, devlet adamları onun önünde diz çöküyordu. Devlet işlerinin dışında ilim ve kültür işleri ile uğraşıyor, geceleri ilim ve sanat adamları ile sohbetlerde bulunuyordu. Ok atmak ve at koşturmak gibi sporları sever, düzenlenen eğlence meclislerinde kültürlü, zarif, hoş sohbet insanlar bulunur, şarkıcılar ve rebab, ud vesair ile çalgıcılar neşe saçar, şiirler okunur, şairler kendisini över, o da onlara şiirle cevap verirdi. Arapça, Farsça ve başka eserler mütalaa edilir, toplantılar gece yarısına kadar devam ederdi. Ülkede ve devlette bu huzur ve sükûn devri iki yıl, Şemseddin'in ölümüne kadar devam etmiştir.

Bu dönemde, uçlarda Türkmenler arasında saltanat iddiasındaki birinin

sini nereye götürdüklerini sorduğunda, “sen daha öncekileri nereye gönderdiysen oraya” cevabını aldı. Neticede öldürüleceğini anlayıp çok feryat etti ve acı şiirler söyledi. İsfahâni burada öldürttüğü emirlerin yakınlarına teslim edildi. Onlar da ona üç gün işkence ettiler. Sonra başı kesildi ve Sivas’ta bulunan Sultan Rükneddin Kılıç Arslan IV’e gönderildi (25 Mart 1249). Şemseddin’in ölümü beklerken yazdığı uzun Farsça şiirin (İbn Bibi naklediyor) bir beyti şöyledir:

(Servetimden şimdi ayaklarımda iki zincir kaldı)

Vazgeç ey perişan gönül! Felekten ne şikâyet ediyorsun. Yaptığından dolayı bu güneşe ve aya ne kadar sitem edeceksin?

Bu senin gaffletinin ve

yaptığının, çok miktarda kötülüğünün sonucudur. Çünkü günahların haddini aştı ve sende etkisini gösterdi.

Şemseddin İsfahâni Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî’nin hocası Seyyid Burhâneddin’in Konya’dan Mevlânâ’dan ayrılıp Kayseri’ye geldiği 1239 yılından, Seyyid’in vefat ettiği 1244 yılına kadar Kayseri’de olduğu ve Seyyid’in has müridi ve yakını bulunduğunu Menâkıbü’l-Ârifin (Âriflerin Menkıbeleri) birçok hikâyelerle anlatmaktadır. 1239 ve 1244 yılları Gıyaseddin Keyhüsrev II’nin saltanat yılları olup 1238’de devletin başında büyük gaile olan Sadeddin Köpek öldürülüp Sultan rahatlayınca yaptığı tayinler arasında, yukarıda belirtildiği gibi Şemseddin İsfahâni Naiblik (saltanat vekilliği) görevine getirilmiştir. Yine 1243’te Melikü’l-Ümerâ (Beylerbeyi) olarak Moğollara karşı kuvvet talep etmek üzere Eyyûbi-

kalabalık bir toplulukla isyana kalkışması, Şemseddin’i epey uğraştırmıştı. Ayrıca Cengiz Han’ın torunu Moğol Büyük Hanı’nın tahta çıkış merasimine katılan ortanca şehzade Kılıç Arslan’ın oradan Moğol askerleri ile dönmekte olduğu ve kendisinin Selçuklu Sultanı tayin edildiği haberi gelmişti. Moğol hanına Şemseddin İsfahâni şikâyet edilmiş, emirleri haksız yere öldürdüğünü, Keykavus’u Han’dan izin almadan sultan yaptığını söylemişlerdi. Bu haberler üzerine telaş eden Şemseddin, bir adamını büyük hediyelerle Moğol Hanı’na göndermek üzere yola çıkardı ise de Kılıç Arslan’ın Sivas’a gelip saltanatını ilan etmesi üzerine adam kıymetli hediyeleri Kemah Kalesi’ne koyup Halep’e kaçtı (1249). Kılıç Arslan, Şemseddin’in tayin ettiği devlet adamlarını azletti, kendisinin de yakalanması için karar aldı. Şemseddin

Sultan İzzeddin Keykavus’u alıp Antalya taraflarına giderek karşı tedbirler almayı düşünürken, büyük devlet adamı Celâleddin Karatay (b. bk) mühim bir vazife üstlenerek üç şehzadeyi de birlikte sultan yapma teşebbüsüne girişti. Karatay; Şemseddin’e haber göndererek Keykavus’un sultan olarak kalacağını, ancak kendisinin saltanattan vazgeçip az adamı ile uçtaki isyan üzerine gitmesini tavsiye etti. Ancak İsfahâni’nin kimseye güveni kalmamıştı. Evini adamlarına koruma altına aldırdı. Bunun üzerine Karatay haber göndererek tekrar köşkünden çıkıp uçlara gitmesini ve kendisine güvenmesini bildirdi. Şemseddin söylenenleri yerine getirmeyince Karatay evini muhasara altına aldı. Bu sırada Moğol başkentinden Şemseddin İsfahâni’nin öldürülmesi emri geldi. Neticede zorla saraya getirilip buradan kaleye götürüldü. Yolda giderken kendi-

lere, Halep'e gönderilmiş, ancak oradan Kösedağ Savaşı sonrası gelebilmişti. İşte bu dönemde belli ki Şemseddin İsfahânî Kayseri'de bulunuyordu. Herhâlde Kayseri Valisi ve Subaşı görevi de üstündeydi. Nitekim yukarıda ismi geçen Mevlî kaynağı Sahip Şemseddin İsfahânî'nin Kayseri'nin hâkimi olduğunu yazar. Menâkibü'l-Ârifin ondan hep Sahip (Vezir) olarak bahsetmektedir. Çünkü eser bu tarihlerden yüz seneye yakın bir zaman sonra yazılmış, Şemseddin son olarak vezir olduğu için hep bu unvanla anılmıştır.

Menâkibü'l-Ârifin'de Şemseddin İsfahânî hakkında şunlar anlatılmaktadır: (Seyyid Mevlânâ'yı yetiştirmeyi tamamlayıp Konya'dan Kayseri'ye dönünce) Seyyid o Hazret'in (Mevlânâ'nın) yüce müsaadesiyle "Darü'l-feth" denilen Kayseri'ye hareket etti. Çünkü o, Kayseri'yi çok seviyordu. O zamanda Büyük Vezir Sahip Şemseddin İsfahânî Kayseri'nin hâkimi idi. Seyyid'e inandı ve türlü hizmetlerde bulundu. Nihayet onun kul ve müridi olup himmetine mazhar oldu.

H 636 (M 1238/39) yılında (Moğol) şehzadelerinden (Cengiz hanedanından) bir ulu kişi, yanında bir topluluk olduğu hâlde (heyetle) Rum ülkesinin (Anadolu'nun) vergilerini ve mallarını toplamak ve haraç istemek için elçilikle Sultan Alaeddin oğlu Sultan Gıyaseddin Keyhüsrev'in yanına gelmişti. (Bu hadisenin tarihi Selçukluların 1243 yılında Moğollar mağlubiyeti sonrası, onlara tâbi ve büyük miktarda vergi verir hâle gelmesi sonrası olsa gerek.) Şehzade Kayseri'ye geldiği vakit Sultan'ın veziri olan Şemseddin İsfahânî onu karşılayıp bir hangâha (konak) indirdi. Şehzade Seyyid'i ziyaret etmek istediğini söyledi. Sahip Şemseddin daha önce Seyyid'in huzuruna geldi. Seyyid'i kendi ibâdethanesinde huzur içinde gördü. (Seyyid'in dergâhı Kaleönü'nde, şimdi vakıflara ait Bayrampaşa İşhanı'nın yerinde idi. Burası aynı zamanda Kayseri Mevlevîhanesi'nin

yeri idi. Sahibin oturduğu Selçuk Sarayı Devlethane ise İç Kale'nin kuzeyinde, meydanın Kale'ye yakın güneyinde idi.) Sahip uzaktan yeri öptü ve: "Bağdat şeyhlerinin (Moğollar Bağdat'ı alıp Halife'yi öldürmüşlerdi) oğullarından bir ulu kişi, padişah Seyyid'i ziyarete geliyor dedi. Seyyid Sahip'e "sus" diye bağırdı. "Ben padişah o padişah bu nasıl olur? Benden başka bir padişah varsa getir de boynunu vurayım" dedi. Sahip Seyyid'in heybetinden sersem oldu. Şeyh (Moğol Prensi) geldi. Seyyid'in önüne baş koyduktan sonra elini öpüp yüzüne sürdü. Seyyid (Sahip Şemseddin'e) "Desene ki Tanrı erlerinden yardım almak için bir fakir, bir duâcı, bir sadık geliyor. Az kaldı ki bu garip dervişin gönlü yaralanacaktı" dedi. Şeyh Seyyid'in ayağına dinarlar (altın para) saçtı ve şehrin fakirlerinin yağma etmelerini buyurdu.

Bir gün Sahip İsfahânî Seyyid'i ziyarete gelmişti. Hizmetçisi: "Vezir, Pîr'i ziyarete gelmiştir." diye Seyyid'e haber verdi. Seyyid dışarı çıktı. Hüccresinin kapısında toprak üzerine oturdu. Sahip ve emirler de toprak üzerine oturdular. Seyyid o kadar marifetler ve sırlar döküp saçtı ki Sahip kendisinden geçti. Seyyid'in hüccresinin etrafına büyük bir kalabalık toplandı. Hitabın sonunda Seyyid: "Bugün Allah size mağfiret edecektir. Merhamet edenlerin en merhametlisi O'dur." âyetini söyledi ve kalkıp evine gitti, kapıyı, muhkemce kapadı. Sahip Şemseddin memnuniyetinin şükranesi olarak fakirlere birçok dinar sadaka verdi. Ağlayarak ve ah ederek gitti.

(1244'te) Seyyid'in ölüm haberi Sahip Şemseddin ve ileri gelenlere ulaşır ulaşmaz feryat ederek saçlarını yolarak geldiler. Darü'l-feht'in (Kayseri) bütün büyük ve küçükleri başlarını açtılar. (Bu eski bir Türk âdetidir). Hafızlar Kur'ân okuyarak, şeyhler zikrederek, âlimler sarıkları perişan bir vaziyette ve müezzinler selâ vererek Seyyid'i kendi mübârek mezarlığına gömdüler. Sahip

Şemseddin bir hayli mal harcayarak matem törenleri tertip etti. Hatimler indirdiler ve Seyyid'in mezarının üzerine kapamalarını (türbe yapmalarını) emretti. Birkaç gün sonra türbe harap oldu. Tekrar buyurdu, bir kemer (tonoz) yaptılarsa da o da yakıldı. Bir gece Sahip Şemseddin Seyyid Hazretleri'ni rüyada gördü. Seyyid ona: "Benim üzerime bir bina yapmayınız." dedi. Ölümünün kırkı geçtikten sonra Sahip Şemseddin bu hususta Hüdâvendigâr Hazretleri'ne (Mevlânâ'ya) bir mektup gönderdi. Mevlânâ saygı gösterdi. Ulu arkadaşlarla birlikte Kayseri'ye hareket etti. Seyyid'in kabrini ziyaretten sonra yeniden bir matem töreni tertip ettiler. Sahip Şemseddin, Seyyid'in bütün kitaplarını ve cüzlerini onlara arz etti. Onlar bunların içinden kendi istedikleri şeyleri aldılar. Uğurlu ve yadigar olmak üzere birkaç risâleyi de Sahip Şemseddin'e başışlayıp tekrar Konya'ya hareket ettiler.

Yine Menâkibü'l-Ârifin'de Sahip Şemseddin'in vezir iken Konya'da Mevlânâ'nın müridi olduğu anlatılmaktadır. Şemseddin vezir olduğu hâlde diğer Selçuklu ümerâsı gibi Kayseri veya Konya'da yaptırmış olabileceği herhangi bir mescit, medrese, han gibi bir eserine rastlanmamıştır. ■

Kaynakça:

- İbn Bibi, Evamirü'l-Alâie, Çev. Mürsel Öztürk, 1996 Ankara, C. II, s. 34, 36-128; Prof. Dr. Osman Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, İstanbul 1971, s. 384-470; Ahmet Eflâkî, Ariflerin Menkıbeleri, Çev. Prof. Dr. Tahsin Yazıcı, İstanbul 1973, C. I, s. 40, 145-148, 152, 153, C. II, s. 143, 144; Mehmet Çayırdağ, Seyyid Burhaneddin Hüseyin, Kayseri 1997; Çayırdağ, Seyyid Burhaneddin'den Sonra Kayseri'de Mevlevîlik, III. Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi (KAYTAM), Kayseri 2000, s. 101-114.

Tarih Boyunca Bilinen Kayseri Depremleri

Halit Erkiletlioğlu

Kayseri coğrafyasına tektonik açıdan bakıldığında; güneydeki “Arap levhası”nın baskısı altında bütün Anadolu levhasını batıya doğru itmekte olan “Kuzey Anadolu Fayı” ve bu büyük fayın oluşturduğu kuzey-güney istikametinde ve zaman içinde enerji depolayan Ecemiş (bu fay yılda takriben 6 mm hareket etmekteymiş) ve Sarız fayları bulunmaktadır. Daha genel olarak, şehrin kuzeybatısındaki Erkilet Fay Zonu ve güneydoğudaki Erciyes Fay Zonu olarak belirtilmektedir. Özellikle Ecemiş Fay Zonu, Kayseri Ovası ve devamının en önemli tetikleyici unsurudur. Uzmanların belirttiğine göre Ecemiş Fayı Richter ölçeğine göre 5. 5-6. o şiddetinde deprem kabiliyetine sahiptir. Adı geçen faylar Yeşilhisar, Talas, Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde 18 civarında mahalleyi doğrudan etkilemektedir.

Bu fayların harekete geçtiği dönemleri tarihî kayıtlardan takip edebilmekteyiz.

Kayseri ve çevresinde bilinen ilk deprem bilgisini, Roma İmparatoru Tiberius (MS 14-37) dönemine ait bir deprem kaydından öğreniyoruz. Kappadokya’nın Roma eyaleti yapıldığı o günlerde Kayseri’de büyük bir deprem olmuş ve

bu sebepten eskiden beri Kappadokya krallarının Roma'ya ödedikleri vergi azaltılmış.¹

Daha sonra Severus Aleksandros (MS 222-235) döneminde Kayseri piskoposu Firmilianus, Cyprianus'a (Kiprianus) yazdığı bir mektupta Kappadokya ve Pontus boyunca birçok bölgenin sürekli ve sık sık depremle yıkıldığını belirtiyor. Hatta birçok şehrin bu depremde ötürü oluşan boşluğa çekildiğini belirtiyor.² Zira hemen bu yıllarda, MS 232 yılında büyük bir deprem olmuş, Mazaka'nın Romalı valisi bu depremde pagan tanrılarına kurban kesmeyen Hristiyanları sorumlu tutmuştu.³

Roma İmparatoru olan III. Gordianus (238-244) döneminde de bu sarsıntıda yıkılan eski şehrin surları Pers tehlikesine karşı tamir ettirilmiş ve bu tamirin anısına İmp. Gordianus, bir tarafında kendi portresi olan, diğer yüzünde "Entix" (=sûr) yazan Erciyesli sikkeler bastırmıştı:

[Gordian III 238-244 Bronz AE, Yüzü: Gordian'ın sağa bakan diademli ve giyimli büstü, AKMANT GORDIANOC / Diğer Yüzü: Üstte zirvesinde Çelenk bulunan Erciyes, çevresinde: M-HT--ROPOLEWC KAICAR ENTIX⁴ BN Altta: ETA (Tarih: 4= 241)]

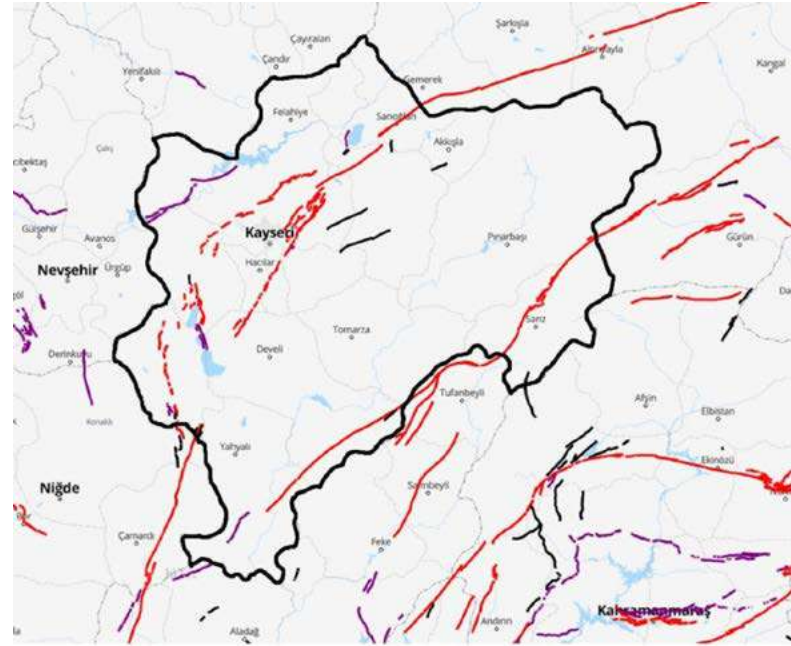
Bu tarihi belge o dönemde de "Kuzey Anadolu Fayı'nın"

aktif olduğunu göstermektedir.

4. YÜZYIL BAŞLARINDA YAŞANAN BÜYÜK DEPREM (MS 370-379)

Kayseri, Malatya ve Sivas'ta etkili olan bu depremde; Hristiyan azizi Basileios'un Kayseri kapıları önüne yaptırmış olduğu; bünyesinde manastır, imarethane, hastane, öksüzler

yurdu, kilise, piskopos sarayı, rahip evleri, misafirhaneler ve bir cüzzam hastanesi gibi hizmet birimleri bulunan külliyein büyük oranda zarar gördüğü belirtilmektedir.

Altıncı yüzyılda Kayseri hakkında değerli bilgiler veren Bizans Tarihçisi Prokopios (MS 500-565), şehrin bir surla çevrili olduğunu ve bu sûrun çok geniş bir alanı kapsamasından dolayı İmparator I. Justinianus tarafından daraltıldığını kaydetmektedir.⁵ Daha da ayrıntılar vererek; "Sûrun, birbirinden uzak tepeleri, bahçeleri ve meraları çevirdiğini ve şehrin evlerinin buraları doldurmadığını ve surların, depremler ve bakımsızlıktan yıkıldığını Bizans İmparatoru I. Justinianus'un (M. S. 527-565) şehri koruyabilmek için eski sûru daralttığını ve garnizon binaları yaptırttığını" belirtmektedir.⁶

Malazgirt Savaşı'nın hemen arkasından 1072 yılında Bizans İmparatoru Mihael Dukas'ın İsaak Komnenos'u kardeşi Alexis ve Norman prenslerinden Russel ile birlikte kuvvetli bir ordu ile Anadolu'nun müdafaasına gönderdiği ve bu ordu Kayseri'ye ulaştığında şehrin büyük bir deprem ile harap olduğu ve burçlardan başka bir yapının kalmamış olduğu Bizans kaynaklarında belirtilmektedir.⁷

1072 yılında meydana gelen bu deprem sonucunda büyük tahribata uğrayan surlar üzerinde Dânişmendlilerin tasarrufu

1 Erkiletlioğlu Halit, Kappadokia Krallığı ve Roma-Bizans Dönemi, Kayseri Büyükşehir Bel. Kültür Yay. Kayseri. 2019, s. 256.

2 Erkiletlioğlu, a. g.e. s. 285.

3 <https://www.cappadociahistory.com/post/caesarea-mazaca-kayseri>

4 Entix= Sûr demek olup Kayseri surlarının onarıldığı ya da bitirildiğini belgeleyen sikkedir.

5 William M. Ramsay, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, (Çev. Mihri Bektaş), Millî Eğitim Basımevi, İst., 1960 s. 461 / Albert Gabriel, Kayseri Türk Anıtları, Çev. Ahmed Akif Tütenk, Ank. 1954 s. 15.

6 Baydur, Nezahat, Kültepe (Kanes) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar, İst. Üniv. Ed. Fak Yay. No: 1519, İst. 1970, s. 103.

7 Turan Osman, Selçuklular Zamanında Türkiye, Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul 1971, s. 51.

ile ilgili hiçbir belge günümüze gelmemiştir. Ancak şehir devlet merkezi yapan ve köklü imar faaliyetlerinde bulunan Melik Muhammed Gazi (1134-1143) döneminde surların da ele alındığı tahmin edilmektedir.

1205 YILINDA YAŞANAN BÜYÜK DEPREM

Selçuklu Sultanı I. Gıyaseddin Keyhüsrev döneminde, 1205 yılında yaşanan büyük bir depremle kentin iki önemli ibadethanesinin önemli ölçüde zarar gördüğü anlaşılmaktadır. Bunlardan kullanılamayacak hâle gelen Ulu Cami (Sultan Camisi/Cami-i Kebir), depremden hemen sonra, caminin bânisi olan Melik Muhammed Gazi'nin kardeşi olan Yağbasan'ın oğlu Muzaffereddin Mahmud tarafından köklü bir onarıma tabi tutulmuş, bir de görkemli bir tuğla minare eklenerek yeniden ibâdete açılmıştır.

Aynı depremde zarar gören Gülük Cami ve Hamamı ise Muzaffereddin Mahmud'un kızı Atsız Elti Hatun tarafından depremden sonra 1210 yılında onarılarak yeniden kullanılabılır hâle getirilmiştir. Yani depremde büyük zarar gören bu iki cami de Melik Muhammed Gazi'nin yeğenleri tarafından restore edilmiştir.

1334 (H 735) DEPREMİ

1334 yılında Kayseri'de yaşanan başka bir depremde büyük hasar gören Gülük Camisi 1335 yılında Alâemuddin oğlu Kölük Şemseddin tarafından onarılmış, câmiye orijinal çini mihrâb

ve hamam ilâve edilmiştir. Bu sebeple o günden günümüze kadar cami, Kölük (Gülük) adıyla gelmiştir.

Selçuklu emirlerinden Ebu'l Kâsım Ali el-Tûsî'nin nezâretinde inşâ edildiği kitâbesinden anlaşılan Hacı Kılınç Külliyesi'nin 1249 (H 647) güney ve batı cephelerindeki toplama taşlarla yapılan onarımının, câminin inşâsından sonra geçirilen büyük depremlerden sonra yapıldığı tahmin edilebilir.

1714 (H 1126) DEPREMİ

1714 yılı Rebiülevvel ayı başlarında (şubat ortalarında) Kayseri'de çok şiddetli bir deprem olur. **Büyük Zelzele (Zelzele-i Kebir)** adıyla bilinen bu sarsıntıda şehirde birçok ev ve bina harap olur. Sadece şehir içinde 9000'den fazla insanın öldüğü bildirilen depremde Câmi-i Kebir'in kubbe, kemer, kolon ve duvarları yıkılır. Bu depremle ilgili olarak Câmi-i Kebir'in doğu kapısının üzerinde "*Tarih el zelzele sene 1126*" yazılı bir kitâbe bulunmaktadır.⁸

Câmi-i Kebir Doğu Kapısı Deprem Kitâbesi:

تاريخ الزلزلة

سنة ١١٢٦

Tarih el zelzele

Sene 1126

(Deprem tarihi

M 1714 senesi)

Tavanı çöken câmi dokuz yıl harap hâlde kaldıktan sonra 1723 yılında onarımını yaptırtan Matbah Emni Hacı Halil

8 Erkiletlioğlu Halit, *Kayseri Kitâbeleri*, Kayseri Büyükşehir Bel. Kültür Yay. No: 37, Kayseri 2001 s. 29.

Efendi'nin enkazı câmi tabanına yaydırması sebebiyle zemini yüksek olarak kullanılmaya devam etmiştir. 1956 yılında yapılan köklü restorasyon sırasında bu enkaz kaldırılarak câminin orijinal zeminine inilmiştir. Bu enkazın kaldırılmasıyla birlikte caminin taş söveli kapısından harimine merdivenle takriben üç metre inilir hâle gelmiştir. Câmi içinden Raşit Efendi Kütüphanesi'ne açılan kapı yukarıda kalarak kullanılamaz hâle geldiğinden tamamen kapatılmış ve kütüphaneye dışarıdan giriş sağlanmıştır.

1723 yılında Saray mutfak sorumlusu Kayserili Hacı Halil Efendi tarafından minarenin yıkılan petek ve külâh kısmı da yeniden yaptırılmış ancak taş malzeme ile yapılan petek bölümü dokuya uyum sağlayamamıştır.

Çok büyük ölçekli olduğu anlaşılan bu depremi “**Bekâyî**” mahlaslı, Kayserili bir şair şu şiirle anlatmıştır:

*Ey ülü'l-elbâb olan unzur bana der Kayseri
İbret al hâlîme bak ibret nümâ der Kayseri
Atılıp kavs-i kazâdan nâgehân sîneme tîr...
kat kat... giysem nef'i yok der Kayseri*

*Semt-i garbden zâhir oldu bir sehâb-ı muzlime
“Kâlû hâzâ âridun mümtirunâ”(*) der Kayseri*

*Bâm-ı şâm-ı Cum'ada başıma geldi bir kazâ
Titredi kûh ü arâzî âh kusûrum der Kayseri*

*Hedm olup şeddâd-ı bünyân âlem oldu pür cüvan
Câmi ü mescid hem esvâk kurâlar der Kayseri*

*Hâmilât hamlini attı dahi cümle murdiât
“Yevme tezalamma ardaat”(**) erdi der Kayseri*

*Siyemmâ Ulu Câmi mâbed-i inhidâm olup
Büktü îmân ehlinin hep kadlerin der Kayseri*

*Cümle halk sarhoş göründü hâlbuki sakrân değil
Lâkin Allâh'ın gazâbı bin beteri der Kayseri*

*Âlim ilmini unuttu ehl-i dünya mâlini
Mâ-hasal mutlak ferman düştü der Kayseri*

*Bî kıyâs mevt bulunup sağışı kâbil değil
Şehr içindeki dokuz binden ziyad der Kayseri*

**Der BEKÂYÎ ehl-i Kayseri gelin insaf edin
Belki Rabb-ül âleminden lutfere der Kayseri⁹**

Aynı depremde **Erkilet Musağa Câmi** ise tamâmen harap olur.¹⁰

1131 (1719) senesinde, beş sene evvelki büyük depremden (1714 depremi) yıkılmış olan Erkilet Musağa Câmi Sadrazam Erkiletli Mehmed Paşa tarafından yanında altı odalı bir medrese ve kütüphâne ile birlikte yeniden yaptırılır. Câmi bakımı ve ihtiyaçları için birtakım gelirler aynı tarihî vakfiye ile tahsis edilir.

Sözü edilen câmi-i şerifin kapısı üzerindeki mermer kitâbede şu manzûm tarih yazılmıştır.

*“Habbezâ Câmi'i pür-nûr-ı sücûd
Bârek Allâhü zehi beyt-i Hudâ
Sadme-i zelzeleden olmuş iken
Eser-i bünyesi mahsûr-i fenâ
Ma'delet-g (k) üster-i Sadr-ı Âlî
Sâhibu'd-devle Muhammed Pâşâ
İtdi bu Câmi-i vâlâ-sakafı
Maskat-ı zât-ı şerîfînde binâ
Ola hayrat-u müberrâtı kabûl
Devletin eyleye efzûn Mevlâ
Didi târihini Ruhsat-i Hâtif
Câmi-i ferah-ü zibende-bina
(Bu mısra hesaplanınca 1131 (1719) tarihi çıkmaktadır)*

*(Secde nurlarıyla dolu ne güzel câmi
Allah mübarek etsin. Ne hoş Allah evi
Zelzelenin sallantısından olmuş iken
Bünyesinin eseri yokluk mahsuruna
Adalet yayıcı o yüce Sadrazam
Devlet Sâhibi Muhammed Paşa
Etti bu yüksek tavanlı câmi-i
Zatının doğum yerinde bina.
Onun iyi ve hayırlı işleri kâbûl ola
Ve Mevlâ devletini artıra
Hatif, tarihi ruhsatını söyledi
Bu kutlu ve binası süslü câminin.)”*

1714 depreminde Hükümet Sarayı'na yakın olan ve Hürrem Çavuş Mahallesi'nde bulunan **Mahkeme Sarayı** ve **Vezir**

9 Kütüphâne Yazma Eserler/Cönkler Bölümü 74 numarada kayıtlı bulunan cönkten alınan bu şiir, Sn Ahmet Emin Güven tarafından gönderilmiştir. (*) Ahkaf sûresi 24. âyete atıfla (Bu bize yağmur getirecek buluttur) (**) Hac sûresi 2. âyete atıfla (Emzikli kadınlar çocuklarını attı, hâmileler düşürdü)

10 Ahmed Nazif, Kayseri Tarihi (Mir'at-i Kayseriyye), Yay. M. Palamutoğlu, Erciyes Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Kayseri 1987 s. 36-38.

Hanı kullanılmaz derecede harap olmuş, yıkılan **Vezir Hanı** Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa tarafından 1726 tarihinde yeniden yaptırılmıştır.

1827 senesi içinde Kayseri’de şiddetli bir deprem olduğu, **Zencidere Kilisesi’nin** kubbesinin çöktüğü Hristiyan kaynaklarında belirtilmektedir.¹¹ Ayrıca bu deprem sırasında **Darsiyah’taki Yanartaş Rum Ortodoks Kilisesi’nin** kubbesi tamamen çökmüş ve Hristiyan halk bizzat çalışarak manastırı yeniden inşâ etmiştir.¹²

1832 senesi Mart ayının on dördüncü perşembe gecesi Kayseri’de hafif bir deprem oldu ise de can ve mal kaybı olma-

dığı anlaşıyor. Fakat Kayseri’de hafif hissedilen bu depremin asıl merkezi acaba neresidir?

1835 KAYSERİ DEPREMİ

1 Ağustos 1835 günü 15 dakika süren çok büyük deprem olur ve artçı sarsıntıları 5-10 gün kadar aralıklarla devam eder. Havzanın doğu kenarını kontrol eden fay sisteminin birlikte hareket etmesiyle, bu fay sistemi üzerinde bulunan Kayseri, Endürlük, Zincidere, Akçakaya, Başakpınar, Talas, Aydınlar, Mimarşinan, Konaklar, Kayabağ, Bahçeli, Yeşilyurt, Gesi, Özlüce, Bağpınar, Gömeç yerleşim yerlerinde büyük hasarlar olmuştur.

Cami minareleri devrilmiş, yüzey kırığı oluşmuş ve yeni kaynaklar ortaya çıkmıştır. Ayrıca yer altı suyu seviyesinde

11 Ioannis Kalfaoğlu, *Zencidere’deki Ioannis Prodromos Manastırı Yahud Moni Flavianon*, Palet Yay. Konya 2019 s. 28.

12 Kalfaoğlu, a. g.e. s. 27-28.

dalgalanmalar olmuştur. Ahâli korku içinde bağ ve bahçelerdeki ağaçların altına sığınır. Tam felâket sona erdi derken **14 Ağustos 1835** (H 19 Rebîülâhîr 1251) tarihinde cuma günü akşamdan sonra büyük bir yer sarsıntısı daha olur.¹³ Bu sarsıntı esnâsında şehirde zâten yığma taş duvarlar ve toprak damlardan oluşan birçok ev ve bina yıkılmış, şehir âdeta harap olmuştu. Bu arada Câmî-î Kebîr, Hatıroğlu ve Kazancılar câmilerinin minareleri kısmen zarar görmüştür. Çevre köylerde de büyük tahribata sebep olan bu depremde, daha sonra yapılan resmî açıklamalara göre 1064 insanın öldüğü anlaşılmıştır.

Halep Yeniçeri Serdârı Süleyman Ağa tarafından 1658 senesinde yeni olarak yaptırılan Yanıkoğlu Mahallesi'ndeki **Yanıkoğlu Camisi'nin, uzun minaresi 1835 yılı depreminde**

yıkılmış olup mahalle halkı tarafından demir parmaklıklı olarak yeniden yaptırılmıştır.

1835 depremi Kîçîkapı'daki Surp Asvadzadzin Kilisesi'nde de büyük harabiyet vermiş, büyük depremin ardından 1835 yılında o dönemin zenginlerinden Garabed Zartaryan'ın bağışlarıyla yeniden inşâsına başlanarak 1838 yılında tamamlanmıştır.

1251/1835 yılındaki zelzelenin korkunç tahribatını Dervîş Mustafa isimli bir şair şu satırlarla dile getirmiş:

“Hazâ destân-ı el-vâki' fî-el-Kayseri v'el-kurâ fîhakk'u-l-zelzele”
Dervîş Mustafa

**Sene bin iki yüz elli birin içinde
Bir azîm.....?
Yatsun namâzında kesildi rüzgâr
Anın ardı sıra geldi tûfânı**

**Harâb oldu köyler şen oldu mezâr
Gökteki melekler eyledi nazar
Kimisi mâlinden canından bezer
Söylensin dillerde bunun destânı**

**Bekâya intikal eyledi çoğu
Şükr ediyor hemân ölmeyen sağı
Mekân eylemişler bağçeyi bâğı
Görenler söylesin yazmam yalanı**

**Ağustos ayında tutuldu tûfan
Gelince vermedi asla aman
Göz açıp yumunca yıkıldı heman
Göstermedi gözüme toz dumanı**

**Kiminin yıkıldı heman duvarı
Kimini sakladı yaratan Bârî
Yüz on yaşında öldü bir karı
Acıyıp ana yazık demem emanı**

**Gençliğine doymayan nice kız gelin
Erlerinin heman büktüler belin
Kimseler bildi mi anların hâlin
Gece gündüz eder ahı figânı**

**Harâb oldu sandım heman Derevenk
İnanmayan kitaba kâfirdir mutlak
Civârında olan köylere var bak
Dinleyendi anlardan zâr-ı figânı**

Bizden ziyâde der Gessi Efkere

13 Balta, s. 62.

*Ne der isen bu kim fakir fukarâ
Melhem kâr eylemez bu büyük yara
Böyle gösteriyor âhir zamânı*

*Vekse'yle Ispıdın Mancısın köyü
Asla kalmamıştır bir ma'mur evi
Talas Tavlusun Germir'i İbişi
Bu kadar eyler bin zâr-ı figânı (?)*

*Aceb nasıl ola Gömeç Barsama
Kimi şaşkın oldu kimisi seme
Havf ettik korkar yok giremez deme
Câna cömertlik olmaz yalan bu fânî*

*Mesken eyliyelim mi bilmem bu bağı
Eridi yüreklerin kalmadı yağı
Kayseri'nin heman yirmi üç köyü
İtdiler daimâ zâr-ı figânı*

*Ne olup n'olacak bilmezik hele
Kapandı camiler kenisler (kiliseler) bile
Duâya Müslim heman insaf gele
İder mi ol Hüdâ'm bize insâfı*

*Cırgalan Cırlavık çokca yıkılmış
İsbile Akçakaya anlara n'olmuş
Daşgıncık mahlesinde çok adam ölmüş
Varınca görürsün mezâristânı*

*Endirlik İstafan Zencidereyi
Kesdi zelzele uzattı arayı
Kimse görmemiştir böyle yarığı
Nice kimselerin kesildi bunda emânı*

*Nice padişahlar geldi de geçti
Ecel şerbetinden anlar da içti
Dünyadan ahrete çok adam göçtü
Duâdan unutma bu Mahmud Hanı*

*Şevketli hünkâra gören der hâlî
Deftere aldı bağçeyi evi
Merhamet ederse yapdırır diyü
Selibânı almazsa odur ihsânı*

*Hâkimler döseği kaldırmış şiltede oturur
Şeriat ile da'vâyı birlikte görür
Rüşvet gelmiş, muhızır koynunda durur
Cihan yanıyor amma görünmez dumanı*

*Zelzele olunca yıktı her yeri
Vadesi yitenler bıraktı seri
Bu Derviş Mustafa der Cenâb-ı Bârî
Son nefeste "bahşet bize îmânı" ¹⁴*

14 Kütüphane, Yazma cönkler böl. Nu: 74'ten alarak gönderen: Sn. Ahmet Emin Güven.

Deprem bu olaydan sonra beş ay kadar daha gece gündüz kısa süren sarsıntılarla devam ettiği ve sonra yani **29 Ocak 1836** Çarşamba günü 6-7 dakika süren yine çok şiddetli bir deprem olduğu, bu sarsıntı esnâsında Kayseri ve çevre köylerde 20 kişinin öldüğü ve artçı sarsıntıların dört gün daha devam ettiği belirtiliyor.

11 Şubat 1836 tarihine rastlayan (H 22 Şeval 1254) çarşamba gecesi şafak vaktinden evvel bir sarsıntı daha olmakla beraber eskisi kadar şiddetli olmadığı ve fazla tahribat yapmadığı belirtilmiştir.

1865 DEPREMİ

1865 yılında Kayseri’de bir deprem daha olmuştur. Bu sarsıntıda Hatiroğlu Camisi’nin tahrip olduğu ve daha sonra 1866-1867 yılında 44 tabur imamı Mustafa Hafız tarafından yeniden tamir ettirildiği kitâbesinden anlaşılmaktadır.

Yine aynı deprem ile yıkılan Hasbek Dilâver Paşa Camisi de Kaptanıderya Ahmed Paşa tarafından tamir ettirilmiştir.

21 Şubat 1940 günü gecesi Ecemiş Fay Hattı’nın harekete geçmesiyle olduğu belirtilen Develi depremi ve arkasından 18 defa tekrarlayan artçı sarsıntılarda 37 kişi ölmüş, 22 kişi yaralanmış, 530 bina ağır hasar görmüş ve on bin kadar hayvan telef olmuştu. Önce şiddeti 6. 4 olarak bildirilmiş, sonradan Afad katoloğunda 5. 4 olarak redakte edilmişti.

1998 yılında Kayseri ve çevresinde hissedilen depremde ise can kaybı olmamış, fakat 45 binada orta boyutta hasar tespit edilmiştir.

2008 yılında da can ve mal kaybına sebep olmayan, Rihter ölçeğine göre 4. 9 şiddetinde bir deprem yaşanmıştır.

2 Şubat 2021 tarihinde can ve mal kaybı yaşanmayan, 4. 6 şiddetindeki bir sarsıntı daha olmuştur.

Son olarak 6 Şubat 2023 Pazartesi saat 4. 17’de Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesi ve aynı gün saat 13. 24’te Elbistan ilçesi merkezli, Rihter ölçeğine göre 7. 7 ve 7. 6 büyüklüklerindeki korkunç iki deprem, çevresindeki 10 ili de etkileyerek binlerce can kaybına sebep olmuştur. Kayseri’de de çok şiddetli olarak hissedilmiş, özellikle yüksek binalar beşik gibi sallanmış, halk büyük korku ve panik içinde bağ evlerine sığınmışlardır. Kayseri’de can kaybına yol açmayan deprem, bazı binalarda ağır ve orta hasarlara sebep olmuştur.

7. 03. 2023’te Karpuzsekisi merkezli 4. 7 ve 10. 03. 2023’te yine Karpuzsekisi merkezli 4. 8 şiddetindeki depremler de Maraş merkezli depremlerin arkasından Kayserilileri daha çok tedirgin etmiştir. Depremler ciddi anlamda bir hasara yol açmazken bilhassa apartmanlarda oturan insanlar uzun süre evlerine gidememiş, bahçeli veya bağ evi olanlar bu evlerine taşınmıştır.

SONUÇ OLARAK: Tarih boyunca birçok depreme sahne olmuş olan Kayseri’deki bu tektonik yer hareketleri, göz ardı

edilemeyecek öneme sahip olmaktadır. Zira Erciyes gibi büyük bir volkanın gölgesinde olan şehrin kurulduğu ovada da zemin oldukça bozuktur. Tam milâd yıllarında Kayseri’ye gelmiş olan Romalı seyyah Strabon’un belirttiğine göre bütün Kayseri ovası iskâna elvermeyecek şekilde bataklık hâlindeymiş. Kaldı ki 1980’li yıllara kadar özellikle bahar aylarında evlerin bodrumlarından halâ su çıkardı. Bu yüzden Kayseri, 2. derecede deprem kuşağında gösterilirken ne sebeple olduğu anlaşılmaz bir şekilde daha sonra bu kriter 3. dereceye düşürülmüştür.

Yapılaşma yönünden de Kayseri’de sıkıntılar bulunmaktadır. Zira uzmanların ifadesine göre 1998 yılından önce kurulan Fevzi Çakmak, Hürriyet, Fatih, Sahabiye, Küçükmustafa, Argıncık ve şehir merkezindeki bütün çarşı ve iş yerleri tehlike arz etmektedir. Çünkü çoğu yığma olan bu yapılarda ince (6’lık) düz demir, C-20 ve daha aşağı kalitesiz beton, kolon kiriş kalınlıkları gayet az (20 cm) olarak uygulanmış olup ayrıca sadece sulu alanlarda kullanılması gereken **traslı çimento ile üretilmiş beton** kullanılmıştır.

Bu günlerde en ağır şartlarda yaşadığımız Maraş depreminden ders alarak Kayseri’de de yukarıda adı geçen veya belirtemediğimiz mahallelerde acil olarak dönüşüme gidilmesi, diri fay hatlarının geçtiği bölgelerde bina inşaatına izin verilmeyip geniş çevre düzenlemeleri yapılması, ovada yoğunlaşmış olan şehirde yüksek katlı binalara izin verilmemesi, mevcut inşaatlarda denetimin sıklaştırılması ve olası bir deprem sırasındaki toplanma bölgeleri, temel ihtiyaçların hızla karşılanması gibi birçok tedbirin alınması ve artırılması hayati önem taşımaktadır.■

Deprem Şiirleri

Bekir Oğuzbaşaran

İLÂHÎ İKAZ

Bunu böyle bilmeli
İlâhî bir ikazdır
Kendimize gelmeli
İlâhî bir ikazdır

Emre tâbî olmalı
Hakikatı bulmalı
İslâm ile dolmalı
İlâhî bir ikazdır

Allâh'ın Kitâbı var
İnsana hitâbı var
Uyarı, itâbı var
İlâhî bir ikazdır

Tefekküre dalmalı
Bundan ibret almalı
Kâmil mü'min olmalı
İlâhî bir ikazdır

Rabbim hayra çevirsin
Rabbim Sen Hak ve Bir'sin
Kul doğru yola girsin
İlâhî bir ikazdır

Mış gibi yaşamaktan
Kurtar bizi Yâ Rahman
Sensin Seni aratan
İlâhî bir ikazdır

Kendine gel Müslüman
Böyle değildi atan
Gasletten silkin, uyan
İlâhî bir ikazdır

Başka kapımız mı var?
Sağlam yapımız mı var?
Cennet tapumuz mu var?
İlâhî bir ikazdır

Celâl'den Cemâl'ine
Noksandan kemâline
Sabır, şükür hâline
İlâhî bir ikazdır

Uyarıldık, bilelim
Hak çizgiye gelelim
Cennet-Cemâl bulalım
İlâhî bir ikazdır

Dönmeliyiz hatâdan
Umut kesme atâdan
Umut kesme verâdan
İlâhî bir ikazdır

Sabreden kazanacak
Şükreden kazanacak
Fikreden kazanacak
İlâhî bir ikazdır

Beterinden korusun
Hakk'ın kemter kulusun
Başına topla usun
İlâhî bir ikazdır

Bir imtihan değil mi?
Dünyâ bir han değil mi?
Âhir zaman değil mi?
İlâhî bir ikazdır

Mesajı aldık Rabbim
Pür dikkat kaldık Rabbim
Biz çok bunaldık Rabbim
İlâhî bir ikazdır

Doğum sancılı olur
Kim dirilir, kim ölür?
Sen ne dersen o olur
İlâhî bir ikazdır

Kahrın da hoş, lütfün da
Cezân da hoş, affın da
Kıl Habîb'in safında
İlâhî bir ikazdır...

Kayseri, 22. 02. 2023 Çarşamba (1 Şâban 1444)

DEPREMİN METAFİZİĞİ

Dursun Çiçek'e...
Depremi metafiziği nedir diye sorulmaz mı?
Aklımız, vicdanımızla bir sonuca varılmaz mı?
Beşik gibi sallanıyor, bir ayı geçkin zamandır
İnsan kalbi yorulur da, bu binalar yorulmaz mı?

Kayseri, 10. 03. 2023 Cuma

KÜÇÜK KIYÂMET

6 Şubat'taki büyük felâket...
Akli olan için ibret ki, ibret...
Yaşayan ve gören adını koydu:
Kiyâmet-i Sugrâ: Küçük Kiyâmet...

Kayseri, 01. 03. 2023 Çarşamba

HER ŞEY O'NA TÂBÎ

Ahmet Erzurumluoğlu'na...
"Doğa Kânûnu" dedikleri; Âdetullâh'tır
Fizik, Kimyâ, her türlü ilim; Sünnetullâh'tır
"On Sekiz Bin Âlem", Evren, her şey O'na tâbî
Deprem, fırtına, tsunami... Âfetullâh'tır...

Kayseri, 17. 02. 2023 Cuma/Mîraç Kandili

Kayseri Kalesi'nin Tarihlendirilmesinde Yeni Yaklaşımlar

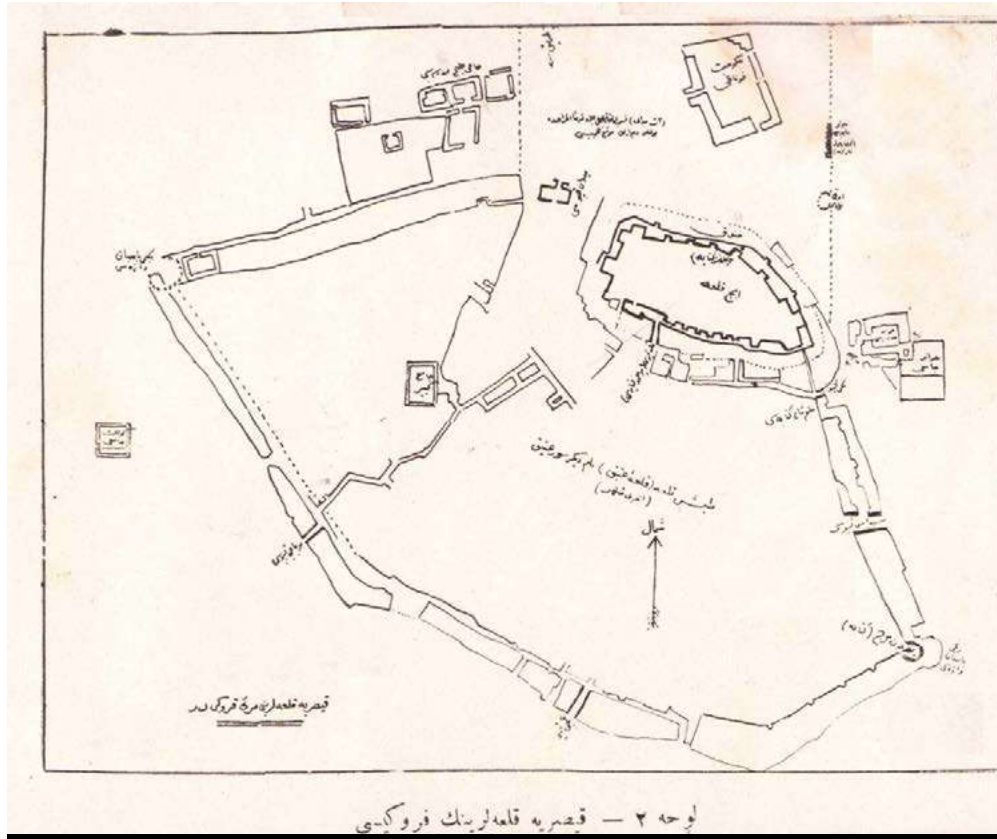
Gürcan Senem-İbrahim Yelkara

Kayseri'nin kalbi neresi diye sorsanız hiç şüphesiz duyacağınız en popüler cevap "Kale" olacaktır. Antik yazarlardan günümüz araştırmacılarına kadar birçok kişi bu konu hakkında yazı kaleme almıştır. Bilimsel olarak bu yazıların tamamını değerlendirerek bir sonuca varılmak istendiğinde eminim ansiklopedi hacminde kapsamlı bir yayının ortaya çıkacaktır. Ancak dergide yayımlanacak bir makale boyutunda olması gereken bu yazımızda kalenin tarihlendirilmesine katkı sağlayacak birkaç önemli husus değerlendirilerek sonuca varılacaktır.

Öncelikle Kayseri Kalesi ve tarihçesinden olabildiğince özet olarak bahsedelim. Milattan önce 1. yüzyılın sonlarında Kayseri'ye gelen antik gezgin Strabon, şehirden bahsederken böyle büyük bir yerleşimde hayret duyulacak bir biçimde surların olmadığından, sadece eski şehrin çevresinde yer alan tahkimatlar olduğundan bahseder. Strabon'un bahsettiği bu

yerleşim bugünkü Beştepeler mevkiî ve çevresinde yer almaktadır. Roma İmparatoru Gordianus III. (MS 238-244) döneminde, Kayseri’de yeni inşa edilen surların hatırasına Gordianus III. ve karısı Tranquillina adlarına MS 241 yılında sikke bastırıldığı biliniyor. Bu sikkelerde geçen “Entix” ve “Entixion” kelimeleri “sur” anlamına gelmektedir. 6. yüzyılda yaşamış Bizanslı tarihçi Prokopius, Kayseri’nin kuruluşunda yapılmış olan surların birbirinden uzak tepeleri, bahçeleri ve otlakları çevirdiğini, şehrin evlerinin buraları dolduramadığını, Bizans İmparatoru Justinianus’un şehri koruyabilmek için eskiye göre daha dar

▲ Çizim-1 Halil Ethem Eldem Çizimi

surlar yaptırdığını belirtmektedir. Ancak mevcut kale burç ve sur duvarlarında bu dönemlere ait herhangi bir kitabe bulunamamıştır. Tarihi kaynaklardan ve izlerden zamanla değişik dönemlerde eklemeler, tamiratlar, küçültmeler olduğu anlaşılmaktadır. 11. yüzyılın üçüncü çeyreğinde meydana gelen şiddetli bir deprem surlara zarar vermiş ve bu depremde zarar gören kale Danişmendliler tarafından tamir edilmiştir. Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubad döneminde, İç Kale surları Moğol tehlikesine karşı neredeyse yeniden inşa edercesine elden geçirilmiştir. Kale, bugünkü görünümünü büyük ölçüde bu dönemde kazanmıştır. Fatih Sultan Mehmed döneminde de surlar bakım görmüştür. Kanuni Sultan Süleyman’ın 1533-1535 yılları arasında düzenlemiş olduğu Irakeyn Seferi sırasında ordusuyla Kayseri’den geçerken, minyatür sanatçısı Matrakçı Nasuh’a çizdirdiği Kayseri Şehir Minyatürü’nde

yer alan kale çizimi, Kayseri Kalesi’nin en eski çizimi ve görseli olarak bilinmektedir. 17. yüzyıldan itibaren artık şehrin kale tarafından müdafaa ihtiyacı kalmadığından İç Kale’ye de mahalleler kurulmaya başlanmıştır. Bu mahalleler Evliya Çelebi’nin “Seyahatname”sinde yer almaktadır. Osmanlı Devleti’nin son zamanlarında ve Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde İç Kale boşaltılmış ve hapishane olarak da kullanılmıştır. Modern şehirleşme, kamusal yapıların yavaş yavaş varlığını daha da hissettirmesi, genç Cumhuriyet’in heyecanlı idarecilerinin radikal kararları şehri derinden etkilemeye başlamıştır. Kale de bundan nasibini almıştır. 1930’lu yıllara kadar yerleşim yeri olarak kullanılan kale içindeki yapıların neredeyse tamamı yıkılmış, bu tarihlerden itibaren pazar yeri olarak kullanılmaya başlanmıştır. 20. yüzyılın ortalarında, kale içinde sivil mimari yapılarının tamamı yıkılmış, yerine

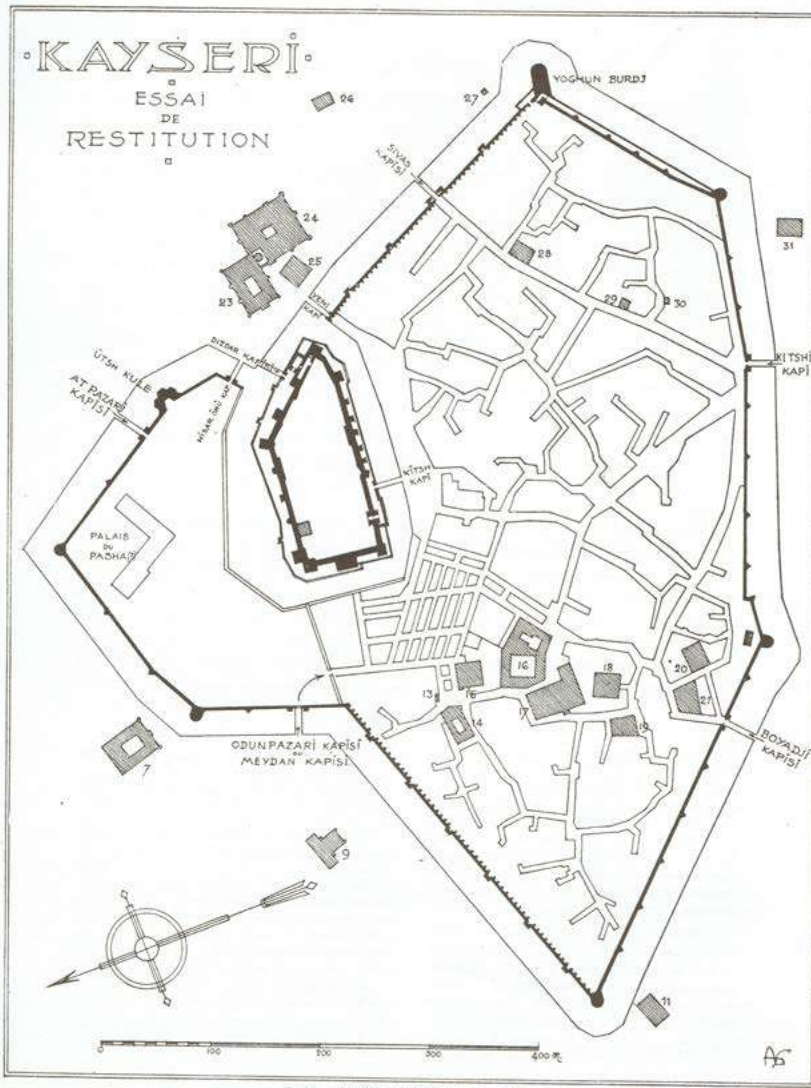

FIG. 3. — KAYSERİ AU MOYEN AGE: Restitution.

▲ Çizim-2 Albert Gabriel Harita

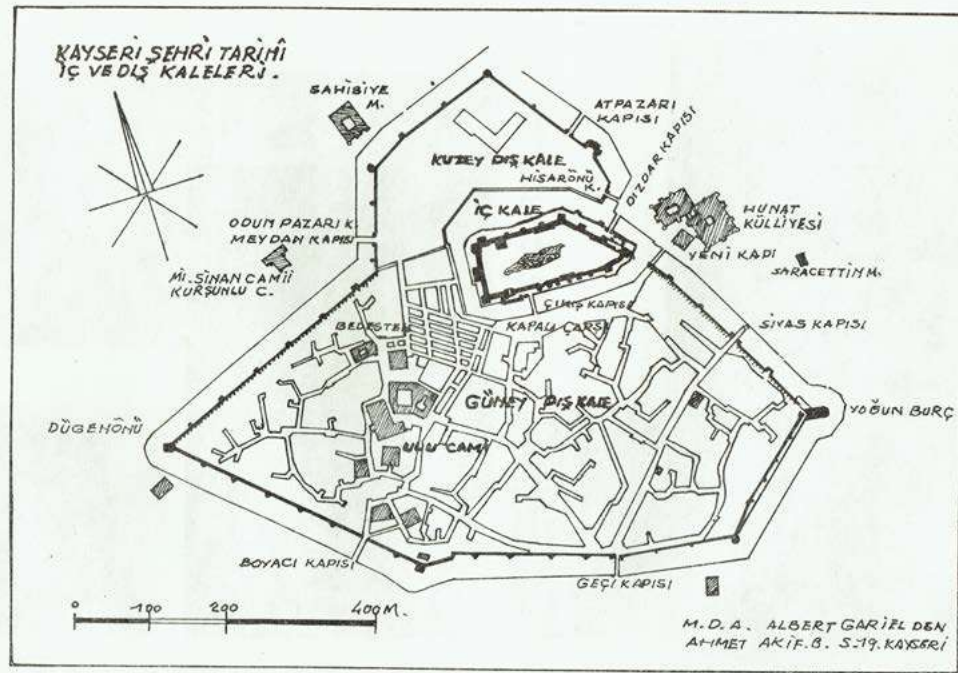
ticaretin daha aktif olduğu mekânlar yapılmıştır. 1970'li yılların sonunda kale içinde yer alan niteliksiz yapılar kaldırılarak kale içine müze binası inşa edilmesi fikri doğmuştur. Kamulaştırma işlemleri tamamlansa da 12 Eylül darbesinin ardından idareciler, maliyetlerin yüksekliğini problem etmiş, Sarraflar Derneği'nin restorasyon karşılığında kalenin Sarraflar Çarşısı olması fikrini benimsemişlerdir. Ancak uygulama aşamasının ardından kale işlevlendirme hususunda oldukça yanlış kullanımlara maruz kalmıştır. 2008 yılında Kayseri

Büyükşehir Belediyesince, İç Kale ile ilgili yeniden işlevlendirmeye yönelik proje yarışması düzenlenmiştir. Birincilik ödülü alan projede; İç Kale'nin kendisi bir anıt eser olarak kabul edilerek, anısal yapının farklı açı ve yüksekliklerden izlenmesi hedeflenmiştir. Yarışmanın ardından yapılan görüşmelerde tasarım geliştirilerek alanın Kayseri Müzesi olarak işlevlendirilmesine karar verilmiş ve uygulamaları 2019 yılında tamamlanarak kale bugünkü hâliyle yeniden hizmete açılmıştır.

Kayseri iç ve dış kalelerinin tarihlendirmesiyle ilgili olarak karşımıza çıkan ilk canlandırmalı tarihlendirme çalışması 1918 yılında Halil Ethem Eldem tarafından yayımlanan "Kayseri Şehri" kitabı olmuştur. (Çizim-1) Ardından 1926 yılında Türkiye'ye gelen Albert Gabriel'e ait 1930'da Anadolu Türk Anıtları serisinin ilk kitabı olarak Fransızca yayımlanan "Niğde ve Kayseri Araştırmaları" kitabında da benzer canlandırmalar ve tarihlendirmeler yapılmıştır. (Çizim-2) Bunun yanında Mahmut Akok da Kayseri iç ve dış kalesinin restitüsyonu ile ilgili çalışmalar yapmış, (Çizim-3) Halil Ethem Eldem ve Albert Gabriel'in ortaya koyduğu bilgilerden faydalanmıştır. Albert Gabriel, Karamahmet Ağazade Kemalettin ve Mahmut Akok yazılarında kalenin Gordianus III. dönemi yapısı olduğuyla ilgili herhangi bir ifade kullanmamış ve yapıyı Bizans dönemiyle ilişkilendirmişlerdir. Bu araştırmacılar önce ve sonra gelen seyyah ve araştırmacılar arasında kalenin tarihlendirmesiyle ilgili farklı yaklaşımlar sergileyenler de olmuştur. Ancak bu yayınların tamamını tek bir makalede değerlendirmenin mümkün olmaması nedeniyle sadece önemli bulduğumuz kaynaklar üzerinden değerlendirme yapmayı uygun bulduk.

Günümüzde genel kabul, Gordianus III. döneminde MS 241 yılında inşa edilen surların bugünkü kale surlarının bir kısmı olduğu, bu surların altıncı yüzyılda ise Justinianus döneminde daraltıldığı yönündedir. Surların bu şekilde tarihlendirilmesi ve sınırları ile ilgili görüşlerden birkaçına değinmek faydalı olacaktır. Bu görüşlerden biri "... Justinianus zamanında mevcut olan Kayseri surunun ilk defa ne zaman yapıldığını açıkça belirtmemiştir. Bu iki mühim belge ve kayda göre Kayseri surları ilk defa 3. asır ortasında inşa edilmiş, 6. asır ortasında da daraltılmış ve tamir edilmiştir diyebiliriz. Ancak Kayseri surlarının bugüne kalan ve Türkler öncesine ait olduğu belli olan, farklı

yapıdaki bölümlerinin, hangisinin Roma, hangisinin Bizans devrine ait olduğu, incelenmesi gereken ayrı bir konudur...”¹ ifadeleri ile bugünkü iç ve dış kale surlar kaynaklardan faydalanılarak tarihlen-dirmeye çalışılmıştır. Bunun yanında diğer bir görüşte ise “... ilk zamanlarda şehrin ovaya inmesinden sonraki dış kale surlarının Yoğunburç’tan itibaren güneye doğru Kartal’a kadar uzandığı, buradan batıya dönerek belki Battalaltı’na ve oradan tekrar doğuya dönerek, Düvenö-nü’ndeki sura birleştiği bu bölgelerdeki zaman zaman yapılan kazılarda çıkan sur temellerinden anlaşılmaktadır...”² iddiaları ile de dış kale surlarının antik dönem sınırları hakkında önermede bulunulmuştur. Aşağıda bizce çelişkili gelen bu yaklaşımlar karşılaştırılmalı olarak incelenmiştir.

Harita I — Kayseri şehrinin tarihi iç ve dış kaleleri

▲ Çizim-3 Mahmut Akok Harita

▲ Fotoğraf-1 Gordianus III. Surların Yapımı Hatırası İçin Basılan Sikke

alan kalenin değil antik şehri çevreleyen surların Gordianus III. tarafından yaptırıldığını söylemektedir.

Üçüncü olarak; MS 260 yılında şehir gerçekleştirilen Sasani saldırılarında şehrin çok ciddi tahribata uğradığı, şehrin neredeyse tamamının yıkıldığı, nüfusunun tamamına yakınının sürüldüğü ve bu tarihten sonra Roma ve Bizans dönemlerin de şehirde bir daha sikke darp edilemediği bilinmektedir.

Dördüncü olarak; tarihî kaynaklarda Aziz Basileus'un (MS 330-379), Aziz Gordius'a methiye yaptığı sırada mekânsal olarak Caesarea'daki Circus'tan bahsedilmektedir. (Fotoğraf-2) Metinlerde, methiyenin gerçekleştirildiği yer olan Circus'un şehir surları dışında kaldığı bilgisi verilmiştir. Bugün yeri tam olarak tespit edilmiş olan Circus'un şehir surları dışında yer alıyor olması bu dönemde şehir surlarının bugünkü Kayseri iç ve dış

1 Çayırdağ Mehmet, Kayseri Tarihi Araştırmaları Cilt 1, svf; 14, Kayseri, 2022.

2 Erketlioğlu Halit, *Geniş Kayseri Tarihi*
Cilt 1, syf; 127, Ankara, 2016.

▲ Fotoğraf-2 Circus Canlandırması

kalesine kadar uzanmadığını göstermesi açısından önem arz etmektedir. Aynı kaynaklar yine bugün yeri tespit edilen Aziz Basileus kolonisi, Aziz Basileus zamanında yapılan Roma hamamı, cüzamlılar hastanesi, daha sonra yapılan Bizans garnizon ve sarayından bahsederken de yine şehir surlarının dışında olduğundan bahsetmişlerdir.

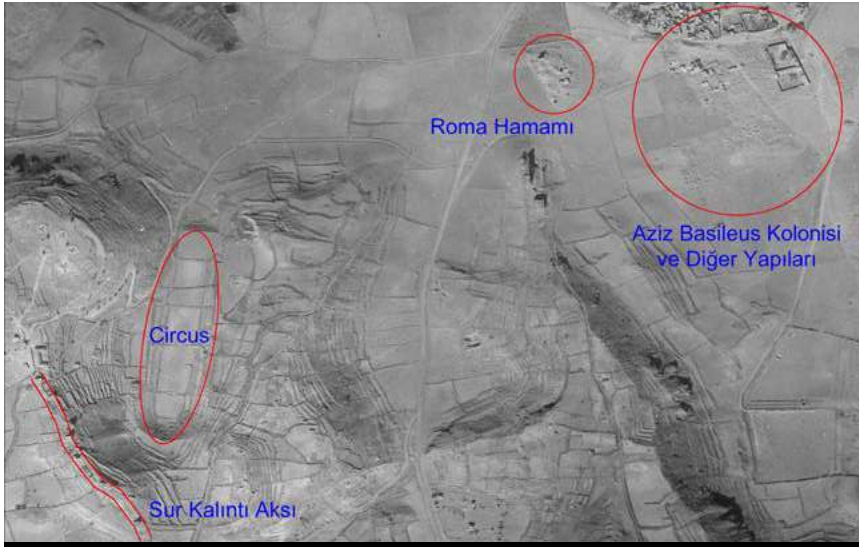
Burada bir konuya çok kısa bir parantez açma zarurietiyi doğmuştur. 2020 yılı mayıs ayında kaynak taraması sırasında rastladığımız ve bugüne kadar derinlemesine incelediğimiz Circus'a yönelik çalışmalarımız sonuçlanma aşamasındadır. Bu çalışmalar süresince ilgili birçok kaynağa ulaşılmış, alanda yüzey taramaları yapılmış, yüzeyde Circus'a ait olduğu düşünülen ve tespit edilen mimari parçalar Kayseri Müze Müdürlüğüne haber verilerek Müze deposuna taşınması sağlanmıştır. (Fotoğraf-3) Bunun yanında Ankara Üniversitesi

▲ Fotoğraf-3 Kayseri Circusu 1954 Hava Fotoğrafı

Mühendislik Fakültesi ile alanda Jeofizik uygulamaları yapılmış ve kalmış olması muhtemel kalıntıların yerleri tespit edilmiştir. Ancak yürütmekte olduğumuz çalışmalardan haberdar olan bazı

kişiler, literatür ve arazi çalışması süren bir konuyu, bu değerli yapıya ait kalıntıların güvenliğini riske edecek şekilde ve çalışmanın içinde olmamasına rağmen tarafımızdan duyduğu bilgilerle yüzeysel

▲ Fotoğraf-4 Kayseri Antik Şehir ve Çevresi 1954 Hava Fotoğrafı

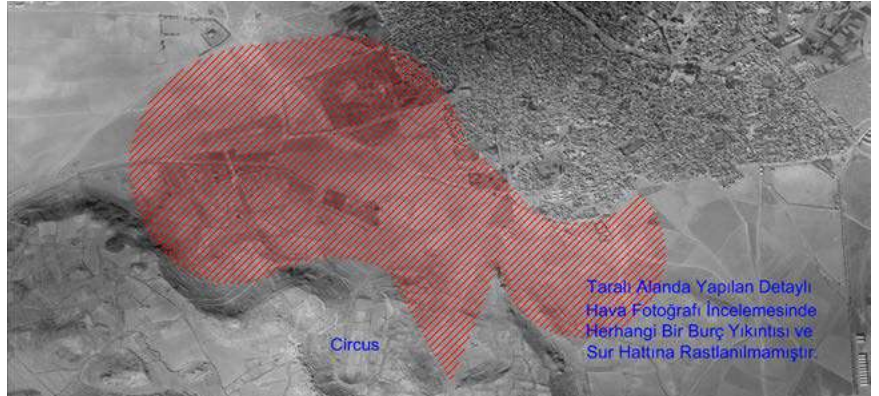

▲ Fotoğraf-5 Kayseri Antik Şehir Sur Kalıntıları 20. Yüzyıl Başı

doğru, eksik ve yanlış bilgilerle konuyu sosyal medya üzerinden kamuoyuyla paylaşmıştır. Bu konuyla ilgili bilimsel sonuçlar kısa bir süre sonra yetkililerce kamuoyuyla paylaşılacaktır.

Beşinci olarak; İmparator Arcadius (395-408) tüm şehirlere surlar inşa etmeleri için emir verdi. Yaklaşık yüz yıl sonra İmparator Anastasius da (491-518) şehirlerin savunmalarını güçlendirmelerini emretti. Bu emirlerin, Sasani saldırılarında neredeyse tamamen yıkıldığı iddia edilen Gordianus III. tarafından yaptırılan suru ne kadar etkilediği, bu dönemlerde yeni surların yapılıp yapılmadığı henüz eldeki veriler ışığında bilinmemektedir.

Altıncı olarak; altıncı yüzyıl tarihçisi Procopius'un verdiği bilgiler, tarihlen-dirme ve tespit için önem arz etmektedir. Procopius "... Eski zamanlardan beri orada, Caesarea (Kayseri) adında çok büyük ve kalabalık bir şehir vardı. Bu

▲ Fotoğraf-6 Dış Sur Kalıntısına Rastlanmayan Alan 1954 Hava Fotoğrafı

şehir, onu zayıf ve tamamen savunmasız hâle getirecek kadar aşırı derecede geniş bir alanı kapsayan surlarla çevriliydi. Bu geniş surlar birbirinden uzak tepeleri, bahçeleri ve yüksekteki otlakları çeviriyordu. Şehrin evleri surların çevirdiği bu geniş boşlukları dolduramıyordu. Garnizon, bu kadar büyük bir duvarı korumak için yeterli değildi ve şehrin sakinleri onu tamirde yeterli olamadılar.

Bu yüzden sanki hiç duvarları yokmuş gibi saldırı korkusu içinde yaşadılar. Bu yetersiz genişlik savunmada zayıflık oluşturduğu için birçok saldırıya maruz kaldı. Ancak İmparator Justinianus (MS 527-565), surun gereksiz kısmını indirdi, şehri gerçekten verimli bir sur içine aldı ve yeterli bir garnizonla güçlendirerek tüm saldırganlar için burayı zapt edilemez hâle getirdi. Böylece Kapadokya'daki Caesarea halkının güvenliğini sağladı..." demıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında, aşağıdaki değerlendirmeleri yapmak mümkündür.

Öncelikle Kayseri'de antik dönemden bu yana yer alan surlarla ilgili yukarıda belirtilen altı madde içerisindeki üç madde tarihlendirme açısından belirleyici olmuştur. Birinci olarak antik yazar Strabon'dan şehrin çevresinde herhangi bir surun olmadığını öğreniyoruz. İkinci olarak çoğunluğunda üzerinde Erciyes Dağı figürü bulunan ve Gordianus III. döneminde Kayseri'de darp edilen sikkelere şehri çevreleyen surların yapıldığını

kesin olarak öğreniyoruz. Üçüncü olarak 6. yüzyıl tarihçisi Prokopius'tan şehri çevreleyen surların daraltılarak tamir edildiğini, şehrin daha güvenli bir hâle getirildiğini öğreniyoruz. Sonuca ulaşmak için ise bu bilgileri diğer üç maddeyle birlikte yorumlamak zorundayız.

Buna göre; eğer bugünkü şehir surları Gordianus III. döneminde yapılmış olsaydı

dördüncü maddede belirtilen Circus, Aziz Basileus kolonisi, Aziz Basileus zamanında yapılan Roma hamamı, cüzzamlılar hastanesi, daha sonra yapılan Bizans sarayı ve garnizonunun büyük çoğunluğunun surların içerisinde kalması gerekirdi. (Fotoğraf-4) Antik kaynaklarda bu yapıların tamamının surların dışında kaldığı belirtilmektedir. (Fotoğraf-5) Üçüncü maddede belirtilen Sasani yıkımlarının ardından beşinci maddede belirtilen imparatorların, imparatorluk sınırları içerisinde surları sağlam olmayan tüm şehirlerde surların tamir ettirilmesi ile ilgili emri üzerine Kayseri’de herhangi bir çalışma yapıp yapılmadığına dair tarihî kaynaklardan elimize ulaşan bir bilgi bulunmamaktadır. Bu durumda altıncı maddede Prokopius’un bize aktardığı

bilgilerin doğruluğu kabul edildiğinde dört alternatif gerçekleşmiş olabilir: İlk olarak; Gordianus III. döneminde bugünkü Beştepeler mevkiinde yapılmış olan surlar Justinianus tarafından tamir ettirilmiş ve daraltılmış olabilir. Bu, diğer iki ihtimale karşı daha olası görülmektedir. Çünkü Prokopius daraltılmamış surları tanımlarken yüksek tepeleri ve yüksekteki otlakları da çevirdiğinden bahsetmektedir. Mevcut kale çevresinde ise böyle bir coğrafi oluşum bulunmamaktadır. Haritalar Genel Müdürlüğünden alınan 1940'lı ve 1950'li yıllara ait yüksek çözünürlüklü hava fotoğraflarını incelediğimizde Gordianus III. dönemi surları ve burçları, Circus, Aziz Basileus kolonisi, Aziz Basileus zamanında yapılan Roma hamamı, cüzzamlılar hastanesi, daha

sonra yapılan Bizans sarayı ve garnizonu algılanabilirken Beştepeler'deki antik kenti bugünkü iç ve dış kaleye bağladığı düşünülen sur hatları hava fotoğraflarında tarla olmasına rağmen herhangi bir iz görülmemektedir. (Fotoğraf-6)

İkinci olarak; Arcadius ve/veya Anastasius döneminde yeni surlar yapılmış ve/veya Gordianus III. döneminde yapılan surlar tamir ettirilmiş olabilir. Justinianus bu surları tamir ettirmiş ve daraltmış olabilir.

Üçüncü olarak; Gordianus III.'den sonra Justinianus'a kadarki bir dönemde kaynağına şimdilik ulaşamadığımız bir imparator yeni surlar yaptırmış ve/veya Gordianus III. döneminde yapılan surları tamir ettirmiş olabilir. Justinianus bu surları tamir ettirmiş ve daraltmış olabilir.

Dördüncü olarak; Justinianus, tamir ve daraltmaların yanında başka alanlara yeni surlar da inşa ettirmiş olabilir.

Sonuç olarak; şehir merkezinde yer alan iç ve dış kalenin Gordianus III. dönemine ait olmadığını kesin olarak söyleyebiliriz. Ayrıca mevcut Kayseri Kalesi'nin Beştepeler mevkiinde yer alan kaleyle birleşmesi mümkün görülmemektedir. Böyle bir durumda surların uzunluğunun tahmini olarak 15 km'ye yakın olması gerekmektedir. Alan taramalarında, hava fotoğraflarında ve eski tarihli fotoğraflarda bu tür sur kalıntılarına da rastlanmamaktadır. Araştırma sonucunda, kesin olmamakla beraber mevcut bilgiler ışığında, Justinianus'un daralttığı kalenin Gordianus III. tarafından Beştepeler Mevkii'nde yaptırılan kale olduğu kanaatindeyiz.■

Gordianus III. Döneminde Kayseri Surlarının Yapımı Hatırasına Darp Edilen Sikkeler

Gürcan Senem-İbrahim Yelkara

Kayseri, tarihin her döneminde adını ticaretle ve ticaretinden aldığı güçle duyurmayı başarmış, gücünü medeniyete dönüştürmüş kadim bir şehirdir. Farklı uzmanlık dallarından bilim insanları bu kadim şehrin hem coğrafi hem tarihî hem de kültürel zenginlikleri ile ilgili birçok araştırmaya imza atmışlardır. Makalenin başlığında yer alan konumuz, aslında Kayseri tarihi ile ilgili ana başlıkların altında yer alan binlerce alt başlıktan sadece biridir. Konuyla ilgili gerek şehirlerimizden gerek ülkemizden gerekse yurt dışından uzmanlar birçok çalışma ortaya koymuştur. Teknolojinin gelişmesi; çalışma imkanlarının kolaylaşmasına, çalışan kişi sayısının artmasına ve bilgiye erişimin hızlanmasına imkân sağlamıştır. Daha önce kaliteli ve nitelikli çalışmalar yapılmış olsa da her geçen gün şaşırtıcı ve sürpriz bilgiler karşımıza çıkmaya devam etmektedir. Bu durum, bilimsel olarak ortaya konan sonuçların bazen çok kısa bir süre içerisinde geçerliliğini yitirmesine sebep olmaktadır.

Kayseri Helenistik dönemden itibaren Anadolu için önemli bir metropol kent olmuştur. Şehirde sikke darp edilmeye bu dönemde başlanmıştır. Aynı şekilde

Burada kısa bir parantez açmak istiyoruz. Helenistik dönemden Gordianus III. döneminin sonuna kadar Kayseri’de darp edilen sikkelerle ilgili olarak genel kabul; gümüş, bronz ve bakır madenlerinin kullanıldığı, altının ise kullanılmadığı yönündedir. Yukarıdaki paragrafta belirttiğimiz gibi dünyada Roma dönemi sikkeleri ile ilgili paylaşılan yeni bilgileri taradığımız esnada Kayseri’de darp edilmiş olduğunu öğrendiğimiz tek altın sikkeye rastladık. Bu sikke; 5 İmparator Yılı diye adlandırılan ve 5 kişinin aynı anda kendisini Roma İmparatoru ilan ettiği döneme aittir. Sikkenin ön yüzünde Nigerius’un (MS 193-195) portresi yer almaktadır. İmparatorlar arasında bu savaşı Septimius Severus kazanmıştır. Bu sikke müzayedede 623. 609 Euro’ya satılmıştır. Satıldığı dönemde dünyanın en pahalı 9. sikkesi olmuştur. Bu kısa bilgiden sonra tekrar konumuza dönelim.

Gordianus III. tarafından Kapadokya eyaletinin başkenti olan Caesarea şehrinin çevresinin surlarla çevrildiği ile ilgili dönemde sikkeler üzerindeki yazılı ifadelerden başka herhangi bir yazılı veya sözlük kaynak bilinmemektedir. Bu dönemde Kayseri’de darp edilen bazı

sikkelerin üzerinde “ENTIXION” ifadesi ve kısaltmaları yer almaktadır. Bu ifadelerin yer aldığı sikkelerin çoğunda Erciyes Dağı da sembolize edilmiştir. Nezahat Baydur ve Oğuz Güler yayınlarında bu ifadenin “sur” anla-

antik dönem sikkelerinin yurtdışı müzayedelerinde alınıp satıldığı ya da katalog olarak sergilendiği web siteleri mevcuttur. Bu sitelerdeki ürünler çok hızlı bir şekilde sürekli güncellenmektedir. Aşağıda yer alan sikke görselleri muhtelif sitelerde 03. 04. 2023 tarihine kadar yapılan araştırmalar sırasında bulunmuş ve yazımızda kullanılmıştır. Bu sitelerden bazıları:

<https://www.britishmuseum.org/>
<https://www.asiaminorcoins.com/>
<https://www.acsearch.info/home.html>

<https://www.wildwinds.com/>
<https://www.coinarchives.com/a/>
<https://www.cngcoins.com/>
<https://www.ma-shops.com/>
<http://numismatics.org/ocre/?lang=tr>
https://www.vcoins.com/en/stores/david_connors-41/ancient-coins/Default.aspx?#!/Home

<https://en.numista.com/>
 Gordianus III. döneminde surların hatırasına basılan sikkeler incelenirken belirleyici unsurumuz “ENTIXION” ifadesi olmuştur. Tespit edilen tüm sikkelerin bronz olduğu görülmüştür. Sikkeler üzerinde farklılık gösteren unsurları madde madde ele almak yararlı olacaktır.

1. Sur anlamına gelen “ENTIXION” kelimesi, “ENT / ENTI / ENTIX / ENTIXI / ENTX” gibi kısaltmalarla da kullanılmıştır.
2. Sikkeler üzerinde Gordianus III.’ün portresinin dışında karısı Tranquillina’nın portresinin yer aldığı ve yine arkasında “ENTIXION” ve kısaltmalarının yer aldığı sikkelere de rastlanmıştır.
3. Bu sikkelerin çoğunluğunun arka yüzünde Erciyes Dağı kullanılsa da yazılarla beraber Tyche’nin (Fortuna) profilden görseli de kullanılmıştır.
4. Erciyes Dağı kullanılan sikkelerin çoğunluğunda dağ, sunak üzerinde yer almaktadır. Bu sikkelerin çoğunluğunda

▲ Fotoğraf-1: Nigerius’un Kayseri’de Darp Edilen Altın Sikkesi

Roma döneminde de önemli bir darp merkezi olan şehir, MS 3. yüzyılın ortalarında Sasani saldırılarının ardından neredeyse tamamen yıkılmış ve nüfusu göçe zorlanmıştır. Bu tarihten sonra Roma ve Bizans dönemlerine ait Kayseri’de darp edilmiş sikkeye rastlanmamıştır.

mına geldiğini ve antik Caesarea şehrini çevreleyen surların yapımı hatırasına basıldığını ifade etmişlerdir. Ardından konu Mehmet Çayırdağ ve Halit Erkiiletlioğlu hocalarımız tarafından da ele alınmıştır. Ancak detayları görsel ve metinsel olarak paylaşılmış olmasa da bu sikkenin 5 farklı türünün olduğunu belirtmişlerdir. Günümüzde çok sayıda

“ENTIXION” ve kısaltmaları sunağın içerisine yazılmıştır. Az sayıda örnekte sunağın altında yer aldığı görülmektedir.

5. Bazı sikkelerde kompozisyon içerisinde Erciyes Dağı 4 satır yazı üzerine küçük boyutta işlenmiş, bazılarında ise Erciyes sunak üzerinde büyük olarak ele alınmış ve yazılar çevresine istiflenmiştir.
6. Genellikle sikkelerin arka yüzlerinin alt bölümünde yer alan sikkenin hangi imparatorluk yılında basıldığını gösteren ve “ET...” ifadesiyle başlayan yazıda farklılıklar görülmektedir.
7. Sikkelerin ön ve arka yüzlerinde yer alan portre, figür, kontrmark, kıyafet, darp farklılıkları, yazıların karakteri, harf eksiklikleri veya fazlalıkları, yazıların istiflerinde farklılıklar, kalıplar-dan kaynaklı farklılıklar vb. gibi çok sayıda küçük farklar bulunmaktadır. Bu küçük farklardan dolayı tipolojik ayırım yapılmamıştır.
8. Tüm bu farklar sıralı olmayıp her bir sikkede bu hususlar karmaşık ve düzensiz olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Web tabanlı sitelerde, kitap ve makalelerde yapılan güncel taramalarda 5 değil toplam 16 adet farklı darp edilmiş “ENTIXION” ve kısaltmalarının yer aldığı sikke tespit edilmiştir. Bu tespitteki kriterlerimiz şunlardır;

“ENTIXION” ve kısaltmalarının kullanımı

“ENTIXION” ve kısaltmalarının kompozisyon içindeki yeri

Sikkenin darp edildiği imparatorluk yılı

Sikkenin arka yüzünde Erciyes Dağı ya da Tyche figürünün bulunması

Sikkenin ön yüzünde Gordianus III. ya da Tranquillina’nın portresinin yer alması

Portrelerin duruş pozisyonları

Yukarıdaki kriterlere göre tespit edilen sikkeler aşağıda yer almaktadır.

SİKKE - 1

▲ Fotoğraf-2: Sikke - 1

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde görülecek şekilde ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde sunak üzerinde Erciyes Dağı yer almaktadır. Sunağın içerisinde “ENT” ifadesi ile sur vurgulanmıştır. Sunağın altında Gordianus III.’ün dördüncü imparatorluk yılı olan “ETΔ” ifadesi yer almaktadır.

SİKKE - 2

▲ Fotoğraf-3: Sikke - 2

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde görülecek şekilde ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde sunak üzerinde Erciyes Dağı yer almaktadır. Sunağın içerisinde “ENT” ifadesi ile sur vurgulanmıştır. Sunağın altında Gordianus III.’ün beşinci imparatorluk yılı olan “ETE” ifadesi yer almaktadır.

SİKKE - 3

▲ Fotoğraf-4: Sikke - 3

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III.’ün eşi Tranquillina, arka yüzünde

sunak üzerinde Erciyes Dağı yer almaktadır. Sunağın içerisinde “ENT” ifadesi ile sur vurgulanmıştır. Sunağın altında Gordianus III.’ün dördüncü imparatorluk yılı olan “ETΔ” ifadesi yer almaktadır.

SİKKE - 4

▲ Fotoğraf-5: Sikke - 4

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III.’ün eşi Tranquillina, arka yüzünde sunak üzerinde Erciyes Dağı yer almaktadır. Sunağın içerisinde “ENTI” ifadesi ile sur vurgulanmıştır. Sunağın altında Gordianus III.’ün dördüncü imparatorluk yılı olan “ETΔ” ifadesi yer almaktadır.

SİKKE - 5

▲ Fotoğraf-6: Sikke - 5

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde geride sol omuz önden görünecek şekilde arkada ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde yer alan beş satır metnin en üst satırın arasında küçük boyutta Erciyes Dağı yer almaktadır. Bu metinde; MHTPOΠ (Metropol) KAICAPIAC (Kayseri) ENTI (Sur) BN (2. Neokoros yani imparatorluk kültürünün bekçisi şehir) ETΔ (imparatorun dördüncü yılı) ifadeleri yer almaktadır.

SİKKE - 6

▲ Fotoğraf-7: Sikke - 6

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde sol omuz sırttan görünecek şekilde arkada ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde yer alan beş satır metnin en üst satırın arasında küçük boyutta Erciyes Dağı yer almaktadır. Bu metinde; MHTPO (Metropol) KAICAPIAC (Kayseri) ENTIX (Sur) BN (2. Neokoros yani imparatorluk kültürünün bekçisi şehir) ETΔ (imparatorun dördüncü yılı) ifadeleri yer almaktadır. Bu sikkenin 5 numaralı sikkeden farkı Gordianus III.'ün duruş pozisyonu ile 5. sikkenin arka yüzünde yer alan "TI" harfinin metinde olmayışındır.

SİKKE - 7

▲ Fotoğraf-8: Sikke - 7

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde görünecek şekilde ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde sunak üzerinde Erciyes Dağı yer almaktadır. Sunağın içerisinde "ENTIX" ifadesi ile sur vurgulanmıştır. Sunağın altında Gordianus III.'ün üçüncü imparatorluk yılı olan "ETI" ifadesi yer almaktadır.

SİKKE - 8

▲ Fotoğraf-9: Sikke - 8

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde görünecek şekilde ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde sunak üzerinde Erciyes Dağı yer almaktadır. Sunağın içerisinde "ENTIX" ifadesi ile sur vurgulanmıştır. Sunağın altında Gordianus III.'ün dördüncü imparatorluk yılı olan "ETΔ" ifadesi yer almaktadır.

SİKKE - 9

▲ Fotoğraf-10: Sikke - 9

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde geride sol omuz önden görünecek şekilde arkada ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde yer alan beş satır metnin en üst satırın arasında küçük boyutta Erciyes Dağı yer almaktadır. Bu metinde; MHTPOIOAEOC (Metropol) KAICAP (Kayseri) ENTIX (Sur) BN (2. Neokoros yani imparatorluk kültürünün bekçisi şehir) ETΔ (imparatorun dördüncü yılı) ifadeleri yer almaktadır.

SİKKE - 10

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde sol omuz sırttan

▲ Fotoğraf-11: Sikke - 10

görünecek şekilde arkada ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde yer alan dört satır metnin en üst satırın arasında küçük boyutta Tyche yer almaktadır. Bu metinde; MHTPOΠ (Metropol) KAICA (Kayseri) ENTIX (Sur) BN (2. Neokoros yani imparatorluk kültürünün bekçisi şehir) ETΔ (imparatorun dördüncü yılı) ifadeleri yer almaktadır.

SİKKE - 11

▲ Fotoğraf-12: Sikke - 11

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde geride sol omuz önden görünecek şekilde arkada ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde sunak üzerinde Erciyes Dağı yer almaktadır. Sunağın içerisinde "ENTIX" ifadesi ile sur vurgulanmıştır. Sunağın altında Gordianus III.'ün dördüncü imparatorluk yılı olan "ETΔ" ifadesi yer almaktadır.

SİKKE - 12

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde sol omuz sırttan görünecek şekilde arkada ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde sunak üzerinde Erciyes Dağı yer almaktadır. Sunağın

▲ Fotoğraf-13: Sikke - 12

		Darp Yılı			ENTIXION						Arka Yüz			
											Sunaklı Erciyes		Diğer	
		ETT	ETA	ETE	ENT	ENTI	ENTIX	ENTIXI	ENTIXION	ENTX	ENT Sunak Altında	ENT Sunak Üzerinde	TYCHE	ERCİYES
Gordianus III.	Sikke-1		X		X							X		
Gordianus III.	Sikke-2			X	X							X		
Tranquillina	Sikke-3		X		X							X		
Tranquillina	Sikke-4		X			X						X		
Gordianus III.	Sikke-5		X			X								X
Gordianus III.	Sikke-6		X			X								X
Gordianus III.	Sikke-7	X				X						X		
Gordianus III.	Sikke-8		X			X						X		
Gordianus III.	Sikke-9		X				X							X
Gordianus III.	Sikke-10		X				X						X	
Gordianus III.	Sikke-11		X				X					X		
Gordianus III.	Sikke-12		X				X					X		
Gordianus III.	Sikke-13		X				X				X			
Gordianus III.	Sikke-14		X					X						X
Gordianus III.	Sikke-15		X						X					X
Gordianus III.	Sikke-16		?							X		X		

▲ Tablo-1: Gordianus III. Döneminde Kayseri Surlarının Yapımı Hatırasına Darp Edilen Sikkelerin Gruplandırılması

içerisinde “ENTIX” ifadesi ile sur vurgulanmıştır. Sunağın altında Gordianus III.’ün dördüncü imparatorluk yılı olan “ETA” ifadesi yer almaktadır. Bu sikkenin 11 numaralı sikkeden farkı Gordianus III.’ün duruş pozisyonudur.

SİKKE - 13

▲ Fotoğraf-14: Sikke – 13

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde sol omuz sırttan görünecek şekilde arkada ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde sunak üzerinde Erciyes Dağı yer almaktadır. Bu sunağın içerisinde Gordianus III.’ün dördüncü imparatorluk yılı olan “ETA” ifadesi yer almaktadır. Sunağın altında “ENTIX” ifadesi ile sur vurgulanmıştır.

SİKKE - 14

▲ Fotoğraf-15: Sikke – 14

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde sol omuz sırttan görünecek şekilde arkada ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde yer alan beş satır metnin en üst satırın arasında küçük boyutta Erciyes Dağı yer almaktadır. Bu metinde; MHTPOΠ (Metropol) KAICAPI (Kayseri) ENTIXI (Sur) BNE (2. Neokoros yani imparatorluk kültürünün bekçisi şehir) ETA (imparatorun dördüncü yılı) ifadeleri yer almaktadır.

SİKKE - 15

▲ Fotoğraf-16: Sikke – 15

Bu sikke çizimi, Oğuz Güler’in “Antik Çağ İkonografisinde Erciyes” kitabının 86. sayfasında yer almaktadır. Ön yüzünde Gordianus III.’ün olduğundan bahsetmesine rağmen ön yüzle ilgili herhangi bir görsel paylaşmamıştır. Sikkenin arkasına ait olan çizimde yer alan beş satır metnin en üst satırın arasında küçük boyutta Erciyes Dağı yer almaktadır. Bu metinde; MHTPOΠO (Metropol) KAICAPIAC (Kayseri) ENTIXION (Sur) BNE (2. Neokoros yani imparatorluk kültürünün bekçisi şehir) ETA (imparatorun dördüncü yılı) ifadeleri yer almaktadır.

SİKKE - 16

Bu sikkenin ön yüzünde Gordianus III. sağ omuz önde sol omuz sırttan görünecek şekilde arkada ele alınmıştır. Sikkenin arka yüzünde sunak üzerinde Erciyes Dağı yer almaktadır. Sunağın içerisinde “ENTX” ifadesi ile sur vurulanmıştır. Sunağın altında Gordianus III.’ün imparatorluk yılı ile ilgili “ET?” ifadesi yer almaktadır.

▲ Fotoğraf-17: Sikke – 16

Bunların yanında bu listeye almadığımız; sikkelerin ön ve arka yüzlerinde yer alan portre, figür, kontrmark, kıyafet, darp farklılıkları, yazıların karakteri, harf eksiklikleri veya fazlalıkları, yazıların istiflerindeki farklılıklar, kalıplardan kaynaklı farklılıklar vb. gibi çok sayıda küçük farklar bulunmaktadır. Bu küçük farklardan dolayı tipolojik ayrım yapılmamıştır. Ancak bunlarla da ilgili birkaç örnek paylaşmak faydalı olacaktır. Sikke – 8’in küçük farklarla benzer örneklerinden birkaçı aşağıda yer almaktadır.

Bu dört sikke de hazırladığımız sıralamada Sikke – 8 ile aynı grupta yer almaktadır. Sadece Sikke – 8’de değil diğer sikke gruplarının tamamında da bu ufak farklar sayısız grup oluşturabilir. Ancak konuyu disipline etmek adına yukarıda bahsedildiği gibi şu ana kadar yapılan araştırmalarda Gordianus III.’ün Caesarea kentinin çevresine yaptırmış olduğu surlarla ilgili darp ettirdiği hatıra paralardan 16 farklı sikke grubu oluşmuştur. Bu durum ilk paragrafta belirttiğimiz nedenlerden dolayı yeni buluntuların paylaşılmasıyla çok kısa bir süre içerisinde de değişebilir. Bir de son olarak şunu söylemek mümkündür. Bu sikkelerin büyük çoğunluğu Gordianus III.’ün imparatorluğunun dördüncü

yılına denk gelse de (ΕΤΔ), imparatorluğunun üçüncü ve beşinci yıllarını gösteren hatıra sikkeler de mevcuttur. Bu da surların yapılış tarihini bir yıl daha geriye çekebilecek bir veri olarak karşımıza çıkmaktadır. ■

▲ Fotoğraf-18: Sikke – 8 Benzeri Sikke

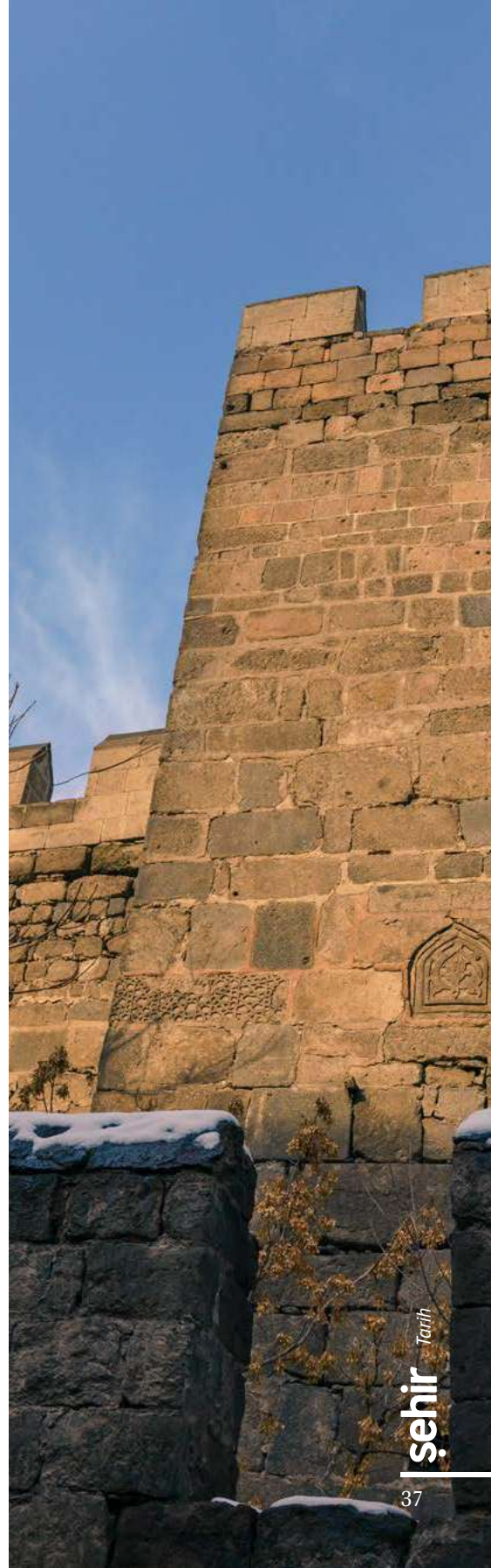
▲ Fotoğraf-19: Sikke – 8 Benzeri Sikke

▲ Fotoğraf-20: Sikke – 8 Benzeri Sikke

▲ Fotoğraf-21: Sikke – 8 Benzeri Sikke

Kayseri Medreseleri II

Mustafa Işık

KÖŞK MEDRESESİ

Köşk Dağı'nda bulunan yapı, 1900'lü yıllarda bile şehrin dışındadır. Kimi zaman medrese kimi zaman hangâh olarak geçmektedir.

Medrese içindeki Suli Paşa Türbesi kitabesinde¹ geçen "Hazihi'l-İmare" ifadesinden hareket eden Halil Edhem, bunun yalnız türbe inşasını değil, belki etrafını çeviren bir medrese veya tekke zannedilen binayı da içine alması gerektiğini belirtir. Yoksa yalnız "Hazihi't-Türbe" kullanılırdı diyerek medresenin de Alâeddin Eretna tarafından 740/1339 tarihinde yaptırılmış olabileceği ihtimali üzerinde durur.²

740/1339 tarihinde Şeyh Evhadüddin Kirmanî (ö. 635/1238) için yaptırıldığı belirtilir. Hatta avlusunda mescid ve çeşitli hücre/odalar olduğu kaydedilir. Ayrıca şer'i mahkeme sicillerinde bazen medrese bazen "hangâh" geçtiğini, çevresindeki vakıf tarım arazisinin bazen müderrisler bazen şeyhler tarafından alınıp satıldığını, sonunda 1067/1656'daki bir mahkemede hangâh/tekke olduğu, gelirlerinin şeyhlere kalacağı kararı verir.³

Evhadüddin Kirmanî'nin bir asır önce Bağdat'ta öldüğü göz önüne alınınca, "Evhadüddin Kirmanî için" sözünü "Kirmanî'nin dervişleri için yaptırdı" şeklinde, yani kurduğu tarikatın dervişlerinin burasını kullandıkları şeklinde anlamak gerekir.

Bu tarihten önce medrese olarak kullanılmaktadır ve Abdurrezzak Efendi müderristir.⁴

Medrese'nin 1500 yılındaki yıllık geliri 15. 808 akçedir. Yeşilhisar'ın Erdemesin/Erdemli köyüne varana kadar vakıf geliri vardır.⁵

1 Kitabe için bkz. Ahmed Nazif Efendi, *Mirat-ı Kayseriyye*, s. 101.

2 Edhem, s. 135, 133.

3 Ahmed Nazif Efendi, *Mirat-ı Kayseriyye*, s. 101; İlgili karar için bkz. Çayırdağ, "Kayseri Köşk Medresesi'nin Hankah Olduğu Hakkında 1657 yılında Alınan Mahkeme Kararları", Sanat Tarihi Sempozyumu, Kayseri, 2002, s. 259-279.

4 Çayırdağ, "Kayseri Köşk Medresesi'nin Hankah Olduğu Hakkında 1657 Yılında Alınan Mahkeme Kararları", s. 268.

5 Demircan, s. 85.

1520 yılında, tahrir defterine kayıtlı 10 medreseden biridir; 25. 993 akçelik gelir kaydedilmektedir.⁶

940/1534 tarihli bir belgede, Köşk Medresesi müderrisi Nasıruddin Efendi, tasarrufunda bulunan yerleri ekip biçmiş, buna karşılık devlete vereceği vergiden muaf tutulmuştur. Bu kayıt Osmanlı Devleti'nin ilme ve ilim adamına verdiği önemi göstermesi bakımından gerçekten manidardır.⁷

Medrese, 1649'da Kayseri'ye uğrayan Evliya Çelebi'nin de gündemindedir. "Gayet sanatkârane yapılmış, eski bir bina"⁸ olduğunu söyler.

Son müderrisleri: Osman Efendizade Feyzullah Efendi Oğlu Molla Zahid Efendi. Akbıykoğlu Hasan Ağa Olayı'nda (1236/1820) öldürülmüş olan bu kişi hakkında "Âlimler Merkezi Kayseri'de bilgi vermiştik."⁹

1860 yılında tespit edilen 22 medrese içinde adı geçmemektedir.¹⁰

"Türbe içinde bulunan mermer lahidleri 1322/1906 yılından önce, Kayseri'de mutasarrıf bulunan adam, yerlerinden söktürerek mutasarrıfların oturmalarına ait olan eve havuz ve fıskiye yaptırmak gibi, bağışlamaya yaraşır olmayan bir kadirbilmezlikte bulunmuştur."¹¹

Bugün, vakıflara bağlı aşevi olarak kullanılmaktadır.

İMAM SULTAN MEDRESESİ

Zeynel Abidin Türbe binasıyla Kale'nin doğu kapısı arasında olup, yerine Tekel

binasının yapıldığı söylenmektedir. Şimdi yıkılmış olan Tekel binası sol köşede gözükmektedir.

Eski kayıtlardaki bilgiler şöyledir:

İmam Sultan Medresesi olarak geçen ve yaptıran kaydı olmayan bu medrese At Pazarı'ndaki Zeynel Abidin Türbesi bitişiğindedir.

Son müderrisleri: Divrikli Emin Efendi, Hacirenczade Hacı Nuh Efendi.¹²

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere göre, İmam Sultan Medresesi'nde 29 talebe eğitim-öğretim görmekteydi.¹³

1891 yılında, Beyzavî'den A'la suresinin tefsirinin bir nüshasının burada çoğaltıldığını Raşid Efendi Kütüphanesi'nde bulunan yazma eserin kayıtlarından öğreniyoruz.¹⁴

Mehmed Çalık (1912-1976) bu medresede okuduğuna göre¹⁵, harap olduğunun söylendiği 1922 yılı¹⁶ öncesinde medrese açık olmalıdır.

HATUNİYE MEDRESESİ

835/1431 tarihinde Şamîler/Zü'l-Kadi-roğulları tarafından yaptırıldığı Müze'deki kitabesinden anlaşılmaktadır. Mermer kitabe Müze'ye, Atpazarı Mahallesi'nden, 1948'de getirilmiştir. Mehmet Zengi Türbesi bahçesinde bulunan kitabe Beylikler dönemine aittir.¹⁷

Müze Envanter Defteri'nde bulunan okuma hatalı olup doğrusunu Ahmed Nazif Efendi okumuştur.¹⁸

Nasıruddin Mehmed tarafından yaptırıldığı için, Kayseri Vakıf kayıtlarında Nasırıyye Medresesi olarak geçmektedir. Medrese'nin 1500'de yıllık geliri 3. 902 akçedir.¹⁹

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere göre, Hatuniye Medresesi'nde 9 talebe eğitim-öğretim görmekteydi.²⁰

1909 yılında Hacı Enver Efendi'nin oğlu Halid Efendi, Keçecizade Muharrem Efendi, Kilimliğazade Hacı Bekir Efendi, Hamurculu Osman Efendi, Balta Hacı Nuh Efendi müderrislerdi.²¹

Son müderrisleri: Sarı Abdullah Efendizade evladı ve ahfadı/torunları²²

Başkatipzade'nin Ragıp Bey'in hatıratında, Müftü Hacı Enver Efendi zamanında ne durumda olduğu hakkında bilgiler bulunmaktadır. Hacı Enver Efendi'nin vefatından (ö. 1911) sonra medreseyle oğlu Halid Efendi ilgilenmiştir.

Gabriel, 1929 yılında, "doğudaki eyvanı ve buna bitişik odaları ambar dükkânlarına çeviren şahıslara bugün kiraya verilen bu bina kısmen harap olmuştur." demektedir.

Bugün de, restore ettiren kişiler tarafından ticari depo olarak kullanılmaktadır. Şahıs eline nasıl geçtiği konusu Vakıflar Kayseri Bölge Müdürlüğü'nün ilgi alanına girmektedir.

TAHİRİYYE MEDRESESİ

1500 yılının tahrir defterlerine göre, Tahiriyye Medresesi ve vakıf gelirlerinden bahsedilmektedir.²³

6 İnbaşı, XVI. yy. Başlarında Kayseri, s. 60, 62.

7 İnbaşı, "Kayseri'de Selçuklu Medreseleri", s. 90.

8 Işık, Eski Kayseri, s. 54.

9 Mustafa Işık, Âlimler Merkezi Kayseri, Kayseri, 2020, s. 125-126; Kayseri Büyükşehir Belediyesi Ansiklopedisi, 4/467-468.

10 Çayırdağ, "Kayseri Köşk Medresesi'nin Hankah Olduğu Hakkında 1657 yılında Alınan Mahkeme Kararları", s. 272.

11 Edhem, s. 135; Bu tip tahribatları dile getiren bir makalemiz "Gelenin Keyfi İçin" adıyla, 38 Kayseri Yazıları'nda yayımlanmıştır, s. 94-96.

12 Güven, Kayseri'de Yazma Mecmualar, s. LXII.

13 İnbaşı, "Kayseri'de Selçuklu Medreseleri", s. 92.

14 Karabulut, Yazmalar, II/432.

15 Kadir Dayıoğlu, Belediye Başkanları, Kayseri, 1998, s. 83.

16 Hıfzı Nuri, s. 30.

17 KMED, I/106.

18 Ahmed Nazif Efendi, Mirat-ı Kayseriyye, s. 37; Asıl kitabeyle yaptığımız karşılaştırmada, "müctehidine" kelimesi "müctehiline" okunmuştur. Yayına hazırlayan

kişi, hata yapmış olabilir. Bunun dışındaki metin, kitabeye uygundur.

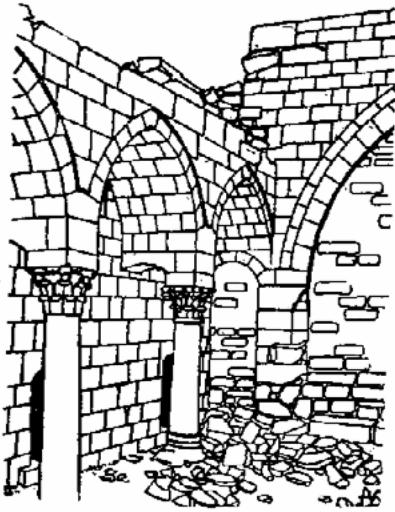
19 Demircan, s. 93.

20 İnbaşı, "Kayseri'de Selçuklu Medreseleri", s. 92.

21 Güven, Başkatibzade Ragıp Bey'in Hatıraları, s. 20.

22 Güven, Ahmet Emin, Kayseri'de Yazma Mecmualar, Kayseri, 2000; s. LIX.

23 İnbaşı, XVI. Y. Y. Başlarında Kayseri, s. 61.

ESKİ SARAY MEDRESESİ

Hükümet Dairesi'nin Saat Kulesi karşısında Gürcü Osman Paşa/Saray Camii bitişiğinde iki medrese olduğu, doğusundakine Eski Saray Medresesi denildiği belirtilmekte; yapılışı için 950/1543 tarihi verilmektedir.²⁴

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere göre, Eski Saray Medresesi'nde 61 genç, 1 yaşlı talebe eğitim-öğretim görmekteydi.²⁵

Hiçbir eseri kalmamıştır.

MERZİFONLU KARA MUSTAFA PAŞA MEDRESESİ, İNCESU

İncesu, aynı adla anılan derenin kenarında, Kayseri-Niğde istikametindeki kervan yolu üzerinde kurulmuş bir yerleşim birimidir. Zamanın Anadolu müfettişi Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, kervanları vurup dere boyunca Tekke dağı ve gerilerine kaçan yolkesenlere karşı kervan güvenliğini sağlamak amacıyla buraya külliye yaptırmış, Viranşehir/Örenşar halkının buraya yerleşmesini teşvik etmiştir.

▲ Zeynelabidin Türbesi ve Çevresi

Külliye'nin parçalarından biri de medresedir. "Bu asırda Kayseri ulemâsı azalmış, tarikatçılar çoğalmış, halk birtakım meşayih kapılmış idi."²⁶ denildiğine göre, Kayseri'nin önemli azası İncesu'ya bir medresenin açılması ihtiyaca dayanmaktadır.

Merzifonlu'nun (ö. 1683) yaptırdığı ve adına izafe edilen medreseyi, 1947 yılı Temmuz'unda, Türk Tarih Kurumu Türk-İslam Devri Kitabelerini Derleme Heyeti azasından, Konya Müzesi Müdür-lüğü'nden emekli Yusuf Akyurt incelemiştir. Medresenin sağlam olduğunu, kapalı bulunduğunu, vakfiyesine göre tarihini 1081/1670 olarak tespit ettiğini yazar. Yine medrese yanında muallim hanesi vardır.²⁷

Günümüz sanat tarihçilerinden Denктаş, "Medrese, cami avlusunun batı cephesinde yer almaktadır. Medreseden günümüze yedi öğrenci hücresi ile bunun kuzeyine yerleştirilen dersane hücresi ulaşabilmektedir. 1089/1678 tarihli vakfiyede

medresenin 15 öğrenci hücreğine sahip olduğu yazılıdır."²⁸ demektir.

Müderrisleri: Hacı Oğlu Mustafa Efendi (ö. 1310/1894), Mahmud Raci Efendi²⁹ olarak geçmektedir.

KOCABEY MEDRESESİ

Kadı Mahmud, Boyacı Kapısı semti, Gürcü Mahallesi'nde bir cami ve bitişiğine bir mektep yaptırmış, vakfiyesinde birçok mülkü bunlara bağlamıştır. Torunlarından Abdulkerim Kocabey; 1108/1696 tarihinde camiye genişletip karşısındaki hanı medreseye çevirmiş, yıktırdığı mektebin arsasına dükkân yaptırmıştır. Bu dükkânlar yüzünden görevinden alınmıştır. Ancak cami ve medrese onun adıyla anılmıştır. Bu şahıs, Kadı Mahmud'un oğlu Abdulgaffar Efendi'nin oğlu olan Ali Ağa'nın oğludur. Bu teşvikin de Ali Nisârî tarafından yapıldığı

24 Güven, *Yazma Mecmualar*, s. LX.

25 İnbaşı, "Kayseri'de Selçuklu Medreseleri", s. 92.

26 Ahmed Nazif, *Mir'at*, s. 140; İncesu'nun kuruluşu için bkz. s. 139.

27 Akyurt, *Türk Asar-ı Atıkası Binalarına Aid Tarihi Mecmua*, s. 4, 25; Vakfiyenin tamamı için bkz. Cild: IX, s. 222-40.

28 Mustafa Denктаş, "İncesu Kara Mustafa Paşa Külliyesi," *Vakıflar Dergisi*, Sayı: XXVI, Ankara, 1997, s. 199.

29 Albayrak, III/42.

▲ Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi

kaydedilmektedir.³⁰ Bu durumda, handan çevrilmiş bir medrese olmaktadır.

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere göre, Kocabey Medresesi'nde 15 talebe eğitim-öğretim görmekteydi.³¹

1872 tarihli Kayseri Vergi Defteri kayıtlarında Kocabey Medresesi Gürcü Mahallesi'nde geçmektedir.

Hatuniye Medresesi bitişiğindedir.

1900 tarihli yıllıkta, 1296/1879 tarihinde tamir ettirildiği kaydedilmektedir.³²

Son müderrisleri Müderriszade Âlim Efendi ve evladı, Hurdacızade Hacı Sadık Efendi³³ geçmektedir.

1922 yılında ise harap medreseler arasında yer almaktadır.³⁴

Bugün hiçbir eseri bulunmamaktadır.

ERKİLETLİ MEHMED PAŞA MEDRESESİ

Erkilet'te doğan, İstanbul'a giden, bir süre sadrazam olan bu paşa hakkında Ahmed Nazîf Efendi (ö. 1914) geniş bilgi vermekte; 1141/1728 yılında Kâbe'yi tavaf sırasında öldüğünü belirtmektedir.

1130/1717 tarihinde Erkilet'te cami, mektep, medrese ve kütüphane yaptırdığını, bunların mevcut ve sağlam olduğunu³⁵ söylemektedir.

1126/1714'te Kayseri'de meydana gelen büyük zelzeleden yıkılan Musa Ağa Cami-i'ni yeniden yaptıırarak yanına "6 odadan ibaret bir medrese" ilave ettiği 1130/1718 tarihli vakfiyesinde bulunmaktadır.³⁶

Ancak medreseler üzerine yaptığımız araştırmalarda, bu medrese adına, burada müderris olan veya okuyan kişi kaydına rastlamadık.

HASİNLİ MEDRESESİ

Kayseri Lisesi'nin güneydoğusunda bulunan, aynı adla anılan mahallededir. Cami,³⁷ sıbyan mektebi/ilkokul, medrese ve çeşmesiyle bir bütün oluşturmaktaydı. Yanında bir de hazire/mezarlık oluşmuştu. Bugün sadece cami kalmıştır.

1649'da Kayseri'ye gelen Evliya Çelebi'nin bahsettiği Müftü Medresesi Sivas Kapısı'ndadır.³⁸ Buraya "Müftü Medresesi" denildiğini belirten kaynaklar oldukça geç tarihlidir.

Cami bitişiğinde bulunan sıbyan mektebiyle medrese ve çeşme, Ürgüplü Hacı Derviş Mehmed Ağa'nın vakfı olarak, 1126/1714 tarihli vakfa bağlıdır.

Battal Hatibi Hasan Efendi'nin (ö. 1181/1767) mezarının buradaki hazirede olmasından³⁹ burada müderris olduğunu çıkarabiliriz.

Müftü Halil Haliloğlu (ö. 1967), Hasinli Medresesi'nde kelim ve mantık

30 Ahmed Nazîf Efendi, *Mir'at-ı Kayseriyye*, s. 37; 141.

31 İnbaşı, "Kayseri'de Selçuklu Medreseleri", s. 92.

32 Kocabaşoğlu-Uluğtekin, *Salnamelerde Kayseri*, Kayseri, 1998, s. 139.

33 Güven, *Yazma Mecmualar*, s. LIX.

34 Hıfzı Nuri, s. 30.

35 Ahmed Nazîf Efendi, *Kayseri Meşhurları*, s. 46-47.

36 Ali Rıza Karabulut, *Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesi Tarihçesi*, 1994, Kayseri, s. 21; Çayırdağ, *Araştırmalar*, s. 322.

37 Bilgi için bkz. Işık, *Ayet ve Hadisler*, s. 107.

38 Evliya Çelebi, III/179; Işık, *Eski Kayseri*, s. 56.

39 Ahmed Nazîf Efendi, *Mir'at-ı Kayseriyye*, s. 39.

müdürlüğü yapmıştır.⁴⁰ Medresenin öğretim görevi müftü olan zata verilmiştir.⁴¹ Kayseri müftüleri bu medresede ders verdikleri için “Müfti Medresesi” de denir.⁴²

Son müderrisleri: Mazlumzade Hacı Osman Efendi.⁴³

1922 yılında, Hasanlı (Hasanlı olmalı) Medresesi’nin 4 sınıfı ve 25 talebesi vardır.⁴⁴

Hiçbir eseri kalmamıştır.

YENİ SARAY MEDRESESİ

Hükümet Dairesi’nin Saat Kulesi karşısında Gürcü Osman Paşa/Saray Camii, bitişiğinde iki medrese olduğu; batısına Yeni Saray Medresesi denildiği belirtilmektedir. Güven, 1170-5/1761-61 tarihlerinde yapıldığı kanısındadır.

Son müderrisleri: Kazım Efendi Hoca ve babası, Kara Molla Hacı Mustafa Efendi Hoca.⁴⁵

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere göre, Yeni Saray Medresesi’nde 42 genç, 1 yaşlı talebe eğitim-öğretim görmekteydi.⁴⁶

Hiçbir eseri kalmamıştır.

SERÇEOĞLU MEDRESESİ

“Hacı Ali Efendi isminde bir zat tarafından yaptırılmıştır. Aynı ismi taşıyan mescitle beraber yaptırılan medresenin yapım tarihleri kesin olarak bilinmemektedir. XVII. yy. sonlarında yapılmış olacağı tahmin edilmiştir. Kayseri Cumhuriyet Meydanı’ndaki eski şehir kulübünün yerinde idi. 1269/1852 senesinde Vezir Gözlüklü Mehmed Reşid Paşa tarafından onarılıp genişletilmiştir.⁴⁷

▲ Erkiyet Camii ve çevresi

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere göre, Saraçoğlu -yanlı okuma olmalı- Medresesi’nde 13 genç, 1 yaşlı talebe eğitim-öğretim görmekteydi.⁴⁸

1872 tarihli Kayseri Vergi Defteri’nde, Kalenderhane Mahallesi -Serçeoğlu Bölgesi- Abdulhalim Sokağında, Hüseyin Efendi ve Sahibiye medreselerinden açıkça bahsedilmektedir. Serçeoğlu Camii geçerken aynı adlı medreseden bahsedilmemektedir.

Son müderrisleri: Mürid Ali Efendi, Gücükü Bekir Efendi, Hacı Abdullah Efendi.⁴⁹

Hiçbir eseri kalmamıştır.

BÜYÜK HÜSEYİN EFENDİ MEDRESESİ

Kurşunlu Camii karşısında, idi. Büyük Hüseyin Efendi tarafından yaptırıldığı söylenir. Bu zat ise 1130-1218 tarihleri arasında yaşamıştır.⁵⁰

48 İnbaşı, “Kayseri’de Selçuklu Medreseleri”, s. 92.

49 Güven, Kayseri’de Yazma Mecmualar, s. LX.

50 Güven, Kayseri’de Yazma Mecmualar, s. LX; Hayatı için bkz. Işık, Ayet ve Hadisler, s. 160;

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere göre, Hüseyin Efendi Medresesi’nde 19 talebe eğitim-öğretim görmekteydi.⁵¹

1872 tarihli Kayseri Vergi Defterinde, Kalenderhane Mahallesi -Serçeoğlu Bölgesi- Abdulhalim Sokağında, bânisi Hüseyin Efendi olan bir medrese geçmektedir.

Karamercanzade Musa Efendi’nin oğlu İsmail Efendi, Hüseyin Efendi Medresesi’nde okumuş ve Temmuz 1332/1914’te icazet almış olduğuna göre⁵² bu tarihte medrese açıktır.

Son müderrisleri: Büyük Hüseyin Efendi Hoca, Şakir Efendizade Hacı Efendi, Damad Halil Efendi.⁵³

Simitçiogullarından Ahmet Vehbi Efendi’nin (ö. 1930) Hacı Zekeriya Efendi ve Hacı Hüseyin Efendi medreselerinde Sarf, Nahiv, Mantık, Halebî, Mültega, Akaid, Meâni gibi dersler okuduğunu öğrenmekteyiz.⁵⁴

Hiçbir eseri kalmamıştır.

Âlimler Merkezi Kayseri, s. 115-116.

51 İnbaşı, “Kayseri’de Selçuklu Medreseleri”, s. 92.

52 Albayrak, II/256.

53 Güven, Kayseri’de Yazma Mecmualar, s. LX.

54 Ali Sarıkoyuncu, Milli Mücadelede Din Adamları (II), 1997, Ankara; Bkz. www.diyaret.gov.tr web kütüphanesi.

40 H. Mehmed Zeki Koçer, Kayseri Uleması, İstanbul, 1972, s. 116; Kayseri Müftüleri, s. 10.

41 Ahmed Nazif Efendi, Mir’at-ı Kayseriyye, s. 39.

42 Güven, Kayseri’de Yazma Mecmualar, s. LX.

43 Güven, Kayseri’de Yazma Mecmualar, s. LX.

44 Hıfzı Nuri, s. 30.

45 Güven, Kayseri’de Yazma Mecmualar, s. LX.

46 İnbaşı, “Kayseri’de Selçuklu Medreseleri”, s. 92.

47 Güven, Kayseri’de Yazma Mecmualar, s. LX.

▲ Hasinli Camii ve Çeşmesi (2005)

GÖZÜBÜYÜK MEDRESESİ

1785-90 yılları arasında Gözübüyükzade İbrahim Efendi tarafından yaptırılmıştır. İbrahim Efendi'nin ölümünden sonra oğlu Sabit Efendi medresenin müderrisliğine getirilmiştir.⁵⁵

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere göre, Meşhur Gözübüyükzade Medresesi'nde 17 talebe eğitim-öğretim görmekteydi.⁵⁶

Ömer Lutfi Efendi, Gözübüyükzade Medresesi'ne kaydolmuştur. Hamurculuzade Osman Hilmi Efendi'den 1323/1905'te icazet aldığına⁵⁷ göre, Hamurculuzade Osman Hilmi Efendi o yıllarda burada müderris olmalıdır.

Son müderrisleri: Gözübüyükzade İbrahim, Sabit Efendi, Münib Efendi.⁵⁸

Torun Ahmed Hıfzı Bey'in anlattığına göre, Sabit Efendi'den sonra aynı aileden yetişen müderrislerin yönetimi altında 1924 yılına kadar yaklaşık olarak 134 yıl

aralıksız öğretim sürdürülmüştür. 1924 yılında çıkan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'na uyularak öğretime son verilmiştir. Bu medresenin son müderrisi babam Memiş Efendi idi. Gözübüyükzade Medresesi, 1934 yılında başlayan gelişme ve imar çalışmaları sebebiyle, çevresinde bulunan tanınmış Çukurhan Çarşısı, Meydan Kapısı'nda bulunan 300 kadar dükkân, han, hamam, vs. ile birlikte yıktırılarak Cumhuriyet alanındaki Mimar Sinan Parkı'na katılmıştır.⁵⁹

Torunu tarafından yayımlatılan kitabının ardında, tarife göre çizilen medrese krokisi bulunmaktadır.

ZEKERİYYA EFENDİ MEDRESESİ

Avanoslu Hacı Zekeriyya Efendi tarafından yaptırılmıştır. Dörtükkanönü'nde, Âdem Ağa/Çilsal (ö. 1970) Konağı'nın yerinde idi.⁶⁰

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere

göre, Medrese-i Düğenönü'nde 27 talebe eğitim-öğretim görmekteydi.⁶¹

Biz, Dörtükkanönü'nün Düvenönü'ne dönüştüğünü düşünüyoruz.

Ali Fevzi Efendi'nin, Kayseri Dörtükkanönü Mahallesi'nde Zekeriyya Efendi Medresesi'nde Müderris Keçeci Hoca Mustafa Efendi ve kayınpederi sabık naiblerden Karaahmedzade Ahmed Efendi'den ders görerek 1329/1911'de icazet aldığı, aynı medreseye müderris tayin olduğu kaydedilmektedir.⁶²

İncesulu Mahmud Raci Efendi, Hacı Zekeriyya Efendi Medresesi'nde 4 yıl ders okumuştur.⁶³

Son müderrisleri: Avanoslu Hacı Zekeriyya Efendi, Hafız Ağazade Hacı Derviş Efendi, Şeyh Efendi, Miyasoğlu Hacı Ali Efendi.⁶⁴

Hafız Ağazade Hacı Derviş Efendi (ö. 1906), 1266/1849 yılında Avanoslu Hacı Zekeriyya Efendi'nin derslerine başlamış, 11 sene okuduktan sonra 1277/1860 tarihinde icazet almıştır.

45 yıl Hacı Zekeriyya Medresesi'nin müderrisliğini yapmıştır.⁶⁵

Simitçiogullarından Ahmet Vehbi Efendi'nin (ö. 1930) Hacı Zekeriya Efendi ve Hacı Hüseyin Efendi medreselerinde Sarf, Nahiv, Mantık, Halebî, Mültega, Akaid, Meâni gibi dersler okuduğunu öğrenmekteyiz.⁶⁶

1922 yılında, iki sınıflı Zekeriya Efendi Medresesi 30 talebeye maliktir.⁶⁷

Bulunduğu yerden dolayı Dörtürak Medresesi de denilmiştir.

Yerinde Âdem Ağa'nın konağı bulunmaktadır. "Servetini gayr-i menkule

55 Gözübüyük İbrahim Efendi, *Risaletün fi Hakkı'l-Besmele*, Ankara, 1977, s. 2; Güven, *Kayseri'de Yazma Mecmualar*, s. LX.

56 İnbaşı, "Kayseri'de Selçuklu Medreseleri", s. 92.

57 Albayrak, IV/373.

58 Güven, *Kayseri'de Yazma Mecmualar*, s. LX.

59 Gözübüyük İbrahim Efendi, s. 2.

60 Güven, *Kayseri'de Yazma Mecmualar*, s. LXI.

61 İnbaşı, "Kayseri'de Selçuklu Medreseleri", s. 92.

62 Albayrak, 1/256-257.

63 Albayrak, III/42.

64 Güven, *Kayseri'de Yazma Mecmualar*, s. LXI.

65 Ahmed Nazîf Efendi, *Kayseri Meşhurları*, s. 102; Hayatı için bkz. Işık, *Âlimler Merkezi Kayseri*, s. 184-185.

66 Ali Sarıkoyuncu, *Milli Mücadelede Din Adamları* (II), 1997, Ankara; Bkz. www.diyaret.gov.tr-web/kutuphanesi

67 Hıfzı Nuri, s. 30.

bağladığı⁶⁸ yazılan bu “tek parti dönemi ağasının” nasıl olup da bu konağı “medrese arsasına kondurduğu” araştırmaya konu olmalıdır.

OSMAN NURİ PAŞA MEDRESESİ

Kurşunlu Camii’nin güneybatısında ve camiye yakın olduğu için Kurşunlu Medresesi olarak da bilinir.

“Osman Nuri Paşa 1249/1834 yılı Ağustos’un 10. günü Kayseri Mutasarrıflığına tayin edilmiştir. Osman Nuri Paşa’nın Kayseri’de birçok hayır ve hasenatı vardır. Kurşunlu Camii’ni tamir ettirmiş, bu caminin batı tarafına yepyeni bir medrese yaptırmıştır. Bu medresenin hocalığına da Sadık Efendi’yi (ö. 1266/1849) getirmiştir.⁶⁹

Bu medresenin yapılış tarihini bir şiirle Mes’ud isimli bir şair, ebced hesabıyla belirtmiştir.

- 1- Nuri Paşayı kerem perverin oldı eseri
- 2- Sarf-ı himmetle güzel yerde yapıldı

Hakka

- 3- Nice hayrâta Hüdâ böyle muvafak itsin

- 4- Okusun subh u mesâ ders-i duasın ulemâ

- 5- Sâl-i tarihini yaz ab u güherle Mesud

- 6- Yaptı bu medreseyi Nuri veş Osman Paşa (1249/1834)⁷⁰

Yusuf Akyurt, burada vezin zaruretinden doğan Nuri-veş’i “Nevris” olarak okumuştur. Bazı tarihçiler -kaynak belirtmeden aynı okumayı benimsemiş- Nevris Osman Paşa ve Medresesi demişlerdir.⁷¹

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere

göre, Osman Nuri Paşa Medresesi’nde 30 talebe eğitim-öğretim görmekteydi.⁷²

Boğazlıyan Müftüsü Abdullah Efendi (ö. 1937) 1881’de Kayseri’ye giderek Kurşunlu Medresesi’ne kaydolmuş; 13 yıl Müderris Ali Efendi’nin derslerine devam etmiş ve ondan 1891’de müderrislik icazetini almıştır.⁷³

1929 yılında Belediye Başkanı Hacılarlı Muhiddin Gürbaz (ö. 1938) zamanında, yol açmak amacıyla, Paşa Hamamı ve üç sınıflı Kurşunlu Mektebi dinamitle yıkılmıştır.⁷⁴ Kurşunlu Mektebi’nin de bu medrese olması gerekir.

1946 yazında Kayseri’deki tarihî eserleri inceleyen Akyurt, medreseyi görmediğini, kitabesinin Kurşunlu Camii bahçesinde olduğunu yazar.⁷⁵

Kayseri Müzesi’ne 1938 yılında getirilen, 70x47x10 boyutlarında olan, envanter/döküm kayıtlarında yanlış olarak mezar taşı geçen yukarıdaki bu tarihî belge, Osman Nuri Paşa’nın yaptırdığı medresenin kitabesidir.⁷⁶

Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

NURİYE MEDRESESİ

Varinlizade Nuri Efendi tarafından yaptırılmıştır. Cemal Hattat’ın yazıhanesi -bir dönem de Hattat Oteli olarak kullanılan yer- yerinde idi.⁷⁷

1900 tarihli yıllıkta 1296/1879 tarihinde tamir ettirildiği kaydedilmektedir.⁷⁸

Son müderrisleri: Varinlizade Nuri Efendi, Hacı Mehmed Efendi.⁷⁹

Yerinde Hattatların Oteli bulunmakta olup nasıl otel yeri olduğu araştırmaya konu olmalıdır.

Bu otel 2006 yılı başında satılmış olup adı Asgolden konmuştur.

EMHANİ MEDRESESİ

Ümmühani Medresesi olarak geçmektedir ancak biz Emhani adını yeğliyoruz.

Yaptıran kaydı yoktur. Atpazarında, İmam Sultan Türbesi’nin yanındadır. Daru’l-Hilafe dahi denir. Güven, bu medresenin isminin Eynihani olacağını ve yaptıranın Kayseri’nin Caferbey Mahallesi eşrafından Eynihanizade Mehmed Bey olduğunu zannetmektedir.⁸⁰

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere göre, Medrese-i Cafer Beğ’de 9 talebe eğitim-öğretim görmekteydi.⁸¹ Bu mahallede bulunan medrese olması yüzünden, Emhani Medresesi olduğunu düşünüyoruz.

Son müderrisleri: Saçmacızade Süleyman Efendi, Bekir Efendi, Kürt Hacı Osman Efendi.⁸²

Anlaşılan bu kelime söylene söylene Eynihani, Emhani ve Ümmehani olmuştur.

1922 yılında, Ümmehani Medresesi “Daru’l-Hilafe” şubesi sekiz sınıfı şamil ve 98 talebeye maliktir.⁸³ 1914 yılından itibaren bütün medreseler “Daru’l-Hilafe” adı altında birleştirilmiştir.

Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

KARAFAKİH MEDRESESİ

1318/1900 tarihli salnamede 1305/1887 yılında Karafakih Medresesi’nin yaptırıldığı kaydedilmektedir.⁸⁴

68 Satoğlu, *Kayseri Ansiklopedisi*, s. 71.

69 Osman Nuri Paşa Medresesi’nde adı geçen, 1266/1849’da ölen Sadık Efendi olmasının bir kanıtı da mezarının Kurşunlu minaresi dibindeki hazirede olmasıdır.

70 Ahmed Nazif Efendi, *Mir’at-ı Kayseriyye*, s. 188-189.

71 Akyurt, *Türk Asar-ı Atıkaş Binalarına Aid Tarihi Mecmua*, s. 54-55.

72 İnbaşı, “Kayseri’de Selçuklu Medreseleri”, s. 92.

73 Albayrak, s. 5.

74 Halit Erkiletlioğlu, *Kayseri Yakın Tarihinden Notlar*, Kayseri, 1998, s. 65.

75 Akyurt, *Türk Asar-ı Atıkaş Binalarına Aid Tarihi Mecmua*, s. 54.

76 KMED, III/36 (2062).

77 Güven, *Kayseri’de Yazma Mecmualar*, s. LXI.

78 Kocabaşoğlu-Uluğtekin, s. 139.

79 Güven, *Kayseri’de Yazma Mecmualar*, s. LXI.

80 Güven, *Kayseri’de Yazma Mecmualar*, s. LXII.

81 İnbaşı, “Kayseri’de Selçuklu Medreseleri”, s. 92.

82 Güven, *Kayseri’de Yazma Mecmualar*, s. LXII.

83 Hıfzı Nuri, s. 30.

84 Kocabaşoğlu-Uluğtekin, s. 139.

▲ Osman Muri Paşa Medrese Kitabesi

Atatürk Heykeli'nin yerinde idi. Son müderrisi, Canbazzade Hacı Bekir Efendi'dir (ö. 1927).⁸⁵

1922 yılında, üç sınıflı Karafaki Medresesi'nin 36 talebesi vardır.⁸⁶

Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

HALÂSİYE MEDRESESİ, DEVELİ

Şimdi "Develi" olarak bilinen kazanın adı eskiden "Everek"tir. "Yukarı Develi" olarak bilinen tarihî kaza ise eskiden kasedilen Develi'dir.

1301/1885 tarihinde Everek eski hükümet sarayının güneyinde, Venk denilen yerde bir medrese bulunuyordu. İsmi Halâsiye (Kurtuluş) Medresesi'dir. Medreseye dıştan demir bir parmaklıkla girilmekte, ortasında bir avlu bulunmakta, üstü açık olan bu avlunun ortasında şadırvanı yer almaktaydı. Avlunun etrafında sıralar hâlinde odalar 24 kadar olup her birinde 2-4 çocuk yatmaktaydı. Odalardan biri mescid olarak kullanılıyordu.

Bu medreseye 7-8 yaşlarında çocuklar alınmakta olup genellikle din dersleri okutuluyordu. Ebilzade Müfti Efendi, Hacı Noğman Efendi, İncezade İsmail Efendi adlı hocaları ise tanınmışlardı. Kayıtlarda "Halâsiye Medresesi" adı geçmektedir. Sayın Gürlek, "Medresede okuyan çocuklar askere alınmazdı. Bundan dolayı da ismine Halâsiye denilmiştir."⁸⁷ demektedir ki biz bu yoruma katılmıyoruz.

Abdusselam Hilmi Efendi (ö. 1922) bu medresede 8 sene kadar okumuş ve 1 Mart 1327 yılında buraya müderris tayin edilmiştir.⁸⁸ Rumi olan bu tarih Miladi 1909 yılına denk gelmektedir.

1318 mali senesinde, Develili Abdulkadir Efendi Develi kazası müderrisliğine tayin edildiğine⁸⁹ göre, kastedilen bu medrese olabilir.

Develili Hacı İbrahim Efendi'nin biyografisinde "İlk önce Everek'te bulunan Hâlasıye Medresesi'nde müderris olan Kuzbekli Osman Efendi'den ders okuduğu, 1257/1841 yılında buraya müderris olduğu, 1283/1866 yılında Develi müftülüğüne tayin olduğunda hâlen müderris olduğu" geçmektedir.⁹⁰

Bu durumda müderrislerinden biri de Kuzbekli Osman Efendi'dir.

Numan Fevzi Efendi, 1320/1902'de icazet almış ve 2 ay sonra Everek'teki Halâsiye Medresesi'nde tedrise başlamıştır.⁹¹ Yani müderrisi olmuştur.

KOZANOĞLU MEDRESESİ

Derebeyi Kozanoğlu Ahmed Bey tarafından yaptırılmıştır. "Zencirli Medrese" dahi denir. ⁹²

Kurşunlu Camii Vakfiyesinde, "cami civarında bir imarethane ve yakınında 13 odalı bir han"dan bahsedilmektedir.

Palamutoğlu, Han'ın yerinin Kozanoğlu Medresesi olduğunu yazmaktadır.⁹³

Küçük Hacı Hafız Efendi'nin şöhreti her yere yayılmış; derebeylerinden Kozanoğlu Ahmed Bey'in de kulağına varmıştı. Kurşunlu Camii bitişğine "Kozanoğlu Medresesi"ni yaptırmış; ders verme görevini de kendisine bırakmıştır. Bu medresede 30 yıla yakın hizmet etmiştir.⁹⁴ 1873 yılında, hacdan döndükten sonra bu iş gerçekleştigiğine göre, medresenin yapılış tarihi bu yıllardan sonradır. 30 yıla yakın hizmet, 1900'ü geçmektedir ki zaten çok geçmeden medreselerin işlevi bitmiştir.

Abdusselam Hilmi Efendi'nin (ö. 1922) bu medresede 8 sene kadar okuduğu kaydedilmiştir.⁹⁵

Müderrisleri: Küçük Hacı Hafız Efendi ve oğlu Ahmed Efendi.⁹⁶

1922 yılında terk edilmiş ve viran bir hâlde olan 25 medrese arasında zikredilir.⁹⁷

Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

AĞCAKOYUNLU MEDRESESİ

Kurşunlu Camii Vakfiyesinde, "cami civarında bir imarethane ve yakınında 13 odalı bir han"dan bahsedilmektedir. Palamutoğlu, imarethanenin yerinin Ağcakoyunlu Medresesi olduğunu yazmaktadır.⁹⁸

1890 yılında diploma alan Hamurculu Hafız Osman Efendi (ö. 1910), Kurşunlu Camii civarında bulunan Akçakoyun Müftü Dairesinde ders vermeye başlamıştır.⁹⁹

1922 yılında medreselerin durumu anlatılırken Akçakoyunlu'nun da içinde bulunduğu 25 medrese terk edilmiş ve viran bir hâldedir.¹⁰⁰

85 Güven, *Kayseri'de Yazma Mecmualar*, s. LXII.

86 Hıfzı Nuri, s. 30.

87 Ahmet Gürlek, *Memleketim Develi*, Ankara, 1975, s. 71-72.

88 Albayrak, 1/95.

89 Albayrak, 1/74.

90 Albayrak, II/167.

91 Albayrak, V/293.

92 Güven, *Kayseri'de Yazma Mecmualar*, s. LXI.

93 Ahmed Nazif Efendi, *Mirat*, 25 (dipnot).

94 Ahmed Nazif Efendi, *Meşhurlar*, s. 105.

95 Albayrak, 1/95.

96 Güven, *Kayseri'de Yazma Mecmualar*, s. LXI.

97 Hıfzı Nuri, s. 30.

98 Ahmed Nazif Efendi, *Mirat*, 25 (dipnot).

99 Ahmed Nazif Efendi, *Kayseri Meşhurları*, s. 109-110.

100 Hıfzı Nuri, s. 30.

Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

MESUD EFENDİ MEDRESESİ

Tahir Efendi'nin (ö. 1333/1915) biyografisinde; "Kıyas-ı Musevi" adlı eserin müellifi Musa Efendi'nin neslinden, Kayseri ulemâsından Mesud Efendi'nin oğludur. 1275/1858'de, babasına izafe edilen Mesud Efendi Medresesi'ne girmiştir. Önce babasının daha sonra sabık/eski Kayseri Müftüsü Halil Efendi'nin ders halkasına girmiştir. İstanbul'a gidip okumuş ve 1293/1876'da şehadetname almıştır. Bu sırada hasta olup memleketine dönmüştür. Babasından intikal eden medresede müderrisliğe başlamıştır."¹⁰¹ denilmektedir.

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere göre, Mesud Efendi Medresesi'nde 46 talebe eğitim-öğretim görmekteydi.¹⁰²

Bu medresenin başka adı olup olmadığı ve nerede olduğunu bilmiyoruz.

ZİYAİYE MEDRESESİ

Kayseri'nin eski "Kürtler", yeni "Muammer Bey" Mahallesi'nde, Çukur Camii'nin güneyinde idi.

Medrese'nin, Alaeddin Keykubat zamanında sahib/vezir olan Ziyaeddin Kara Arslan tarafından, I. İzzeddin Keykavus zamanında, 1218 yılında yaptırıldığı düşünülmektedir. Büyük bir yapıya sahip olduğu söylenmektedir.

Kürtler Mahallesi'nde olduğu için Kürtler Medresesi de denilmiştir.¹⁰³

Kayseri'deki eski yazma mecmualarda Kürtler Medresesi olarak geçmekte olup yaptıran kaydı bulunmamaktadır. Halkevi'nin yerinde idi. Son Müderrisi:

Karakimseli Hacı Mehmed Efendi¹⁰⁴ denilmektedir.

1847 yılında Kayseri medreselerindeki talebelerin nüfusunu gösteren deftere göre, Ziyaiye Medresesi'nde 34 talebe eğitim-öğretim görmekteydi.¹⁰⁵

Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

HAMİDİYE MEDRESESİ, ŞİHLİ/DEVELİ

Şihli, Bakırdağı'na bağlı bir yerleşim birimi olup 1905 yılında Adana/Feke'den ayrılarak Develi'ye bağlanmıştır.

Bu medreseyi Şihli'nin yetiştirdiği büyük âlim Kılıçlı Ali Rıza Efendi yaptırmıştır.

Kılıçlı Ali Efendi, Kayseri medreselerinde kuvvetli bir ilim tahsil etmiş, iri yapılı, gür sesli, heybetli, tesirli, nüfuzlu, itibarlı, müteşebbis ve hayırsever bir âlimdir.

1881 yılına İstanbul'a gitmiş, orada âlimlerle görüşmüş, camilerde va'zlar vermiş, bu va'zları çok beğenilmiş, Padişah'a kadar ulaşan vaizlik ve ilim şöhreti sebebiyle Padişah tarafından Dolmabahçe veya Yıldız Camii'nde cuma va'zı vermesi emr olunmuş, va'zlarını çok beğenen Padişah bir dileği olup olmadığını sordurmuş, "köyüme bir ilim merkezi kurmak, bir medrese yaptırmak isterim" diye dileğini arz etmiştir. Padişah bu dileğini kabul ederek nakdî ihşanda bulunmuştur. Bu parayla Kılıçlı Hoca, Şihli'ye bir medrese ile birlikte üç tane çeşme yaptırarak halkı hem maddi hem manevi susuzluktan kurtarmıştır.

Paranın miktarı hakkında çeşitli rivayetler vardır ancak o para ile bu eserlerin yapılması mümkün değildir.¹⁰⁶

Medrese'nin inşası devam ederken Kılıçlı Ali Efendi dört oğlunu yeni hizmete açılacak olan medresede hocalık yapacak seviyede yetiştirmiş olmalıdır. Sözlü kaynakların bildirdiğine göre, Şihli'nin yerlilerinden Bekir Oğlu Yusuf Hoca, Hacı Hamdi Efendi, Kılıçlı Hoca'nın oğulları İmam Efendi, Mehmed Efendi ve Cafer Efendi medreseden icazet alanlar arasındadırlar. Ayrıca Adana/Ceyhan ilçesine bağlı Köşreli köyünden gelmiş olan Köşreli Hoca da çok kuvvetli yetişmiş ve Kılıçlı'nın damadı olmuştur.

Bunlardan İmam Efendi, Mehmed Efendi, Cafer Efendi ve Köşreli Hoca Medrese'nin dört köşesindeki birer odada müderrislik faaliyetlerini sürdürmüşler, Kılıçlı Ali Hoca ise "Dershane" denilen ikinci katta veya kendi köşkünün alt katındaki Büyük Oda'da özel dersler okutmuştur.

Medreseden 350-400 kadar öğrenci yetişmiştir.¹⁰⁷

1308/1890 tarihli Adana vilayeti salnamesine göre, bahsedilen padişah II. Abdulhamid'dir.¹⁰⁸

Kitabesinde, II. Abdulhamid'in övgüsünden sonra "O adaletli Padişah, halkın her sınıfı için, ilim ve fenlerin vasıtalarını hazırladı / Onun gayretleri sayesinde memleketin her yeri Dârü'l Ulûm/ilim yurdu adını aldı / Bu medreseyi, bir adalet sarayı gibi, ilim adamları için yaptırdı" anlamına gelen beyitler geçmektedir.¹⁰⁹

Medreseyi sanat tarihi açısından inceleyen Özbek, "Son Dönem Osmanlı Medreselerine Bir Örnek" olarak ele alır. 24-27 arasında değişen hücre/odaları vardır. Avlu ortasında havuz bulunmaktadır. Giriş holü üzerindeki müderris odası ikinci kat havası vermektedir.

Hamidiye Medresesi, II. Abdulhamid döneminin zor ekonomik şartları altında ücra bir kasabaya yapılmış olmasıyla

104 Güven, *Kayseri'de Yazma Mecmualar*, s. LXII.

105 İnbaşı, "Kayseri'de Selçuklu Medreseleri", s. 92.

106 Yusuf Kılıç, "Şihli Hamidiye Medresesi", *Din Öğretimi Dergisi*, sayı: 4, yıl: 1985, Ankara, s. 63-64.

107 Kılıç, s. 64.

108 Kılıç, s. 66.

109 Kitabı için bkz. Çayırdağ, *Araştırmalar*, s. 342.

101 Albayrak, IV/481-482.

102 İnbaşı, "Kayseri'de Selçuklu Medreseleri", s. 92.

103 Çayırdağ, *Araştırmalar*, s. 134.

▲ F.: Selim Altındış /Gevher Nesibe Medresesi

eğitimi taşraya yayma çalışmalarına bir örnektir.¹¹⁰

110 Yıldray Özbek, “Son Dönem Osmanlı Medreselerine Bir Örnek: Şıhlı Hamidiye

1315/1316, yani 1897/1898 ders yılındaki durumu şöyledir: Kozan’ın Sis kazasına

Medresesi”, Vakıflar Dergisi, sayı: XXIV, yıl: 1994, Ankara, s. 165-168.

bağlıdır. Masrafları padişah tarafından verilmiştir. Müderrisi Ali Efendi olup 50 öğrencisi vardır. Aynı yıl Kayseri İdadi/

Cumhuriyet döneminde ilkokul ve ortaokul olarak hizmet vermiştir. 1988 yılında restore edilmiş olup hâlen ayaktaadır.

DİĞER MEDRESELER

Albert Gabriel (ö. 1972) 1929 yılında Kayseri'deki Türk Anıtlarını inceler, 1931 yılında yayınlar. Medreseler bölümünde Avgunlu Medrese'yi ele alır. "Argıncık" adıyla ilgi kurar.

Biz buranın bir medrese olduğuna inanıyor ancak tarihte hangi adla anıldığını bilmiyoruz. Çünkü ulaşabildiğimiz kayıtlarda Avgunlu adıyla bir medrese adı yoktur.

1872 tarihli Kayseri Vergi Defteri kayıtlarında, Hacı Kasım İslam Mahallesi Battalgazi Caddesi'nde Ahiüddin Medresesi geçmektedir. Daha önce böyle bir kayda rastlamadık.

- Huvand Kalpaklıoğlu Mahallesi, Sivas Caddesi'nde Molla Efendi'nin yaptırdığı söylenen bir medrese geçmektedir.

- Hamurcu Gubar Oğlu bölgesi, Mumcu Sokağı'nda, Sarıabdullahzade Medresesi demekle meşhur harap bir medreseden bahsedilmektedir.

- Caferbey Mahallesi- Köyyıkan bölgesinde, yaptıranı belli olmayan harap bir medrese geçmektedir.■

Lisesi'nin 87, Develi Rüşdiyesi/Ortaokulunun 77 öğrencisi vardır.¹¹¹

Abdulhamid'in verdiği paralarla, onun zamanında yapıldığı için "Hamidiye Medresesi" olarak anılması doğaldır.

Ahmet Ulu ile Koleksiyonculuk Üzerine Söyleşi

Mustafa İbakorkmaz

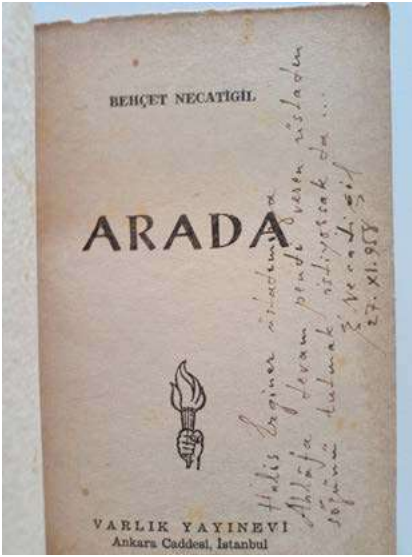
■ Merhaba Ahmet Bey, öncelikle okurlarımızın sizi tanıması için kendinizden bahseder misiniz?

● Merhabalar efendim. 1979 Kayseri doğumluyum. İlk, orta ve liseyi Kayseri’de okuduktan sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde eğitim aldım. Askerlik ve staj bitiminden sonra ofisimi açtım ve hâlen serbest avukat olarak çalışıyorum.

■ Çocukluğunuzdaki Kayseri’ye dair aklınızda kalan şeyler var mı? Sizin bu günlerinize etkisi olduğunu düşün-

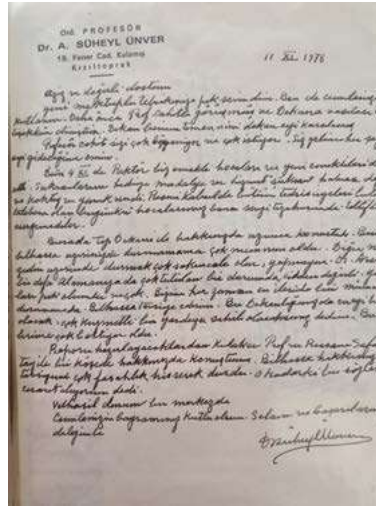

düğünüz anılarınız arasında ilk aklınıza gelenler neler olur?

- İlkokulu Yavuzlar Mahallesi'nde Cumhuriyet İlkokulunda okudum. İlkokul üçüncü sınıftan itibaren öğretmenimiz Sami Canat oldu. Kendisinin rahmetli Hasan Nail Canat'ın kardeşi olduğunu ise çok sonraları öğrendim. Evimizde çok fazla kitap yoktu maalesef. Her evde bulunan Kur'an-ı Kerim ve birkaç dinî kitaptan oluşan çok küçük bir kitaplık o kadar. Çocuk kitaplarını saymazsak, öğretmenimizin tavsiyesiyle aldığım ve hâlen kitaplığımnda bulunan Muhsin İlyas Subaşı'nın Dünden Bugüne Kayseri isimli kitabı edinme tarihi itibarıyla ilk kitabım olsa gerek. Bu kitap esasen muhtasar bir Kayseri tarih, coğrafya, folklor ve kültür sanat kitabıdır. Kitabın sonunda iki sayfalık bir kaynakça kısmı var. Kitabı severek okuduğum için o kaynakçadaki kitapları da bulmak ve okumak istemiştım. Esasen kitap oburluğumun veya şimdi nispeten büyük denilebilecek

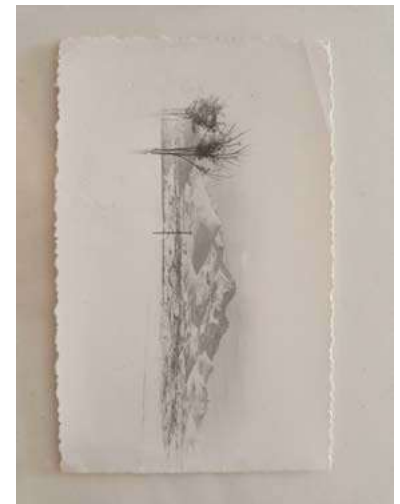
kütüphanemin oluşmasında sanırım küçüklükten beri okuduğum bir kitap veya yazıdaki dipnotları, kaynakçaları da detaylıca okumanın ve o yazıda bahsedilen kitapları da edinme isteğinin payı büyüktür. Anadolu lisesi hazırlık sınıfına başladığım ilk yıl bir akşam üstü babamın çalıştığı yere giderken gazete bayisinde Türkiye Çocuk dergisini gördüm, dergi bir de kalemlik hediye ediyordu. Biraz da kalemlığın şirinliği yüzün-

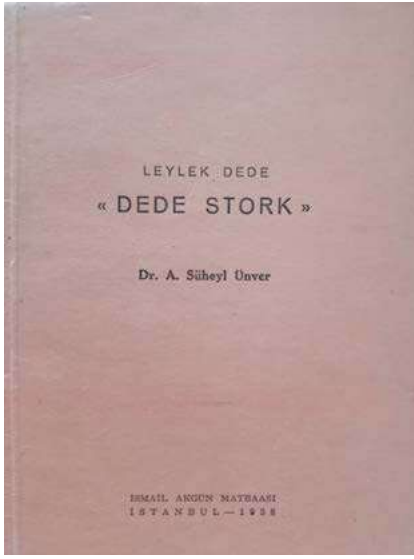

den dergiyi aldım. Ondan sonra yaklaşık üç yıl boyunca dergiyi haftalık olarak düzenli bir biçimde takip ettim. Hatta derginin bir sayısında Kayseri'de dergiyi takip edenleri dergiye davet etmişlerdi. Bir kış günü derginin Düvenönü'ndeki temsilciliğine gittiğimde herhâlde 20-30 kişi gelmiştir derken benimle birlikte sadece üç kişinin geldiğini görünce epey şaşırmıştım. Muhsin İlyas Subaşı o gün bizlere kitap ve kasetten oluşan küçük bir hediye paketi vermiş ve dergi temsilcisi bir de fotoğ-

rafımızı çekmişti. Bir sonraki sayıda bu fotoğrafın basılması benim için çok büyük sürpriz olmuştu. Dergi o dönem ek olarak kitap da veriyordu. Bu kitapları da severek okuduğumu hatırlıyorum. Yine bu yıllarda bir gün kale içinde o zamanlar eski yerinde bulunan Kültür Bakanlığı kitap satışı bürosunu keşfettim. O yıllardaki enflasyon ortamında, Bakanlığın da kitap fiyatlarını güncellemiyor olması nedeniyle üç beş yıl önce basılmış olan kitaplar öğrenci bütçesiyle bile alınabilecek çok uygun fiyatlara satılmaktaydı. Kültür Bakanlığı kitaplarıyla birlikte yavaş yavaş bir kütüphanem oluşmaya başladı.

- Anladığımız kadarıyla, küçük yaşlarda kitap ve dergi sevgisiyle tanışma imkânınız olmuş. Üniversite yıllarınızda Ankara'ya da taşındınız mı bu ilgiyi? Ankara'daki öğrencilik hayatınız ilgilerinizi ne yönde etkiledi?
- 1996 yılında üniversite eğitimi için Ankara'ya gittim. Anka-

ra'da ilk acemilik günlerini atlattıktan sonra Kızılay'da Akçağ ve Dost kitabevlerini ve Olgunlar Sokak'taki sahafları keşfetmem uzun sürmedi. Hatta Akçağ Kitabevinden taksitle alışveriş yapabilmek için üye kartı şeklinde bir kart da almıştım. Akçağ Kitabevi gerçekten de gerek kitapların sayısı ve gerek de çeşitliliği açısından kitap kültürünün gelişmesinde önemli rol oynadı. Yine Dost Kitabevi de farklı yayınevleri ve ilginç kitapları keşfetmemi sağladı. Fakat Dost Kitabevi öğrenci bütçesi için çok uygun olmadığı için, ayrıca taksit imkânı da olduğu için ben Akçağ'dan alışveriş yapıyordum. Bu arada Zafer Çarşısına da gidip oradaki kitapçıları da dolaşıyordum. Ankara'da hem üniversite ortamı hem de edebiyata meraklı arkadaş çevremle birlikte Cumhuriyet dönemi Türk şiirine ilgi duymaya başladım. Edip Cansever, Turgut Uyar, Cemal Süreya, İlhan Berk, Behçet Necatigil, Oktay Rıfat gibi dönem şairle-

rinin ilk baskı ve hatta imzalı kitapları o dönemler çokça ve uygun fiyatlara bulunabiliyordu. Üniversite döneminde Akçağ'dan aldığım kitaplar dışında sahaflardan aldığım şiir kitaplarıyla yoğun bir şiir okuma dönemim oldu. Aynı zamanda Cumhuriyet dönemi edebiyatının yine birçok önemli ismini bu dönemde okumuş oldum. Kütüphane bu dönemde bu yönde genişlemeye başladı.

■ **Doğduğunuz yer olarak Kayseri, tahsil görmeniz münasebetiyle Ankara hayatınızda belli bir yere sahip, ama bir de İstanbul ilginiz var. İstanbul alakanız neye dayanıyor?**

- Efendim, İstanbul'a ilk defa 7-8 yaşlarındayken abimin öğretmen olarak tayininin İstanbul'a çıkmış olması nedeniyle gittim ve o tarihten bu yana bazı dönemler ara vermiş olsam da şimdiye kadar her yıl düzenli olarak gidiyorum. Herhangi bir Anadolu şehrinde çıkıp giden her insan gibi ben de İstanbul'dan çok etkilenmiştim. Tarihî eserleri, Topkapı Sarayı'nı, Sultanaahmet'i, Boğaziçi'ni, Eyüp, Eminönü, Taksim gibi semtleri, Kapalıçarşı'yı görünce hayran olmamak mümkün değil tabii ki. Sonraki dönemlerde bu hayranlığım nedeniyle İstanbul'la ilgili kitaplar ve yayınlar toplamaya başladım ve kütüphanemin önemli bir kısmı da İstanbul'a dair yayınlara ayrıldı.

■ **Daha ilkokuldayken, bir kitabın kaynakçasını takip ederek**

başka kitapları merak etme gibi bir alışkanlık edinmişsiniz. İyi bir okur olduğunuzu buradan anlıyoruz. Bu zihinsel yolculuk koleksiyonculuğa nasıl dönüştü? Üstelik tematik bir koleksiyon anlayışınız var. Toplamaya başladığınız ilk şey neydi?

- Bir yandan belki iyi bir okur özelliği ama aslında bir yandan da ilgiyi dağıtan bir durum bu sanırım. Çünkü dipnotlu, kaynakçalı bir kitap okumaya başladığım zaman dipnottan dipnota, kaynakçadan kaynakçaya atlaya atlaya asıl mevzudan ayrıldığım, önüme üç beş kitap birden açtığım çok oluyor. İstanbul kitapları toplamaya başladığım zaman da yine aynı dertten muzdarip olarak aldığım bir kitabın kaynakçasına yöneliyordum. Ve bu kaynakçalar beni yavaş yavaş Süheyl Ünver ismine yönlendirdi. Bir yaz tatilinde yine İstanbul'da gezinirken İstanbul Kitapçısı adıyla belediye tarafından işletilen bir kitapçı açıldığını gördüm. Burada ismini daha

önceleri kaynakçalarda okuduğum Süheyl Ünver'in kitapları İstanbul Risaleleri adıyla beş cilt olarak basılmış ve çok uygun fiyatlara raflara dizilmişti. Süheyl Ünver'in İstanbul'a dair yayınları, makaleleri vs. tabii bu beş ciltten çok çok fazla olduğu için sahaflara gidip geldikçe Süheyl Ünver tarafından yazılmış kitap, dergi makalesi denk gelirse almaya başladım. Daha sonra bir arkadaşla birlikte Süheyl hocanın bu çok kıymetli makalelerini derlemeye karar verdik ve üç dört yıllık bir süreçte Süheyl Ünver Bibliyografyası kitabını kaynak alarak kendisinin neredeyse tüm kitap ve yazılarını toplamış olduk. Bu arada bu bibliyografyaya girmemiş 100 civarında daha makale tespit ederek bunu Mütferrika dergisinde bir makale olarak yayımladık. Süheyl Ünver'in yazılarının bir kısmı da tanıdığı insanlara, hocalarına ve bu tarz kıymetli şahsiyetlere ait anma yazılarıdır. Bu yazıları derlerken yine kaynaklara inerek bu kişilerin de varsa kitaplarını, eserlerini ve haklarında yapılan çalışmaları toplamaya çalıştım. Mesela Süheyl Ünver'in hem resim hocası ama aynı zamanda fikrî anlamda hayatında çok önemli yeri olan birkaç kişiden biri olan Hoca Ali Rıza hakkında toplayabildiklerim, yine kıymetli hocası Akil Muhtar Özden hakkında topladıklarım, yine çok samimi arkadaşlarından Osman Nuri Ergin'in kitap ve çalışmaları, Abdülaziz Mecdi Tolun, Necmeddin Okyay, Muallim Cevdet, Abdülbaki

Gölpınarlı, İsmail Fenni Ertuğrul, Babanzade Ahmed Naim, Murteza Elker gibi isimler de böylelikle ilgi alanıma girmiş oldu. Abdülaziz Mecdi Tolun'dan Ahmed Amiş Efendi'ye ve oradan da daha başka kıymetli şahsiyetlere ulaşmam bu şekilde oldu.

Yine Süheyl Ünver'in makalelerini derlemek için dergilere müracaat etmek gerekti. Ancak maalesef bizde sürekli yayın koleksiyonu işi sıkıntılı. Çoğu sürekli yayının tam koleksiyonu maalesef kütüphanelerimizde mevcut değil. Mesela Türk Tıp Tarihi Arkivi isimli bir dergi var -ki Süheyl Hoca ve arkadaşları tarafından çıkarılmış- ve ben bu dergiyi maalesef kütüphanelerde tam takım olarak bulamadım. Daha sonra sahaf taramalarım sayesinde derginin 18 sayılık tam takımını kütüphaneme ekledim. Yine aynı şekilde tıbbi bir yayın olan Dirim dergisi, Halkevi dergileri, Yücel dergisi vs. gibi Cumhuriyet dönemi dergilerini de bu şekilde elimden geldiğince toplamaya çalıştım.

- Kitap ve dergilerin yanı sıra bir de efemera koleksiyonunuz var. Efemera ilginiz nasıl başladı ve şu anda koleksiyonunuz ne durumda. Efemera biriktirirken de kitap ve dergide olduğu gibi herhangi bir tema takip ediyor musunuz? Ya da kitap, dergi ve efemera arasında bir bağlantı kuruyor musunuz?
- 2000'li yıllardan sonra internetin de yaygınlaşmasıyla

sahaflar internet ortamında satışlar yapmaya başladılar. Yaşadığım coğrafyanın tarihine, kültürüne olan merakım nedeniyle bu satış sitelerinde öncelikle Kayseri ve İstanbul'a olan ilgim nedeniyle İstanbul'la ilgili yayınlara dair araştırmalar yapıyordum. Burada bu şekilde araştırmalar yaparken kitap ve dergi dışında efemera dediğimiz, kartpostal, fotoğraf, fatura, bilet vs. gibi belgelerin de buralarda satışa çıkarıldığını gördüm ve bunları da almaya başladım. Aldığım malzeme

çoğalmaya başlayınca tematik olarak bunların kendi arasında bir tasnifi oluştu zamanla. Mesela bir dönem Kayseri'nin sosyal hayatında önemli rol oynayan Anadolu Fuarı'na dair sigara ve kibrit kutuları, broşürler, özel dergiler ayrı bir grup oluşturdu. Kayseri fotoğraf ve kartpostalları alırken Foto Zafer ismi dikkatimi çekti. Başka büyük illerde kartpostal editörleri tarafından belli bir numara dâhilinde kartpostal serileri yapılırken Kayseri için böyle bir seri göremiyordum. Ancak Foto Zafer o dönemde editör gibi çalışarak Kayseri kartpostalları basmış ve bunlara numara vererek bir seri oluşturmuştu. Hâlen bu seriyi toplamaya devam ediyorum fakat çok kolay bulunmuyor maalesef. Bunun dışında otobüs biletleri, faturalar, reçeteler, eski mahkeme evrakları da denk geldikçe bir tema dâhilinde toplamaya çalıştığım malzemeler.

- **Anladığımız kadarıyla bir konuyu merak ediyor ve o konunun etrafına yoğunlaşıyor, derinlemesine araştırmalar yapıyorsunuz. Bir şeyi merak etmenize yol açan şeyler neler olabiliyor?**
- Daha önce bahsettiğim kaynakça ve dipnot mevzuu burada da devreye giriyor. Konu konuyu açıyor genellikle. Mesela Filiğin Emin Balta ile Nasıl Öldürüldü isimli bir kitap vardır. Konusu Kayseri'de geçen bir kitap. Bu kitabı sahaflarda bulup aldıktan sonra yazarı Şakir Sungar'ın kim olduğunu merak ettim ve onu araştırmaya başla-

dım. Şakir Sungar'ın bu kitap dışında da kitapları vardı, bu kez de o kitapların peşine düştüm. Bunun dışında yine mesela Kerem ile Aslı hikâyesinin bir bölümü Kayseri'de geçer. Bu nedenle Kerem ile Aslı hikâyesine dair eski harfli veya yeni harfli basılmış kitapları toplamaya çalışıyorum. Yine bir sahaftan Kerem ile Aslı'nın Kayseri'de buluştukları ev olduğu rivayet edilen evin 1950'li yıllarda çekilmiş bir fotoğrafını almıştım. Aynı şekilde o dönemde bu evde yaşayan kişiyle yapılmış bir gazete röportajını da sahaflardan bulup koleksiyonuma ekledim. Ahmed Remzi Akyürek çok sevdiğim, önemsemi-

ğim biri. Kayseri'dedir, Seyyid Burhaneddin mezarlığında malumunuz. Onun çoğu eski harflerle yayımlanmış kitaplarının da neredeyse tamamını topladım.

- **Biriktirdiğiniz şeylere ulaşmak için ne tür yollar izliyorsunuz?**
- Sahaflar ve müzayedeler en önemli kaynaklar bu konuda. Özellikle İstanbul'daki sahaflarla pek çok alışverişim olduğu için artık bir yerden sonra benimle ilgili bir malzeme, kitap vs. denk gelirse haber veriyorlar. Son dönemde internet üzerinden yapılan müzayedeler çoğaldı. Takip edebildiğim kadar oralardan da alışveriş yapmaya çalışıyo-

SAĞITMA ÇAMURLARI

Dr. HAYDAR GASPRALI

Kayseri Memleket Hastanesi
İç hastalıkları Şefi

KAYSERİ
SÜMER BASIMEVİ
1 9 3 6

Sayın Sevinç Prof. Dr. Halim
Alataş'a saygılarımla
müsadeleyle
H. Gasprali

rum. Yine İstanbul ve Ankara'da kurulan bitpazarları var. Buralara kitapçı ve efemera satıcıları da geliyor ve denk gelirsem buralardan da alışveriş yapıyorum.

- Bu uğraşlarınız dolayısıyla yeni insanlarla yeni ilişkiler oluşuyor mu? Yeni dostluklarınız çerçevesinde sergi, kitap veya bir başka proje söz konusu

olabiliyor mu? Bu tür çalışmalarınız varsa öğrenmek isteriz.

- Evet, yukarıda Süheyl Ünver'le ilgili olan çalışmamızdan kısaca bahsetmiştim. Süheyl Ünver; tıp tarihçisi, ressam, minyatür sanatçısı özellikle isimlerinden biri. Kendisi hakkında çalışmaya başlayınca nasıl bir derya ile karşı karşıya olduğumuzu da anlamış olduk. Bibliyografyasında 1900 civarında madde vardır. Ayrıca

Süleymaniye Kütüphanesine bağışlanmış bulunan yüzlerce defteri de çok kıymetli bir hazinedir. Bibliyografyadaki maddelerin bir kısmı kitap ve broşürler ama çok büyük bir kısmı birçok dergi ve gazeteye dağılmış şekilde yazılardan oluşuyor. Kendisinin tıp tarihi, sanat tarihi, resim, minyatür gibi konularda yazdığı bu yazıları derleyip konularına göre tasnif ederek daha çok kişiye ulaşmasını istedik. Bu konuda çalışmalarımız hâlen devam ediyor. Bu çalışmalar sırasında Süheyl Ünver'in kıymetli kızları Gülbün Mesara Hanım'la, sanat tarihçisi Ömer Faruk Şerifoğlu ile tanıştık ve hâlen de kendileriyle görüşüyoruz.

Süheyl hoca çeşitli tarihlerde Kayseri'ye gelmiş. Ben buna dair Şehir dergisinin önceki sayılarında bir yazı yazmıştım. Süleymaniye Kütüphanesindeki defterlerden üç tanesi Kayseri ziyaretlerine dairdir. Bunlardan seçme yapılarak daha önce Orta Anadolu Defterleri ismiyle yayımlandı ama müstakil olarak Kayseri Defterleri isimli bir yayın yapılmasının önemli olacağını düşünüyorum.

- Bu zevkiniz hayatınızda ne kadar yer tutuyor. Çevrenizde bu tür şeylere ilgisi olmayan insanlar bu zevkinizi nasıl değerlendiriyor?

- Mesleki çalışmalar dışında mümkün oldukça vaktimi çalışmalara ve okumaya ayırıyorum. Meslek icabı birçok kişiyle görüştüğüm için içlerinde kitaplara ilgisi olanlar olduğu kadar olmayan-

Satoğlu
H. MEHMET ALİ EFENDİ
HOCA

(1876 - 1968)
(Vefatı 18 Aralık 1968)
1384 Ramazan 27
(Kadir Gecesi)

0 5664-7

lar da mevcut. Fakat hâliyle zaman içinde bu durum kendi içinde bir dengeye oturuyor. Kitaplara ilgim sayesinde çok kıymetli insanlarla tanıştım. Size bir anımı anlatayım isterseniz. 2008 veya 2009 yılıydı. İnternetteki bir müzayededen musiki tarihine dair bir kitap almıştım. Birkaç gün sonra alışverişi yaptığım site üzerinden bir mesaj aldım. Sitede kullanıcı adım gerçek adım dışında müstear bir isimdi. Mesajı gönderen kişi beni bir başkasıyla karıştırmış ve aldığım kitabı kendisinin de takip ettiğini, fakat bir şekilde pey vermeyi unuttuğu için alamadığını, bu kitabı görmesinin mümkün olup olmadığını soruyordu. Ben cevabi mesajla

önce kendimi tanıttım ve kitabı görebileceğini belirttim ve adresimi yazdım. Birkaç gün sonra güler yüzlü genç bir arkadaş kapımı çaldı. Tanıştık, sohbet ettik ve ben aldığım kitabın kendisinin daha çok ilgisini çektiğini fark ettiğim için kitabı kendisine hediye ettim. Kendisini maalesef bir trafik kazasında kaybettik. Bu arada kendisi vasıtasıyla Kayseri'deki bir başka önemli kitap koleksiyoneri olan Prof. Halil Tekiner'le tanıştım ve hâlen de görüşmeye devam ediyorum.

Koleksiyonunuzu nerede nasıl muhafaza ediyorsunuz? Biriktirdiğiniz eserler hayatınızda ne kadar yer tutuyor? Sahip

olduğunuz külliyyatı da bize biraz anlatır mısınız?

- Koleksiyonum maalesef yer sıkıntısı nedeniyle bir arada bulunmuyor. Bir kısmı evimde, bir kısmı köy evinde, bir kısmı da ofisimde bulunuyor. Maalesef kitapların bir listesi yok ve hâliyle tam olarak sayısını bilemiyorum ancak 20. 000'den fazla olduğunu tahmin ediyorum. Bunların sayıca önemli kısmı Kayseri kitapları, İstanbul kitapları, şiir ve edebiyat kitapları, tarih kitapları, hatıratlar ve dergiler. Dergileri önemsiyorum. Cemil Meriç'in ifadesiyle "hür tefekkürün kaleleri". Birçok kitap baskısı tükendiği zaman yeni baskı yapabiliyor ancak dergiler çok da önemsenmeyen bir biçimde bir kez basılıp kalıyor. Ve çoğunluğu kitaplar gibi kütüphanelere girmediğinden birçok derginin ve süreli yayının kütüphanelerimizde koleksiyonlarının eksik olduğundan yukarıda bahsetmiştim. Bu nedenle toplayabildiğim kadarıyla öncelikle Kayseri'ye dair süreli yayınlar olmak üzere, eski halkevi dergileri (İstanbul halkevi dergisi Yeni Türk, Kayseri halkevi dergisi Erciyes vb.) edebiyat dergileri, tarih dergileri ve araştırmaların gereği tıp dergileri, sanat dergilerinden oluşan külliyyatlı bir dergi koleksiyonum oluştu. Bu dergilerde daha sonra kitaplara girmemiş, unutulmuş, çok önemli yazılar, şiirler, hikâyeler, araştırmalar bulunuyor.

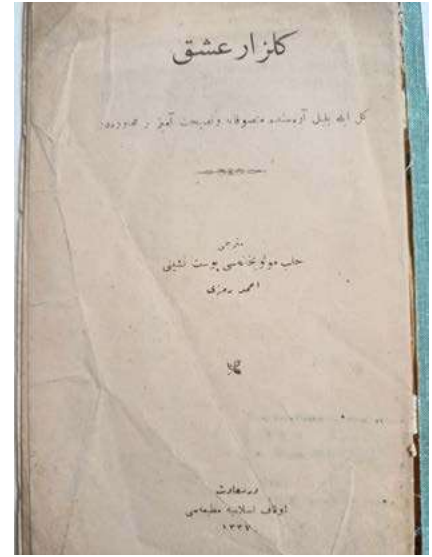
- Kayseri'yle ilgili arşivinizi de merak ederiz. Elinizde kıymetli şeyler olduğundan şüphemiz

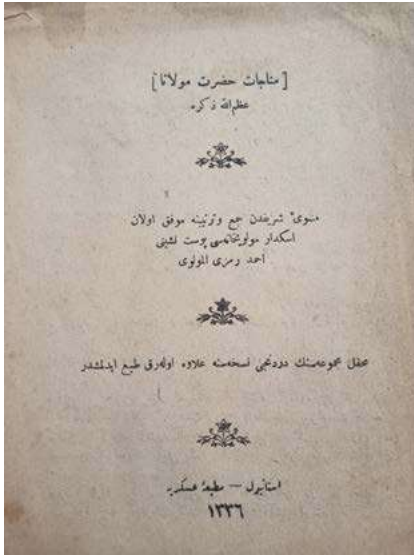
yok. Ama biraz bilgi vererseniz memnun oluruz.

- Kayseri tarihine ilişkin kaynak eserlerin çoğunu edindim. Bunlar içinde Osmanlıca ve yeni harflerle kaynak eserler ve halkevi yayınları önemli yer tutuyor. Bunun dışında ünik diyebileceğimiz bazı yazma mecmualar (Kayserili divan şairi Naili'nin yazma mecmuası, Hisarcıklıazade es-seyyid Mehmed Salim'in yazışmaları vs.) çok az basılmış veya elle çoğaltılmış araştırma eserleri, yine Şehir dergisinin önceki sayılarından birinde tanıtımı

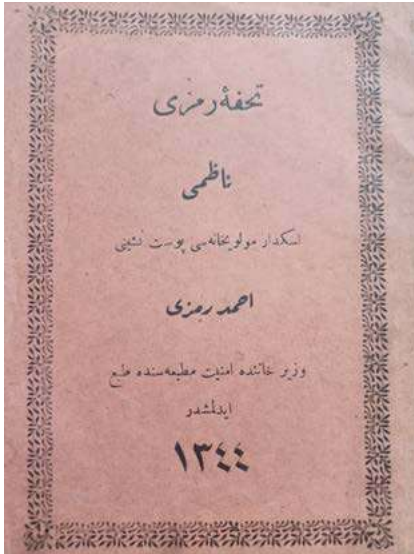
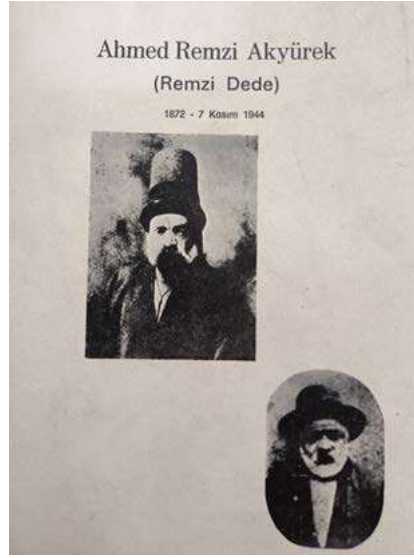
yapılan Kayseri Lisesi öğrencileri tarafından 1926-1927 yıllarında çıkarılan ve şapoğraf dediğimiz bir yöntemle çoğaltılmış olan öğrenci dergileri, Sebilürreşad mecmuasının Kurtuluş Savaşı döneminde Kayseri'de çıkan sayısı gibi nadir eserler mevcut. Yine bir kültür tarihçisinin zamanında Türkiye'yi hatta yurt dışını dolaşarak çektiği fotoğraflarının -iki üç rulosu Kayseri'ye dairdir- negatifleri de eski bir bisküvi kutusu içinde arşivimde bulunuyor.

- Şehir dergisi okurları ile dergimizin eski sayılarında yazılarınızla buluştuğunuz da olmuştu. Buradan biliyoruz ki okurlüğunuzun yanı sıra yazı da yazıyorsunuz. Yazı maceranız hakkında neler söylemek istersiniz?
- Kitap toplama veya okuma kadar yazma işine ağırlık veremedim maalesef. Belki önümüzdeki yıllarda. Belli koleksiyonlar oluştuğunda bunlara dair yazılar yazmak istiyorum ancak yazdığım yazının eksiksiz ve hatasız olmasına çalıştığım için biraz fazla titizlendiğimden çoğu yazı taslak hâlinde kalıyor. Yine de az önce bahsettiğim Mütferrika dergisine yazdığım birkaç yazı ve Düşünen Şehir dergisine yazdığım birkaç yazı oldu. Dediğim gibi aklımda yazı konusu çok fakat vakit ayırmak gerekiyor.
- Meraklı ve merak ettiği şeylerin peşine düşen biri olduğunuz çok açık. Bu sıralarda güncel

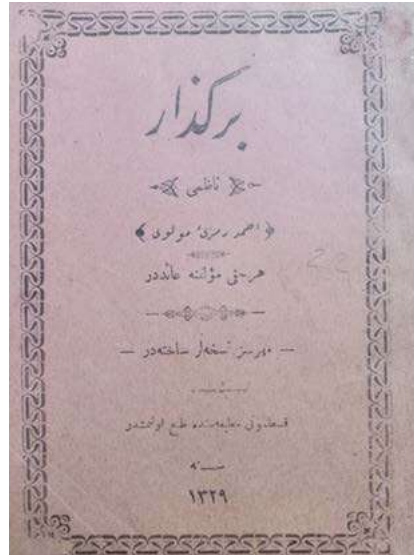

hâline getiren kişiler var. Bunların çalışmalarını toplamaya çalışıyorum. Aklıma gelmişken Süheyl Ünver'in de kitap kapağı tasarımları, hatta posta pulu tasarımları vardır. Bu şekildeki çalışmalarını da

olarak üzerinde durduğunuz bir konu var mı?

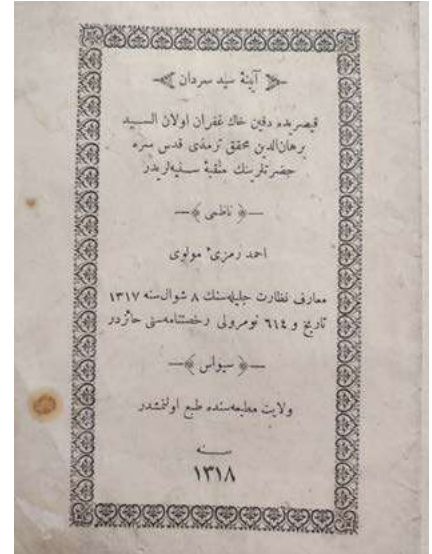
- Son dönemde eskiden pek ilgi alanıma girmeyen grafik tasarıma ağırlık verdim. Eski kitap kapaklarının çok hoş tasarımları vardır. Bunların kim olduğunu araştırmaya başladım. Önceleri Cemal Nadir, İhap Hulusi Görey gibi ressam ve tasarımcılar kapak tasarımları yaparken sonraları Said Maden gibi bu işi sanat ve meslek

derleyerek Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanan Süheyl Ünver anma kitabında bir yazı olarak yayımladım.

- Bir insanı küçük bir söyleşide bütün yönleriyle tanımak elbette zor bir konu. O yüzden belki sormayı akıl edemediğimiz birçok soru kalmıştır. Son olarak bizim sormadığımız ama bu vesileyle söylemek istediğiniz şeyler var mı?

- Süheyl Ünver'in çok güzel bir sözü var. "Herkesin bir mesleği bir de meşgalesi olmalı, o meşgale de bütün kültürümüzdür." Hayatta geçim için bir meslek gerekiyor. Ancak bunun dışında herkesin gücü yettiğince kültürümüzle, sanatımızla, edebiyatımızla ilgilenmesi, en azından okuması gerektiği kanaatindeyim.

- Bu güzel söyleşi için teşekkür ediyor, çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.
- Ben teşekkür ediyorum.

Faytonlar Vardı, Atlar Gitmeden Önce

Ahmet Sivacı

Hani diyor ya sözleri Karacaoğlan'a ait bir Kayseri türküsünde, Ahmet Gazi Ayhan:

*Atım kalk gidelim Halep haneden
Yemin kestireyim Eğri kaleden
Cümlemin kısmetin veren Yaradan
Çırpını çırpını gidelim atım*

Bu nasıl bir çırpınmadır ki, yürek feryadıdır ki yağız at ya da doru at yoldaştır ona. Sırdaştır vesselam. Bir tufan benzeri ne yüce dağlar ne karlı dağlar bırakır ardında delik deşik etmedik. Üze üze, ağlata ağlata. Kim ne diyebile? Kim ne edebile? Nasıl edebile?

Her şey değişiyor. Sürekli değişiyor... Ekranlarda değişim değişim üstüne. Aynı orman, aynı deniz, aynı dağ. Güneş hâlâ aynı yerden doğuyor. Üstelik aynı yerden batıyor. Her şey yerini yenilere bırakıyor. Herkes yerini yeni gelenlere veriyor. Esnaf tabelalarında garibe, yoksula huzur veren, güven veren şu satırlar yok:

*"Her sabah besmeleyle açılır dükkânımız.
Hakk'a iman ederiz, Müslüman'dır
şanımız.
Eğrisi varsa bizden, doğrusu elbet sizin.
Hilesi hurdası yok, helalinden malımız."*

Ah! O çocukluk yılları... Papatyaların istila ettiği toprak damlar. Dar sokaklar, parke taşlı ve karanlık ve soğuk ve kimsesiz ve köşe başlarında umutsuzluğun, çaresizliğin ve dahi korkunun kol gezdiği... Sıcak, sınımsız küçücük evler... Odun yerine yüreklerin yandığı, en gizemli sevdaların sararıp solduğu, çilenin kozasında örülmekten bıkip usanmadığı, kimselerin bilmediği, bilemeyeceği, hüznü sünger gibi içen, taşı kara, bahtı kara evler...

Yoklar şimdi. Bir daha da dönmeyecekler. Hiç dönmeyecekler. Tıpkı faytonlar gibi. Yaylılar gibi. Hele ki şiirlere konu olsun inleyen tekerlekleri. Hele ki romanlara konu olsun adı. Filmlerde boy gösterecek yağız atlarıyla, kır atlarıyla. Kırk

sene öncesini görenler ya da yaşayanlara sormak gerek. Düvenönü semtinde kırk yıl öncesinin yaylı duraklarını asla unutmayacak olanlara. Şimdilerde hatırlayıp acı acı gülümseyenlere. Yoksul faytoncunun tek at, az yoksul yaylıcının çift at koştuğu, o yılların otomobilleri arabalar...

**“Dükkân kapusu Hak kapusu,
Hakkına yalvar,
Çeşmim gibidir çeşmeleri
Akmasa da damlar”**

Hey gidi günler ya da yıllar hey! Günümüzdeki taksi durakları gibiydiler. Üçü, beşi, onu bir arada müşteri bekleyen faytonlar. Siyah tenteleri; yaldır yaldır yanan sarı metalik süslemeleri; gürbüz, sıska atların her iki başında sallanan püsküller; siyah, yağlı yarma deriden yapılma koşum takımları falan filan işte. Ve arabacının halis manda derisinden yapılma kırbacı.

“Arabacı arabaya binmiş atlara vurur.”

Nalbantlar, yağız küheylanların, doru kısrakların ayıla bayıla yediği arpaları satan arpacılar, fayton süslemeleri üreten saraçlar, koşumcular... Şimdi hiçbirisi yok.

Ah! O yıllar... O yılların adeta saltanat arabaları, tut ki adı yaylı olsun, fayton olsun, artık kimselerin dikkatini çekmiyor. Dönüp bakmıyorlar bile.

Lüks ve son model, oldukça pahalı otomobiller herkesin gözdesi, hayali. Yalnızca faytonlar mı çekildi günlük hayattan? Tek atın çektiği ve her türlü yük taşıma işini yapan lastik tekerlekli arabalar da tarihin derinliklerinde şimdilerde.

Nostalji...

Hangi nostalji Allah aşkına? Kimin tercihi? Son model, rüya gibi otomobiller dururken, rahvan gittiği sürece kokusuyla rahatsız eden, istediği zaman, istediği yere izinsiz mizinsiz bırakan atların çektiği faytonlar mı?

Kasa kısmında değişik modellerin tasarlandığı, özellikle yan ve arka taraflarına adeta sanat akımlarına kafa tutan ressamaların manzara resimlerinin yapıldığı, odun, kömür, eşya taşıyan tahta arabalar son demlerini yaşadıkları bir sırada belediyeler tarafından sahipleri birazcık memnun edilerek şehir içi taşımacılığından kaldırıldı. Nalbantlar da işsiz kaldı, koşumcular da saraçlar da.

Kayseri Eski Sanayi... Dar sokakların birinde, duvar dibinde sessizce ölümünü bekleyen türünün son temsilcisi, tahta bir at arabası. Karşıda bir dükkân. İzbe, karanlık, küf kokulu. Tam orta yerde kırk yıl öncesinden kalma ve tek atın koşulacağı bir fayton imalatı. Resmen fayton bu. Yaylı. Hani o şiirlerde adı geçen. Şairin şiltesinde uyuyakaldığı yaylı. Tekerleklerinin dönerken inlediği harp yıllarının faytonu, yaylısı.

Dükkân ortasında tek atın koşulacağı fayton. Henüz imalat aşamasında. Ocak yanıyor. Ocakta bir madencinin alın teri kömür, çıgıklar içinde yanıyor. Alevler yükseliyor bacaya doğru. Hava verildikçe daha da artıyor. Harlandıkça harlanıyor. Ocakta yanan yürek sanki. Yürek yangını sanki. Dükkânda o yıllardan kaçıp gelmiş her şey: Tahta tekerlekler, at araba okları, masmavi boyanmış araba kasaları, tahta tekerlek topları, ispit denilen çemberler ve eskiye ait ne varsa. Bir zanaat değil sanat atölyesi.

“Bu at arabaları ya da faytonlar nasıl imal ediliyor? Bunlar tarihe karıştı.”

“Teknolojiye ayak uydurmak mümkün değil. Çoğu meslek gibi faytonculuk da bitti. Eskiden şehir içi nakliyat işleri lastik

tekerlekli tahta at arabaları ile yapılırdı. Seksenli yıllardan sonra bu işi kamyonetler yapmaya başladı. Şimdi onlar da yerlerini daha başka araçlara bıraktılar. Taşımacılık işini artık tırlar yapıyor. Motorlu taşıtlar.”

“Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer.” Faytonların halk dilinde değişik adları vardı. Bu dört kişilik binek aracının “Yaylı” ve “Körükli” en bilinen isimleriydi. Kayseri, yerli halkın şivesiyle söyleneni ise “Payton”. İki kişinin yarı açık, körük ya da tente denilen, adeta koltuk görünümünde, naylon, winlex kaplı bölüme; iki kişinin de hemen karşısında hiç de rahat olmayan hatta iğreti oturulabilen, kerevet gibi bir yere oturdıkları dört ya da beş kişilik payton. Körük. Yaylı.

yerleştirilmiş metal bir tablaya basılarak binilirdi. Körük, bilhassa yağmurlu havalarda çekilip açılırdı. Körük dışında kalan arabacılar yağmurluk giyerlerdi. Siyah tenteleri; yaldır yaldır yanan sarı metalik süslemeleri; gürbüz, sıska atların her iki başında sallanan püsküller; siyah, yağlı, yarma deriden yapılma koşum takımları ve arabacının halis manda derisinden yapılma kırbacı faytonların olmazsa olmazlarındandı.

Atların başının tam üstünde pirinçten yapılma küçük bir zil bulunur, hareket ettiklerinde hoş bir ses çıkarırdı. İfade edildiği gibi, Düvenönü’ndeki konağın hemen sırasında, Kiçikapı’ya giden cadde üstünde zanaatını yapan iki koşumcu ustası bu tür fayton aksesuarları yapı-

ve sazlıklardan kesilip kurutulan “berdi” bitkisinin deri içine yerleştirilmesiyle üretilirdi.

Düvenönü’ndeki saraçların ürettikleri koşum takımlarından biri de başlık ve terbiye kollarıydı ve bunlar da camız veya inek derisinden yapılıyordu. Bunların ve sırt örtülerinin üstüne zımbalanan, sarı pirinç saclardan, daire, yıldız, kare, üçgen şeklinde kalıptan kesilerek elde edilmiş pullar güneşte parlar ve atların süslü görünmesini sağlardı.

Avurtları içine çökmüş, gömleğinin, ceketinin yakaları, astarı yoksulluktan dışarı çıkmış, sekiz köşeli kasketi yana devrik, ağzında en ucuzundan sigara ve boğuk sesiyle mırıldanmaya çalıştığı açık saçık türküsüyle, bir karış sakallıyla

**“Kendimi kaptırarak tekerleğin sesine
Uzanmış kalmışım yaylının şiltesine
.....”**

Hey gidinin gidisi yıllar hey! İlkel yıllar. Yoksul yıllar. Ah! Anam-babam.

Arabacı önde, yüksek bir yerde otururdu. Körük çekildiği zaman arabacı körük dışında kalırdı. Faytona ön ve arka tekerleklerin çamurlukları arasına

yorlardı. Bunlar aynı zamanda saraçtılar. Koşumcu ya da saraç Kadir Usta; camız, inek gibi hayvanların derisinden atlar için sırt örtüsü, “belleme” adı verilen ve hayvanın karnından bağlanan bir başka örtü yapıyordu.

Yine atların kafalarından geçirilerek boyunlarına takılan “hamut” da Kadir Usta’nın imal ettiklerindendi. Hamut; ağaç malzemeden yapılır, keçe ile kaplanır

faytoncunun adeta yokluğuna, kaderine salladığı o kırbaçlar ya da kamçılar...

O kamçılar ki faytonlar ne zaman mahalle aralarına düşse tente ya da körük arkasındaki uzun demire tutunup oturarak beş-on metre de olsa bedava fayton keyfi yapan çocukların kafasında gözünde şaklardı. Tehlikeliydi çünkü. Ama fakir aile çocukları için önemli olan o kısacık süren zevki tatmaktı. Faytoncu, görmediği

hâlde arkada birinin olduğunu hisseder ve kamçısını rastgele arkaya sallardı. Artık şansına kalmıştı kaçak yolcunun. Ya hiç değmez ya da yüzünde hafiften bir kamçı izi olurdu. Buna rağmen altmışlı yılların yoksul çocukları, varoş çocukları için asla vazgeçilemeyen adrenaliydi.

Taksilerin iki elin parmakları kadar olduğu, dahası ağaların, beylerin dışında kimselerin binme lüksünün olmadığı o yıllardaki faytonlar, körükler, yaylılar...

Kayseri'nin tek fayton durağı Düvenönü Güllük Mahallesi'ndeki durak değildi. Ama en tanınmış, ünlü durak burada olan duraktı. Bu arada hatırlatmakta fayda var: Altmışlı yılların başlarında sanıyorum Kayseri'de benim bildiğim üç yerde taksi durakları vardı. Kalenin kuzey tarafında, saat kulesinin güneyinde -ki bugün yerinde iki kafe bulunuyor- "Erciyes Taksi" durağı.

Düvenönü, Sivas Oteli'nin önünde; İzzet Ağa, Bekir Ağa, Molulu Kadir Ağa gibi tanınmış taksicilerin bulunduğu "İnan Taksi". Kiçikapı'da da bir taksi durağının daha olduğu duyduğum arasında.

İşte faytonlar; o yıllarda taksilere binmek öyle herkesin harcı olmadığından özellikle orta hâlli halkın tercih etmek zorunda kaldığı, insan taşıyan tek taşıma araçlarıydı. Düvenönü'ndeki fayton durağında; o yılların bir başka tabiriyle; Körükçü Ahmet Ağa, Yaylıcı Haşim Ağa, Azgının Cemal Ağa, Faytoncu Emir Ağa ve oğlu Ahmet, Kemeraltı Mahallesi'nden Mahmut Ağa, Biliklerin Duran Ağa öğrendiğim faytoncu esnafından.

Baba ve oğulun vardiya usulü ile veya nöbetleşe aynı faytondan ekmek paralarını çıkardıklarını bu arada belirtmekte fayda var. Müşteri geldiğinde eğer atlar

o sırada yem torbalarında halis kırma yiyorsa faytoncu torbalarını başlarından çıkarır, sonra yerine çıkıp oturur, sol eline gemi alır, sağ elinde tuttuğu kırbacı ya da kamçıyı atların sırtında, müşteri gelmesinin, ekmek parasını çıkarmanın sevinciyle hafifçe şaklattıktan sonra ağzından şu sözler dökülürdü:

"Hadeeee! Deeeeh!"

Beş köşe kasketsiz faytoncu düşünemezsiniz. Fakir insanlar olduklarından kılık kıyafetleri de öyle iç açıcı sayılmazdı. Düvenönü'ndeki çoğu faytoncunun tatlı-sert tütünden sardıkları ucuz sigaralar onların vazgeçilmez aksesuarlarıydı sanki.

O zamanların halk kültüründen, daha doğrusu yoksulluğun getirdiği sıkıntılardan olsa gerek, özellikle Düvenönü fayton durağında sıra yüzünden zaman zaman anlaşmazlıkların çıktığı da söylenebilir.

Osmanlı kabadayılarının bellerindeki kuşaktan kamalarını çektikleri gibi faytoncular da kamçıları çekerek birbirlerine karşı. Sonuç en yakın Reşadiye Polis Karakolu'na gitmek de olsa karakolda barıştırılan faytoncu esnafı ertesi gün yine aynı durakta birbirlerinin yüzlerine bakmak zorundaydılar. Çünkü gidecek başka yerleri yoktu.

Günümüzdeki taksi durakları neyse fayton duraklarında iş yapmak da aynıydı. Yabancı birilerinin durakta müşteri beklemesine tabii ki izin verilmesi söz konusu değildi. Akşam olup karanlık bastığında durak bütünüyle boşalır, faytoncular evlerine dönerlerdi.

Faytoncu ya da yaylıcı, körükçü esnafın evleri öyle sıradan evler olmayıp, özelliği olan evlerdi. Uzun avluları ve atların konulduğu ahırları vardı. Fayton dışarıda, evin hemen önünde dururken atlar ahıra çekilir, üstündeki yükler, daha doğrusu koşumlar çıkarılır, atlar tımar edilir, yemi-suyu verilerek sabaha kadar dinlenmesi sağlanırdı. Bu tür evlerin sürekli ahır kokusu içinde olduğunu da bu arada belirtmekte fayda var sanıyorum. Ahırlar her ne kadar evin hanımı tarafından günlük temizlense de kokuyu gidermek mümkün olmazdı.

Düvenönü'ndeki fayton durağındaki esnafın bazıları bildiğim ve hatırladığım kadarıyla genellikle Çifteönü, Çorakçılar, Çakalız, Kemeraltı mahallelerinde yaşıyorlardı.

Buralar fakir mahallelerdi ve onların atlarıyla birlikte yaşamalarına uygun evler bulunuyordu. Çünkü ahır olan ev Gülük Mahallesi'nde yoktu bildiğim kadarıyla. Zaten faytonculuk kolay bir işmiş gibi görünse de hiç de öyle değildi sanırım. Özellikle az kazanan bir faytoncu için oldukça zor sayılabilirdi. Atların dört ayağının nalları bazen aynı anda eskiyordu ve hepsinin de değiştirilmesi gerekiyordu. Bazen de iki atın nallarının yenilenmesi gerekiyordu ki hiç de ucuz olmayan nallar, körükçü için sorun oluşturabiliyordu.

Nalbantlar, yağız küheylanların, doru kısırakların ayıla bayıla yediği arpaları satan arpacılar, fayton süslemeleri üreten saraçlar, koşumcular bir devrin manzarasından küçük bir kare oluşturuyordu.

Genellikle iki atın çektiği bu yaylılar ya da faytonların bazı önemli bölüm ya da parçaları nerede, hangi şehirde, kimler tarafından yapılır pek fazla bilen olmazdı sanırım. Ama at koşumlarının ifade edildiği gibi Kayseri'de de yapıldığı bir gerçektir.

Yalnızca atların koşumları değil, faytonların yıllar sonra otomobil lastiklerine geçmeden önce kullandıkları tahta tekerlekler de Kayseri'de imal edilen parçalardandı. 1970'li yılların başında Kayseri Eski Sanayi'de, cant adı verilen, üstüne kalın, çelik sac geçirilmiş tahta tekerleklerin üretiminin yapıldığını birkaç defa görmüştüm. Yine bildiğim kadarıyla Kayseri Eski Emniyet Müdürlüğü binasının hemen arkasında, "Faytoncu Bekir" namı ile bilinen Bekir Ağa adlı sanayi esnafının o yılların teknolojisi ve anlayışı içinde tekli-çiftli fayton imal ettiğini duymuştum.

Tekli fayton kavramı tek atın, çiftli kavramı ise çift atın çekeceği fayton anlamlarını taşırdı. Tekli faytonları çekecek olan atların bile farklı olması gerektiğini söylemişlerdi. Gerçekten de bu atların iki tekerlekli faytonları çekerken sarsmamak için rahvan koşuklarına hatta yürüyor gibi gittiklerine tanık olurdunuz.

Faytonlar, yaylılar ya da körükler öylesine revaçtaydılar ki düğünlerde gelin almaya gidilirken en az beş tanesi arka arkaya sıralanırdı, renkli grafon kâğıtlarla süslenirdi, kız evine öyle gidilirdi. Fayton alayında ne kadar çok fayton varsa oğlan evinin şanıındandı ve onun varlık derecesini gösterirdi. Bunun için öncelikle bakımlı atları, atların üstünde yeni koşumları ve temiz bakımlı döşemeleri olan faytonlar tercih edilirdi. Yağız atlar, kır atlar başlarının her iki yanına püsküller ve aynalar takılarak süslenirdi.

Yolcunun oturacağı bölüm geriye yaslanırdı ya da açılır kapanır şekilde yapılırdı ki sanırım körüklü adı da buradan geliyordu. Siyah, yarma deriden yapılan körükler yaz aylarında akordeon örneği açılır kapatılırdı. Fayton sürücüsünün oturduğu yüksekçe yerin her iki tarafında fenerler bulunurdu. Gaz yağı yakılan bu fenerler, akşam olup eve dönüldüğünde çalınmaması için sökülür, ertesi gün yeniden yerlerine takılırdı.

Şimdi ne faytoncu Bekir Ağa var, ne azgın Cemal, ne Kemeraltı Mahallesi'nden Mahmut.

Ne atlar kaldı ne faytonlar ne uzun hayatlı, tek katlı, kara taştan yapılmış, mahremiyeti namus bilen evler. Ne asmalar kol uzatıyor dallara, ne Germir bağları yeşilleniyor, ne bir "Off!" çekildiğinde karşıkı dağlar yıkılıyor. Gidenlerden gelmiş olan yok. Yuwayı yüksek yapan kırlangıçlar, bu kırlangıçlar değil. Süpürgeler yoncadan değil. Varoşlarda bile değil. Hunat Mahallesi, o Hunat Mahallesi değil.

Gesi bağlarında dolanıp kendisini bırakıp gidene ağıtlar yakan, türküler söyleyen o masum kızdan eser yok. Olmayacak bir daha. Everek Dağı'nda istediği kadar feryad-ı figan etsin Ahmet Gazi Ayhan'ın rüzgârların uzak yerlerden getirdiği, her yere sinmiş sesi.

"Dönülmez Akşamın Ufku" İşte o kadar. Ve perde kapanıyor.■

Dünyanın İlk Tıp Hastanesini Kurduran Gevher Nesibe Hatun (1206)

İsmihan Güneri

Kayseri 6000 yıllık tarihinde Asur, Hitit, Frig, Roma İmparatorluğu gibi devletler için önemli bir yerleşim yeri olmakla birlikte Anadolu Selçuklu Devleti'nin de merkezi olmuştur. Anadolu

Selçuklu Devleti coğrafi olarak önemli bir kavşak noktası olduğundan sosyal, kültürel, ekonomik, tıp ve eczacılık alanında kendini geliştirmiş; ayrıca eğitimde de gelişmeler göstermiştir. Bunun en önemli ispatlarından biri de

1206 yılında I. Gıyasettin Keyhüsrev'in kız kardeşi Gevher Nesibe Sultan'ın vasiyeti ile yaptırılan Gevher Nesibe Hatun Darüşşifası'dır. Birçok araştırmaya konu olan bu ilimhane, bugünkü adıyla hastane olarak da halka hizmet vermiş,

Anadolu Selçuklularından kalma çok değerli bir mirastır.

Gevher Nesibe Darüşşifası'nın diğer isimleri; Çifte Medreseler, İkiz Medreseler, Darüşşifa Medresesi, Kayseri Darüşşifası, Kayseri Şifaiyesi, Kayseri Tıbbiyesi, Şifa

Selçuklu dönemi hekim ve hasta minyatürü

Hatun Medresesi, Gıyasiye Medresesi şeklindedir.

MELİKE İSMETÜDDİN GEVHER NESİBE HATUN

Gevher Nesibe Sultan, kaynaklara göre 1180 yılında Konya'da doğdu. Asıl ismi Melike İsmetüttin Gevher Nesibe Hatun'dur. 12 yaşında babasını kaybetti. Ağabeyi I. Gıyasettin Keyhüsrev onu büyük bir özenle yetiştirdi. İyi bir eğitim aldı. Ata binmeyi sever; kimsesizlere, fakirlere ve gazilerin yaralarına sarmaya yardım ederdi.

Gevher Nesibe Darüşşifası'nın yapılma nedeni rivayetlere göre, âşık olduğu askerle evlenmesine abisinin izin vermemesi ve bir süre sonra savaşa giden askerin

şehit düşmesidir. Ardından ölmek üzere olan Gevher Sultan'dan abisi Gıyasettin Keyhüsrev özür dileyerek son arzusunu sorar:

"Sevgili kardeşim, iki gözüm bacım benim. Görünen o ki sen Rabbe yürüyorsun. Yarın Huzur-u İlahî'de sana karşı hizmetimi yerine getirmemiş olmayayım. Baba yurdunda senin de hakkın var. Bu hakkını nasıl ödeyeyim senin? Benden ne istersin?"

Gevher Nesibe ağabeyinin ellerinden tutup son isteğini şöyle söyler:

"Sevgili ağabeyim, kaderime razıyım. Bizi Yaradan bize nasıl bir kader tayin etmişse, o tecelli edecektir. Bunu kabullenmemek Allah'ın iradesine isyan olur. Biz, doğduğumuz andan itibaren beraberimizde taşıdığımız ölümlü cevherini kendimize ziynet (süs) sayarız. Yine de, ahirette benim ruhumun rahat etmesini istiyorsan, bir şifahane (hastane)

yaptır. Öyle bir şifahane olsun ki, burada hem gönül hem de beden acıları dindirilsin, her ikisinin de tedavisi yapılsın. Babamdan bana düşen miras ne kadarına yetiyorsa, sen o kadarını harca ve ceddimizin şanına yakıştır bir eser meydana getir. Burada tedavi gören fakir hastalardan da asla ücret alınmasın..." (Sipahioğlu, 1982)

Gıyâseddin Keyhusrev 39 yaşında ikinci kez tahta çıkmıştır. Amacı kaybettiği kız kardeşinin vasiyetini yerine getirmektir. Önce şu anda kendi adıyla anılan medreseyi, daha sonra da darüşşifayı yaptırır. Gevher Nesibe Sultan da medresenin içindeki türbesine gömülür. Birbirine bitişik olan iki bina, bu konumlarından dolayı halk arasında Çifte Medrese veya İkiz Medreseler adıyla da anılmaktadır. Darüşşifanın taç kapısında yer alan kitabeye göre inşa tarihi 602'dir. Kita-

bede yer alan iki satırlık Arapça yazının Türkçe anlamından da Gevher Nesibe Hatun'un vasiyeti üzerine yaptırıldığı görülmektedir. Kitabede, *"Bu hastane (maristan) Kılıç Arslan oğlu büyük Sultan Gıyasettin Keyhüsrev'in, Allah ondan razı olsun, zamanında Kılıç Arslan kızı İsmetü'ttin Gevher Nesibe'nin vasiyeti üzerine Allah rızası için 602 senesinde inşa edildi."* şeklinde yazar (Kılıç, 2008).

GEVHER NESİBE DARÜŞŞİFASI MEDRESE BÖLÜMÜ

Medrese 28'e 40 metre olup dikdörtgen şeklindedir. Medrese kısmında kitabe olmadığı için bu bina Gıyasettin'e ithaf edilmiş ve Gıyasiye olarak adlandırılmıştır (Kılıç, 2008).

Gevher Nesibe Darüşşifası ve Medresesi, Anadolu'da çifte medrese olarak inşa edilen ilk medrese olma yönüyle de ilkler arasında bulunmaktadır. Bünyesinde hem bir hastane hem de bu hastaneden bir koridorla geçilen bir tıp medresesi bulundurması sebebiyle

sadece bir tedavi kurumu olmayıp aynı zamanda bir tıp okulu olarak da görev yapmıştır. Bu yönüyle Anadolu Selçuklu Devleti'nin de ilk tıp medresesi olma özelliğini taşımaktadır.

Selçuklular döneminde her hocanın eğitim vermekle yükümlü olduğu 38 öğrenci bulunmaktaydı. Darüşşifanın hastane dışında bir de medresesinin olması birçok hekim yetiştirmenin de düşünüldüğünü gösterir. Dönemin eğitim metodunun usta-çırak şeklinde olması ve eğitim sonunda öğrenciye öğretmeninden onaylı diploma verilmesi gerekmektedir. Medreselerde okutulan

dersler çoğunlukla uzmanlaşmak istenilen alanlara göre ayrılmaktadır.

Evkaf kayıtlarına göre Darüşşifa Medresesi ile Gıyasiye Medresesi'nin 1584 yılında birer müderrisi olup her birine günlük 20'er akçe ücret tahsis edilmiştir. Öğrencilerin her birine 8 akçe, vakıf gelirini toplayan cabiye de günlük 2 akçe ayrılmıştır (Tekiner, 2006).

GEVHER NESİBE DARÜŞŞİFASI "ŞİFAHANE" BÖLÜMÜ

Dünyanın ilk tıp fakültesi olarak kabul edilen bu yapının kurulmasına vesile olan Gevher Nesibe Hatun; *"Burada birçok ünlü hekim ve cerrah yetişsin, tedavi gören hiç kimseden bir kuruş para alınmasın. Burası benim adıma bir vakıf olsun"* diye vasiyet etmiştir. Gıyasettin Keyhüsrev, kız kardeşinin hastalığına kendisinin neden olmasından büyük üzüntü duyduğundan dolayı onun son isteğini yerine getirmiş ve 1204'de tıp medresesinin yapımını başlatmıştır. Daha sonra medresenin batısına darüşşifayı yaptırmış ve 1206 yılında da hizmete açmıştır. 1839 yılına kadar da amacına uygun bir biçimde hizmet vermiştir.

Şifahane için ayrılan vakfiyeler ve tutarları ise:

Talas köyünün malikânesinden aylık 10.800 akçe, Erkilet köyünün malikâne-sinden yıllık gelir 8.310 akçe, Yorgat köyü malikânesinin yıllık 2.862 akçe gelirinin 954'ü şifahaneye verilmiştir. Ayrıca Acıkuyu mezarının malikânesinden yıllık gelir 300 akçe, Erciyes Cebel-i Ali nahiyesine bağlı olarak kaydedilmiş olan Saslu mezarının malikâne geliri yıllık 500 akçe ve Sultan Hamamı'nın senelik ihalesinden alınan 50 akçe verilmiştir (Efe, 2019).

Darüşşifalara ait belgelerden anlaşıldığı kadarıyla bu dönemde hastaların yataklı tedavisi yapılmış, diğer taraftan belirli günlerde poliklinik muayeneleri için gelen hastalara gerekli olan ilaçlar

karşılıksız olarak darüşşifaların eczacıları tarafından hazırlanmıştır.

Medresede tepeden aydınlatmalı üç ameliyathane bulunmaktadır. Katarakt ve mesane ameliyatları buralarda yapılmıştır. Hastalara narkoz olarak; âdemotu, afyon, şarap, Hindistan cevizi karışımı ve sarı sabir verilmiştir. Medresenin damında kurulmuş olan serada ilaç yapımında kullanılan bitkiler, marul ve maydanoz gibi sebzeler yetiştirilmiştir. 1.5 metre kalınlığında toprak bulunan bu dam sayesinde izole edilmiştir (Tekiner, 2006).

Şifahanede Biruni ve İbn Sina'nın tedavi yöntemleri kullanılmış ve bu devirde kullanılan ilaçlar Biruni ve İbn Sina'nın önerdiği ilaçlar olmuştur.

Selçuklular devrinde ve Osmanlı döneminde Gevher Nesibe Darüşşifası'nda görev yapan hekimlerden bazılarının isimleri şunlardır: Muzaffer el-Kureşi, Ebubekir ibn el-Zaki, Abdüllatif el-Bağdadi, Ekmeleddin en-Nahcivani, Ebubekir Sadreddin Konevi, Kutbeddin-i Şirazi, Ebu Bekir bin Yusuf Re'sul-Ayni, İbrahim Gazanfer, Ali Sivasi, Şücaüddin Ali bin Ebu Tahir, Rıdvan bin Ali, İnaletullah, Seyyid Samed Efendi, Yeniçeri Ağası Fahri Paşa, Abdülkerim Ağa, Deli Müderris, Âlim Efendi, Müderris Pamukhafızoğlu, Emin Müjdecı, Rauf Efendi, Hilmi Efendi, Emir Efendi, Ali Nesai Efendi (Sarı, 2010; Sarı ve Erke, 2002).

GEVHER NESİBE DARÜŞŞİFASINDA "BİMARHANE"

Darüşşifanın önemli bir diğer özelliği de ruh hastaları için yapılmış bir bölümünün bulunmasıdır. 18 odadan meydana gelen bu kısmın adı "Bimarhane"dir. Bimarhane kuzey-güney istikametinde ve sivri tonozlu bir orta koridorla sağlı sollu küçük odalardan oluşmaktadır. Hasta odalarının eyvan kavislerinde karşılıklı ikişer delik bulunmaktadır ki bunların o zaman uygulanan "musiki"

veya "telkin tedavisi" amacıyla yapıldığı tahmin edilmektedir (Tekiner, 2006).

Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurulduğu dönemde dünyanın birçok yerinde akıl hastaları işkencelere maruz kalıp öldürülürken Anadolu topraklarında bu hastalar hoşgörüyü karşılanıp medresede onlar için hazırlanmış odalarda karakter analizi yapılarak uygun müzik makamları, su sesleri ve renklerle tedavi edilmiştir.

İbn Sina müziğin tıpta oynadığı rolü şöyle ifade eder:

"Tedavinin en iyi ve etkili yollarından biri hastanın aklı ve ruhi güçlerini artırmak, ona hastalıkla daha iyi mücadele etmesi için cesaret vermek, hastanın çevresini güzel ve hoş gider hâle getirmek, ona en iyi musikiyi dinletmek ve onu sevdiği insanlarla bir araya getirmektir."

GEVHER NESİBE HATUN DARÜŞŞİFASI MİMARİSİ

Darüşşifanın mimari yapısı oldukça sade planlanmıştır. Batıda kalan bölüm şifahane iken doğuda kalan bölüm ise medresedir.

İki bölüm, ortasında havuzu bulunan, dört tarafından sivri tonozlu revaklarla çevrili açık avlulu, dört eyvanlı plan şemasına sahiptir. Oda kapılarının hepsi küçüktür ve revaklı avluya açılmaktadır. Odalarda ocak ve baca yerleri mevcut değildir. Mutfak tipinde bir mekâna da rastlanmamıştır. Bu da yemeklerin dışarıdaki bir imareten geldiğini düşündürmüştür (Kılıç, 2012).

Taç Kapı: Şifahane kısmının girişinde bulunan taç kapı gerçek bir sanat eseridir. 1940'lı yıllara kadar köhne, bakımsız ve büyük ölçüde toprağa gömülü bir hâlde bulunan taç kapı, yapılan ciddi onarım çalışmaları sonunda bugünkü hâlini alabilmiştir. Onarım süreci kısaca:

"Osmanlı döneminde birkaç defa elden geçirildiği anlaşılan külliye'nin belgelere göre bilinen ilk onarımı, 1669'da vakıf

mütevelli İsmail Efendi tarafından Mimar Ömer Beşe'ye Sultan Hamamı ile birlikte yaptırılmıştır. 1942'de Maarif Vekâleti Müzeler ve Antikiteker Müdür-lüğü yalnız Şifâiyye'nin taçkapısını tamir ettirmiş, 1955-1956'da ise 750. yıl münasebetiyle büyük tamiri gerçekleştirilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü adına İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü'nden A. Süheyl Ünver, Ankara Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü'nden Feridun Nafiz Uzluk ve İstanbul Güzel Sanatlar Enstitüsü Başkanı Ali Saim Ülgen tarafından yürütülen bu onarıma, merkezi Ankara'da olan Anıtları Koruma ve İhya Derneği ile Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâleti ve bazı mahalli kuruluşlar da yardım etmişlerdir. 1980 yılında Erciyes Üniversitesi tarafından, yine çeşitli mahalli kuruluşların katkılarıyla yeniden restore edilen binalar kalorifer, elektrik ve su tesisatları da eklenerek oturulabilir hale getirilmiş ve Tıp Tarihi Müzesi olarak hizmete sunulmuştur." şeklinde ifade edebiliriz (Köker, 1996). Medrese kısmının girişinde yer alan taç kapı ise şifahane taç kapısı kadar sanatlı olmayıp orijinallliğini tamamen kaybetmiştir.

Taç kapının kenar çerçevesi ise sade silme şeklinde olup iç kısmında geometrik geçme süs şeridi bulunmaktadır. Halk arasında taç kapıya dikkatle bakıldığında Gevher Nesibe Hatun'a ait olan bir kadın silueti görüldüğüne dair yaygın bir kanı bulunmaktadır.

Medrese Kısmı: Güney kapıdan girişi bulunan darüşşifanın medrese kısmı fazla korunmamıştır. Medrese kısmındaki orijinal kapı tamamen yıkılmış olduğundan yerine Osmanlılar devrinde bugünkü sade kapı yapılmıştır.

Dışta türbeye büyük bir cazibe ve hareketlilik kazandıran kuleler ilk defa ve yalnızca bu eserde görülmektedir.■

KAYNAKÇA KİTAP

- Kayhan, Ö. (2019). Bir Aşk Bin Şifa Bir Gevher Nesibe Romanı. İstanbul: ASİKİTAP.
- Peker, Ali Uzay. (2014). Anadolu Selçuklu Mimarisi ve Gevher Nesibe Darüşşifası Örneği. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi.
- Selim, O. (2020). Ölümsüz Aşk Gevher Nasibe Sultan. İstanbul: Cinius.
- Subaşı, M. İ. (2012). Selçuklu Melikesi

Gevher Nesibe'nin Romanı. İstanbul: Gencay.

- Tekiner, H. (2006). Gevher Nesibe Darüşşifası - Ortaçağda Öncü Bir Tıp Kurumu. Kayseri: TEB 12. Bölge Kayseri Eczacı Odası.

MAKALE

- Hayırlıdağ, M. (2021). Gevher Nesibe Sultan Darüşşifası. Kültür Araştırmaları Dergisi. Sayı: 10 Sayfa: 219-232.
- Kutlu, M. (2017). Kayseri Çifte Medresede Gevher Nesibe Darüşşifasının Konumu Üzerine Bir Değerlendirme. Sanat Tarihi Dergisi. Cilt: 26, Sayı: 2, Sayfa: 363-367.
- Oral, O. (2013). Dünyanın İlk Tıp Fakültesinin Yapılmasına Vesile Olan Gevher Nasibe Sultan. Rusya Araştırmaları Dergisi. Cilt: 6 Sayı: 2 Sayfa: 19-30.
- Özkul, K. (2020). Anadolu'da İlk Tıp Medresesi "Gevher Nesibe Hatun Darüşşifası". Uluslararası Göbeklitepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Kongresi. Sayı: 19.

İNTERNET

- Elkovan, T. (1996). Gevher Nasibe Şifaiyyesinin Kapisında Bulunan ve Kaybolmakta Olan Yılan Kabartması Üzerine Bir Araştırma. ^https://jag. journalagent.com/erciyesmedj/pdfs/ EMJ_5_1_3_5.pdf. (12 Aralık 2022).

Mekânın Ötesi Üzerine

Erkan Küp

Son birkaç aydır yaşadığımız depremlerle birlikte yeniden şehir ve mekân üzerine düşünmeye başladık tüm Türkiye olarak... Yatay mimari dikey mimari tartışmaları, şehirlerimizin bundan sonra nasıl olması gerektiği, zemin meselesi, tarım arazilerinin durumu çeşitli platformlarda ciddi olarak tartışılmaya başlandı.

Şüphesiz ki şehir meselesi mekân meselesinden bağımsız değil. Mekânı nasıl ele aldığınız, şehirleri nasıl kurduğunuzla doğrudan alakalı. Dolayısıyla mekân sırf bir boşluktan, zeminden, uzamdan ibaret değil.

Bizler Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı olarak 2017 yılından beri çıkardığımız Düşünen Şehir ve Şehir Kültür Sanat dergilerinde aslında bir şehrin nasıl düşünebileceğini müzakere ederken bir mekânın nasıl ele alınacağını da zeminini oluşturuyorduk. Çünkü eğer şehriniz düşünüyorsa mekânınız sırf bir boşluktan veya zeminden ibaret değildir.

Bu anlamda uzun bir süre dergilerimizin genel yayın yönetmenliğini de yapan Dursun Çiçek bilhassa şehir ve mekân yazıları ile dikkat çekti. Mekânın metafiziği diyebileceğimiz yazıları hem Düşünen Şehir'in zeminini oluşturdu hem de ufkuna işaret etti.

Bu yazıların ete kemiğe bürünmesi ile *Mekânın Ötesi* ismini verdiği kitap Muhit Kitap'tan yayımlandı. Kitap ağırlıklı olarak Düşünen Şehir'deki yazılarından oluşuyor. Kitabını rahmetli Turgut Cansever'e ithaf eden Çiçek, bir bakıma Türkiye'deki

MUHİT KİTAP
DENEME 132

Dursun Çiçek

Mekânın Ötesi

kitapyurdu.com

mekânın metafiziği ile ilgili olarak nereye yaslanacağımızın da ipuçlarını veriyor. Kitap içerik olarak da ağırlıklı olarak Turgut Cansever ve Akif Emre'nin mekân fikri üzerinden ilerliyor. “Bu yazılar elbette bir arayış ve sorgulama. Rahmetli Turgut Cansever’in ve Akif Emre’nin izleri ve göstergeleriyle dolu. Bilhassa Turgut Cansever’in şehir ve mimarlık bağlamında İslam düşüncesiyle ilgili te’vil ve tabirleri çok kıymetli. Turgut Cansever’in bir inancın, inanma biçiminin, bir şuurun zamanda ve mekânda tezâhür etmesiyle ilgili çok önemli analizleri, tavsiyeleri ve beklentileri var. Benim yaptığım biraz da bunlara dikkat çekmek” diyen Çiçek asıl vurgusunu ise bilhassa mekanikleşen insan, mekanikleşen şehirler ve mekanikleşen mekânlara dikkat çekerek yapıyor.

Ona göre eşiksiz ve hayatsız evlerde bir öte fikri olamaz. Çünkü evler ve mekân bir geçişi temsil etmiyor. *Mekânın Ötesi*’nde içinde yaşadığımız ve bize dayatılan mekânlara gözümüzü, gönlümüzü, kulağımızı ve adımlarımızı kapatmamız gerekiyor. Ancak o zaman yitirdiğimiz evi, yıktığımız şehirleri hatırlayabiliriz. *Mekânın Ötesi*’ni ancak öyle görebiliriz.

Çünkü insanın öte ile bağının koparılma çabası, onun aynı zamanda hem kendinden koparılma çabası hem de içinde bulunduğu tanımlanmış, indirgenmiş *dünyaya* mecbur bırakılma çabasıdır. Yeniden *yaratılan* dünya, yeniden tanımlanan temel kavramlar, yeniden kurulan hafıza ve dil ve yeniden temellendirilen değer yargıları, insanı yapay bir dünyaya mahkûm ederken, *yeni bir insanın* ortaya çıkmasına da zemin hazırlıyor. Bugün *evrensellik* adı altında insana dayatılan her şey, son birkaç yüz yılda icat edilen şeyler. Bir insanın ve toplumun şuurunu ve hafızasını bertaraf ettiğinizde ona istediğiniz dili öğretebilir ve istediğiniz hayatı yaşatabilirsiniz. Rönesans-Aydınlanma-Modernite sürecinin temelde yaptığı şey de budur.

248 sayfalık kitapta bazı başlıklar kitapla ilgili daha net fikir veriyor:

Sonuç olarak yapmamız gereken, bir öte fikrine yeniden hakkıyla inanmamız ve bunun gereklerini yapmamızdır. Bu bağlamda insandaki öte fikrinin temel dayanağı da insan olma şuuru ve hafızasıdır. İnsan, Hakk’ın, kendinin ve çevresinin farkına bu şuur ile varır.

Mekânın Ötesi, Dağlar ile Taşlar ile, Tabiata Egemen Olmak, Mekânı İmkansızlaştırmak, Tarihin Görüntüleşmesi ve Maket Mekânlar, Mekânın Müteâl Bağlamı, Medine Temeddün Medeniyet, Düşünen Şehir ve Bir Şehir Nasıl Düşünür, Modern Şehirlerin ve Mekânların Zamansızlığı, Mimar Sinan, Mekânı Hayata Katmak, Eşiksiz ve Hayatsız Evler, Mezar Üzerine

İnsanın kendini bilmesi üzerinden hareket eden Çiçek, bilhassa insanın kendini bilmesi, Rabbini bilmesi, yerini bilmesi üzerinden devam eder ve mekânı, mekân fikrinin üst ilkesi olan cennetten hareketle temellendirir. Ona göre insanın kendini bilmesi aynı zamanda yerini bilmesi anlamına gelir. Dolayısıyla dünyayı bilmek aynı zamanda cenneti de bilmektir.

Buradaki kendini bilmeyi ferdiyetle temellendiren Çiçek, özellikle “Tanrı’yı kovma” iddiasını taşıyan seküler, aydınlanmacı bireyselleşme ve özneleşmeye dikkat çekerek ferdiyetle özneleşmenin zıtlığına işaret eder. Birinde Rabbini bilerek kendini ve yerini bilme söz konusuken diğerinde aksine “Rabbini kovarak” kendini onun yerine koyma iddiası söz konusudur. Nitekim İslam düşüncesindeki zaman, mekân ve şehir anlayışı ile bilhassa modern dönemdeki Batı düşüncesindeki zaman, mekân ve şehir anlayışı bu anlamda birbirinden ayrı yerlere düşer.

Mekânı yaratılış bütünlüğü ve muradı içinde fark etme ile onu iktisadi olarak istismar etmenin farklılığına da değinen Çiçek, olan gerçeklikle kurgulanan gerçekliğe de dikkat çeker. Daha önce *Fotoğrafın Ötesi* kitabında görünen-görüntü zıtlığına dikkat çekerek görüneni bizatihi olan gerçekliğe, görüntüyü ise kurgulanan gerçekliğe hamleden Çiçek; burada da gerçek mekân ile kurgulanan mekâna dikkat çeker. Kurgulanan mekân bizim gerçek mekânı görmemizi engellerken aynı zamanda birilerinin mekânı istismar etmesinin de zeminini oluşturur. Öyleyse mekânı hakkıyla bilmek ve fark etmek gerekir.

Ona göre mekânı fark etme, insanın içinde bulunduğu gerçekliği bilmedir aynı zamanda. Turgut Cansever, “İnsan dünyanın güzelliğini idrâk ettiğinde, çevresinin hakikatini anladığında, kendini bilmeye ve beşerlikten insanlığa geçmeye başlar” der. İnsanın ferdiyetinin farkında olmasıdır mekânı, dünyayı ve Hakk’ı bilmesi. Can gözü gören can özüyle bakar.

Şüphesiz ki kitabın en önemli bölümü Mekanik Şehir ile Düşünen Şehir mukayesesinin yapıldığı “Bir Şehir Nasıl Düşünür” bölümüdür. Turgut Cansever’in şehir fikrinden hareketle hem Batı dünyasındaki şehir fikrinin nasıl mekanikleştiğini anlatır hem de bizdeki Düşünen Şehir’in temellerini tartışır. Şüphesiz bu bölümün en önemli tartışması

modern insanın yeryüzünde, dünyada bir cennet kurmasındaki kaos ile müminin çıkarıldığı cennete yeniden kavuşmak için cennete benzer bir biçimde güzel olarak yaratılan dünyada mekânın asli unsuru olan cenneti hatırlaması ve imarını ona göre yapması, ömrünü ona göre geçirmesidir. Dolayısıyla o, burada aynı zamanda “Tanrı’ya başkaldıran” bir insan tipi ile cennette yaptığı hata yüzünden Allah’a verdiği sözün peşinde bir ömür geçiren ve sâlih amelle bu dünyadaki imarını yapan ve güzellik peşinde olan insan tipinin ayrımını ve mukayesesini de yapar. Dolayısıyla dünyadaki mekânla ilgili kaosun nedenlerini de burada sorular. Hâsılı ona göre Turgut Cansever’in dikkat çektiği İdrak ve İnşa’dan hareketle düşünen şehirlere sahip olmadıkça şehir ve mimarlık bağlamında kulluğumuz da eksik kalacak ve mekân hırsının kurbanı olan insanın istismar aracı olacaktır.

Dursun Çiçek, mekân ile ilgili görüşlerini daha sonra şehrimizin sembol ismi Mimar Sinan üzerinden sürdürür. Akif Emre’deki Mimar Sinan fikri üzerinden mekânın müteâl bağlamının iz ve göstergelerini ortaya koymaya çalışır. Ona göre ölümü hatırlatan mezarlarımız bile aşkın bir bağlama sahipken şehirlerimizi mezarlarımız kadar bile hayat sahibi yapamamanın kuruluşu ve ölülüğü üzerinden düşünmemiz gerekir. Çünkü bizim ölümlerimizi gömdüğümüz mezarlarımız bile cenneti hatırlatan bir mekân olması itibarıyla şehre ve hayata dâhildir.

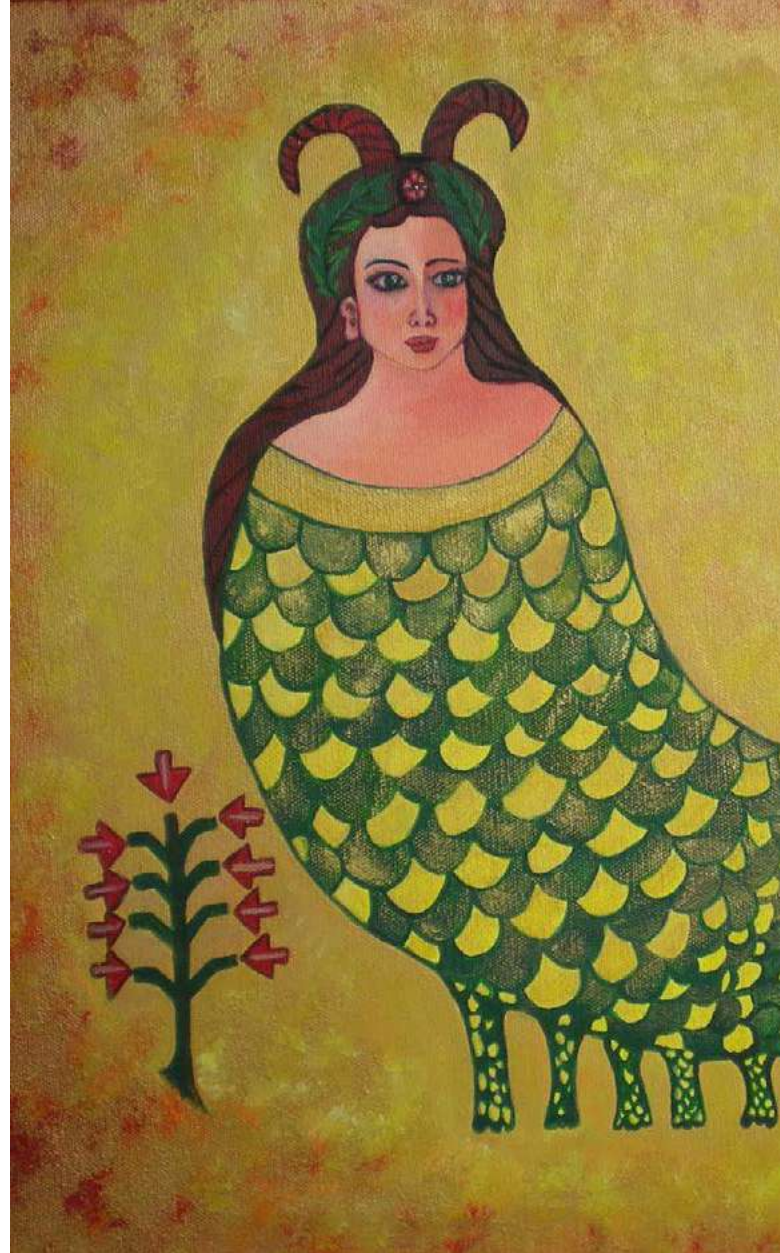
Sonuç olarak yapmamız gereken, bir öte fikrine yeniden hakkıyla inanmamız ve bunun gereklerini yapmamızdır. Bu bağlamda insandaki öte fikrinin temel dayanağı da insan olma şuuru ve hafızasıdır. İnsan, Hakk’ın, kendinin ve çevresinin farkına bu şuur ile varır. Son birkaç yüz yıldır insana gerçekmiş gibi dayatılan ve seyrettirilen görüntü, hafızamızı silme, özümüzü ve şuurumuzu kaybetme üzerine kuruludur.■

Dünyayı hakkıyla bilen onun geçiciliğini ve ondaki sonsuzluğu da bilir. Bu, dünyanın mutlaklaştırılmamasını sağlar. Allah, insanı ve dünyayı güzel olarak yaratmıştır. İnsan, ömrünü dünyada bu güzelliğe göre biçimlendirir. İmar dediğimiz de budur. İmar gerçekte mekânı inşa etmek, dizayn etmek, istismar etmek değil; kulluğun ve sâlih amelin gereği olarak orada ömür geçirmek, vakti beklemektir. Buna insanın kendini gerçekleştirmesi, imar etmesi de diyebiliriz. İnsan, sâlih amel bağlamında kendini imar ederken, evini, camiini, mahallesini, pazarını, yurdunu, şehrinin kısacası dünyasını kurar. Kendini bilmesi, özünü fark etmesi ve kendinin idrâkine varması da bunları kurmasıyla ilgilidir.

Hatırlamak ya da Gömlek Değişimi

Elif Kesikoğlu

*Kayseri Büyükşehir Belediyesi
6.Hikâye Yarışması 2.'lik Ödülü*

Elleri ve dizleri kar üstünde, yüzü öne eğik, dermansız öylece duruyordu. Tülbendi kaymış, saçları omuzlarına dağılmıştı. Sırtındaki sepetten samanlar yağıyordu karla beraber. Zühre bu hâliyle kendini cılız, yaralı bir hayvana benzetti. Az önce samanlıktan eve doğru yürürken soğuktan uyuşmuş çıplak ayakları bileğinden bükülmüştü. Bir düşüştü bu. Yenilgi. Ya da zaferin derin darbesi.

Kalkmalıydı yerden. Devran anasının onu hâlâ avluda beklediğini biliyordu. Denedi ama titreyen bacaklarıyla doğrulmayı beceremedi. Zühre'nin kalbi yavaşlıyordu sanki. Kendi nefesinden başka ses işitmiyordu kulakları. Uzak, hırıltılı bir nefes. Emzirememekten şişmiş, alev alev yanan göğüslerinden, incecik entarisini aşarak kanlı sütler damladı karın üzerine.

Damladıkça sıcak süt karı eritti, sonra iki beyaz beraber kayboldu ve toprağa doğru bir kan kuyusu açıldı.

Hava yeni yeni aydınlanırken ahşap evlerin bacaları gecenin karanlığını kusar gibi tütüyordu. Pencerelemin birinde yaşlı, tıknaz bir kadın, “Zalim, göğsüne yılanlar çöreklenesice Devran.” dedi. “Körpecik geline yapılır mı bu?” Ama kendi kendine sadece. Söyledikleri mırıltıdan öteye gidemedi. Gidemezdi. Evinin önünden Zühre hiç geçmemiş gibi gözleri yeniden tepelerdeki dumanlara daldı. Unuttu az önceyi. Heybetli, koyu yeşil dağlarla çevrili, dünyanın kuytusunda kalmış bu köyde “unutmak” omuzda taşınan bir tüfektir. Yaşananları çekip vurmak, tüfekten çıkan acı barut dumanını üflemek ve devam etmek için kalındığı yerden.

Kan kuyusu büyüyordu. Zühre de kundakta bekleyen kızını bir an olsun unutabilmek için gözlerini yumdu. Karanlık. Şimdi, bir yandan bütün bedeniyle kuyuya giriyor, diğer yandan dışarıda kalıp derinleştiriyordu kuyuyu kanlı sütüyle. Toprak derinleşirken yankılı, tıslayan bir ses “Hoş geldin.” dedi.

Korkuyla gözlerini açtı. Aynı anda karanlığa bir kibrit çaktı elleri Zühre'nin. Şimdi o penceresiz, köhne odadaydı. Askerdeki Ömer'ini sabırla beklediği, Ömer'in annesi Devran'ın zulmünü her gece yeniden unutmaya çalıştığı odada. Kibritin alevi söndü. İnce, kuru parmaklarıyla yerdeki kutuyu buldu ve bir tane daha çaktı. Kızının yüzü aydınlandı. Tek eliyle alev çöpünü tutarken -Devran'ın sandığından çaldığı kibritlerdi bunlar- diğeriyle bebeğinin küçük ağzını, yaralarından çürümüş meme ucuna tutturmaya çalıştı. Olmadı. Kızı bıraksa sütü boşa akıyor, kibriti bıraksa karanlıkta hepten yok oluyorlardı. Bir kibrit daha çaktı. Bir tane daha. Bir tane daha. Kibrit çöpleri birikti yerde; sabah olunca yaşanacakların habercisi, boynu eğik çöpler.

Son alev söndüğünde Zühre, kan kuyusunda düşmeye başladı. Baş aşağı. Sağa sola çarpa çarpa. Ezile büzüle. Karanlıkla beraber sesler de çoğalıyordu. Kızının ağlaması, Ömer'in türküleri: Ay mıydı, gün müydü yüzü, sandım ki Zühre yıldızı, şavkı beni yaktı geçti. Ömer saza vurdukça Devran ananın dul geçirdiği otuz seneye sagusu, kibritleri çaldığını öğrenince yanağına savurduğu şamarlar, ceza olarak onu gün boyu saman taşıması için yalın ayak dışarı itelediği tahta kapının gıcirtısı. Ve hepsinden başat tıslamalar, yankılı bir “Hoş geldin.” Her yeni ses hırpaladı onu, canını yaktı sonra bütün elemelerini dindirir gibi kucakladı, ardından tekrar tekrar savurdu.

Elbet nihayete erecekti kuyu. Erdi. Kör eden bir aydınlıkla. Zühre ellerini ve dizlerini silkeleyerek doğruldu. Bu defa kendini dinledi. Üşümüyordu. Sepeti de yoktu sırtında. Göğüslerine baktı, entarisi kupkuru. Damlamıyordu kanlı sütler. Böyle bir şey miydi ölüm. Eğer öldüyse nasıl hâlâ kızını düşünebiliyordu. Gözleri aydınlığa alışınca etrafa baktı. Her yan bahar bahçe, bembeyaz çiçekler. “Hoş geldin Zühre” dedi arkasından aynı

ses. Döndü, çatal dilli yılanları ve ifritleri gördü evvela. Sonra ardı görünmeyen bir boşluktan çıkıp geliyormuş gibi kendisine yaklaşan dumanlı cini ve onun başında taşıdığı gümüş tepsiyi. Tepsinin de üzerinde Şahmeran'ı. Büyük mavi gözleri, koç boynuzu, kiraz küpeleri, parlak pullarıyla ona bakıyordu Şahmeran, “Ölmedin” dedi, “Korkma.”

Tanıyordu Zühre Şahmeran'ı. Bu yüzden gördüğüne şaşırmadı. Doğduğu günden evlendiği güne değin, kerpiç evlerinin duvarında seyretmişti onu. Kimi zaman korkmuş, kimi zaman güzelliğine hayran kalarak aynalarda kendini ona benzetmişti. Kaç kereler sormuştu ninesine, Şahmeran şimdi nerede nine? Nine saçlarını okşayıp uzun uzun, elini Zühre'nin göğsüne koyarak burada, senin kalbinde, derdi. O zaman küçük yüreği korkudan güm güm atardı. İstemiyorum, diye ağlardı, içimde bir yılan olmasın. Korkma, der, yine saçlarını okşar, sarılırdı ninesi; onu yılan olmaktan kurtarmak senin elinde, istersen yılan olur, istersen insan, diye öğütlerdi. Belki de Şahmeran'dı Zühre'yi seyreden. Kerpiç duvardan yaşamına şahitlik eden; bebekken çocuk oluşuna, genç kızken kadın. Bozkır kızı Zühre, bu uzak, yeşili bol köye geleli beri unutmuştu onu. Neydi unutmak buralarda: Omuzda taşınan bir tüfek.

Şahmeran gümüş tepsisinden süzüle süzüle indi. Üzeri mücevherlerle bezeli, parlak tahtına oturdu. Heybetli, aynı

zamanda merhametli görünüyordu. Zühre de ona yaklaştı. İfritler, çatal diller çevreledi ikisini.

“Nasıl buldun beni” diye sordu Zühre.

“Ben değil, sen beni buldun.”

“Gelin olduğum gün ninem, Camsab'ın seni öldürdüğünü söylemişti.”

“Doğru, öldüm. Camsab geldi, kırk parçaya böldü beni. Kırk parçam kırk şifayı dile getirdi. Kuyruk suyumu vezir içti, öldü. Etimi padişah yedi, şifalandı. Başımın suyunu da Camsab içti, sırrıma erdi. O da divane oldu. Ölümümde acı, ihanet, intikam vardı. Ama bilinmeyen bir şey var, o da sularımı içerken bir damlamı toprağa akıttıklarıdır. Bu yüzden toprağa değen her acıda yeniden dirilirim. Camsab beni bir bal kuyusunun sonunda bulmuştu. Sen bir kan kuyusunun. Acısıyla kuyular kazanların sonu benim yanımdır.”

Zühre ilk anda geçmişine, özlediği birine kavuşmuş gibi sevinç hissetse de şimdi ürüyor, gitmek istiyordu. Geri adım atmaya çalıştı ancak yılanlar engel oldu. Şahmeran insanı sarhoş edip büyüleyen, diğer yandan tuhaf şekilde içe işleyerek benlik uyandıran sesiyle devam etti.

“Seni bırakamam Zühre, bunu istesem de yapamam. İki kez insanoğlunun ihanetine uğradıktan sonra mümkün değil. Önce Belkiya ve sonra Camsab beni bulup sırrımı açık ettiler.”

“Ama benim kızım kundakta ve...”

“Biliyorum. Kızın kundakta ve sen ona gitmek, göğsünden taşan sütlerle onu doya doya emzirmek istiyorsun...”

Kâinat durmuş misali sakinlik çöktü her yana. Zühre göğüslerinde sızlayan sütün sesini duydu. Dizlerinin üzerinde oturdu yere. Korkuyordu artık. Bunu nasıl yaptığını sordu kendine, Şahmeran’ı nasıl isteyerek bulduğunu. Onu hiç düşünmemişti bile. Yalnızca bir an, bir saniye yılan olabilme fikri... Ceza olarak taşıdığı samanlarla bilmem kaçınıcı kez avluya girdiğinde ağlamaktan katılan bebeğine dayanamamış, sepeti fırlattığı gibi eve koşmuştu. Aynı anda Devran, gebermez açlıktan, diye bağırarak elindeki sopayı savurmuştu dizlerine. Zühre onun ayakları dibine düşmüştü. Ağlıyordu. Acıdan değil. Biliyordu ki onun zalimliği kızını da bulacak. İşte o an, ak karın üzerinde, kara bir yılan olup zehrini Devran’ın ayaklarına kusabilmeyi dilemişti.

“... ama söyledim ya beni sen buldun. Hem ölüyüm ben hem diri. İnsanoğlu beni her bulduğunda bir Şahmeran ölür, bir Şahmeran doğar. Artık yapılacak tek şey...”

“Öldürülmeliyim, değil mi?”

Şahmeran bu soruya suskun kaldı. İri gözlerinden hiçbir şey okunmuyordu. İfritlerini, yılanlarını süzdü. Tahtından indi, Zühre’nin tam önüne yerleşti. O durunca çatal diller

ağır ağır yaklaşarak her yanına dolanmaya başladı. Az sonra bütün bedenini kapladılar. Yalnızca ağzı ve gözleri açıktaydı. Zühre de öleceği, yılanların gelip onu da sarmalayacağı ânu bekliyordu. Aklına, kalbine ve bedenine dolduracakları zehri. Yakarıyordu bir taraftan, kızına gitmek istiyor, sözler veriyordu onun yerini kimseye söylememeye dair.

“Korkma.” dedi Şahmeran, “Sabret.”

Çatal diller tıslaya tıslaya, dişlerini bıçak edip Şahmeran’ın derisini vücudundan ayırdı. Bir yanda cansız, yılan başlı, parlak pullu kabuk; diğer yanda alımlı, diri bir kadın bedeni duruyordu şimdi.

“Artık Şahmeranlık senindir Zühre. Bekleme, bir an evvel yılan derisinin içine gir. Çatal diller seni nakış nakış işleyecek, deriyle bütünleşeceksin. Sen Şahmeran olduğunda ben öleceğim.”

Zühre anladı yaşananları. Artık dönüşünün olmadığını bildi. Doğmaktan dönüşü olmamıştı, büyümekten, sevmekten, doğurmaktan da. Şahmeranlıktan da olmayacaktı. Ayağa kalktı. Çatal dillerin tuttuğu kabuğa yürüdü. Ellerini yağlı pullarda gezdirdi. Hareketleri ağırdı. Ağlıyordu. Neden ağladığını, ne hissettiğini bilmeden. Parmak uçlarında şefkat vardı, dudaklarında hüznün. Kırmızı damarlı gözlerinde korku. Burnundan çıkan nefeste hırs. Göğsünde analık. Entarisini çıkarıp ayakları dibine bıraktı. Usulca girdi derinin içine. Yılanların aynı dişleri bu defa birer iğneydi. Ağzlarından akan salyalarla kabuğu Zühre’nin tenine işlemeye başladılar. Onlar işledikçe kuyruktaki yılan başı da hayat buluyordu yavaş yavaş.

“Çatal diller artık senin hükmünde. Dilersen bundan böyle kızını onlar besleyecek. Sen emri verdiğinde gelip göğüslerinden sütleri emecek ve gidip kızına içirecekler. Devran’ın evinin altına, duvarına, çatısına çöreklenerek kızının koruyucusu olurlar. Devran’ı bile yok edebilirler. Bunların hepsi sana kalmış. İstersen yılansın, istersen insan şimdi. Bir acı kuyusunun dibinde, âdemoğlu sana ulaşınca dek, bulunduğu vakit türlü hâllerde can verecek bir Şahmeran.”

Son yılan da Zühre’deki nakşını tamamlamak üzereydi. Yerde yatan kadın, yani eski şahmeran, artık gözlerini kapatıyor, ruh yükünü bir başka âleme indiriyordu sırtından. Zühre telaşla,

“Kızım” dedi. “Kızıma gidebilecek miyim?”

“Hayır” diye cevapladı kadın cılız bir sesle. “Ama kızın sana mutlaka gelecek.”

Sırasını bekleyen iki ifrit yerdeki kadına doğru eğildi, kulaklarındaki kiraz küpeleri alarak Zühre’ye taktı. Çatal diller bembeyaz sütleri biriktirmeye başladı ağızlarında. Ve yola çıktılar Şahmeran’ın kızı için.■

Çöl Yalnızlığı / Zambacı

Mete Sungur

Tunus

2022 yılının ekim ayına kadar son beş yılımı Tunus merkezde yaşadım görevim gereği. Birkaç kez çöle gitme imkânım oldu. 2022 senesinin haziran ayının ilk haftası dört arkadaşla planladığımız üzere sabahın dördünde Tunus başkentten yola çıktık, yeni bir çöl seferi için. Bu defa Tatavin yoluna revan olduk.

Her seferinde çöl yolculuğu ilginçlikleri içinde barındırır benim için. Her zaman dikkatimi çekmiştir çöldeki yaşam/hayat. Buralarda da insan yaşar mı diye sormadan edemiyor. Ama insan her şeye alışıyor veya kendine uygun koşulları oluşturarak hayatiyetini devam ettiriyor. Sonra vahaları ve hurma bahçelerini görünce o kadar da kötü olmadığına, yaşanabileceğine dair kanaat oluşuyor insanda bütün olumsuzluklara ve yokluğa rağmen. Düş ile gerçek hayatın ufuk çizgisinin tam da flulaştığı noktada bir düşüncedir beni alıkoyuyor. Çölde insan gerçekten uçsuz bucaksız çölün verdiği yalnızlığı doya doya hissediyor. Yalnızlık duygusunun bedenimi sarıp sarımadığı gelgitler içinde şu şarkıyı mırıldanıyorum. Şarkıda hani şöyle diyordu:

**Ahh!.. Güneş burada da var / Ta ki batana kadar
Yıldızlar yine parlar / Şafak atana kadar
Bilsen şimdi nerdeyim / Çılgın gecelerdeyim
Uzun bir seferdeyim / Gücüm yetene kadar
Gonca güllerim vardı / Burcu burcu kokardı
Rengi soldu sarardı / Sevip tutana kadar...**

Evet, güneş burada da var, üstelik yıldızlar da parlıyor... Burada da hikâyeler var en ıssız. Sahra ortasında zambaklar burcu burcu rayihasıyla. Hayallere sınır da çizemiyorsunuz, çölün sıcak soluğunda çöl zambağı açıyor yüreğinizde. Ferahlık veriyor nefesinize narin bir tebessüm gibi, latif ve zarif kelimeler akıyor gönlünüze. Sen gülümse ki çiçeklerim solmadan düşünce âlemindeki seferim devam etsin. Bilinmeyen limanlara demir atayım, gece kalayım şafakla ayrılayım.

Hep başkalarının öykülerini, kahramanlıklarını okuduk, dinledik ve öğrendik bunca zaman. Bizim sesimiz-haykırışımız hiç duyulmadı ki. Öğrenilmiş çaresizlik deli gömleği üzerimizde. Koca kıta, kara kıta diye öğretildi. Omelas'tan kaçarcasına basit sandallarla azgın denizde boğulma pahasına uzaklaştık,

bereketli bir o kadar da mümbit topraklardan. Kendi gerçekliğimizden kaçarken bedenimizin rengi bizi ele veriyordu. Gittiğimiz yerlerde ne umuyorduk ki hoş geldin mi diyeceklerdi? Sen uyu ben pencere kenarında dönüşünü suskunca beklerim maziye dalarak. Haberin gelir,

yutkunurum, bir sahilde çocukça bedenin boylu boyunca uzanmışsın, solmuşsun. Bu düşünceler içinde boğulurken, nedendir bilinmez üstad Sezai Karakoç'un şiiri dilime dolanıyor:

**Zambaklar en ıssız yerlerde açar
Ve vardır her vahşi çiçekte gurur.
Bir mumun ardında bekleyen rüzgâr,
Işıksız ruhumu sallar da durur.
Zambaklar en ıssız yerlerde açar.**

Eğer zambaklar en ıssız yerlerde açıyorsa çöl zambağını tahayyül etmek zihninin sınırlarını zorluyor adeta. Hele bir de buna gurbet eklerseniz kaktüste çiçek derlemek gibi... Sonsuzluğa aşına olan kalp dünyadaki bir faniye nasıl takılır çelişkiler iç içe. Anladım ki sensiz

geçen günlerimi zayı etmişim. Belki de kendi kendime umut deryasında serinlik vermeye çalışıyorum, dertlerim hoyratça çoğalmadan, ümitlerim büzüşmeden evvel. Rüzgâr sallayadursun ruhumu. Gökyüzünün başka renklerinin olduğunu

keşfediyorsun. Bu defa da başka bir şiir dökülüyor dudaklarımdan:

**Gökyüzünün başka rengi de varmış!
Geç fark ettim taşın sert olduğunu.
Su insanı boğar, ateş yakarmış!
Her doğan günün bir dert olduğunu,
İnsan bu yaşa gelince anlarmış.
Cahit Sıtkı Tarancı**

İnsan bu yaşa gelince değil de gurbette olunca daha mı iyi anlıyor, her doğan günün ve dahi gecenin dert olduğunu. Yalnızlık çöl sessizliğinde odama giriyor, çarpıyor soğuk duvarlara. Gözlerim karanlıkta kâh açık kâh kapalı. Duymayayım sesini, çölün gece soğuğu üşürüm. Düşünceler bir oraya bir buraya savruluyor, bir sağa bir sola yatıyor fırtınada kalmış gemi misali. İçimde ince ince başlayıp deniz gibi kabaran sızı uykuyu harap ediyor ve sonra geceye teslim oluyorsun, ıslak bir yastığa kafayı hafifçe bırakıyorsun. Her şey yorgun, tutunmaya çalışıyorsun boşlukta hayallere. Sürüklüyor seni, hıylalara dalıyorsun. Belki de sabahın üçü yine dertlerin peşinde. Sen kaçırıyorsun ürkek bir ceylansın, o kovalıyor çok acımasız bir avcı. Sen istedin ben dinledim, hüznün gözlerimde yağmur, acın ise bir sis bulutu oluyor çöküyor insanın üstüne. Kimseler bilmesin-duymasın, sır olarak kalsın gönlümde. Sessiz bir çığlık gibi öylece kalıyorsun ortada, kendine bile fısıldayamıyorsun hakikati, ürperiyorsun. Sanki tuzağa düşmüşsün gözler girdap, her an avlanabilirsin çöllerde melun melun gezerken. Bir kum tepesinin arkasında bekleyedur, susuz gönlü bir süzülüş kıvılcım misali tutuşturur. Ölümcül bakışlar atıyor yalnızlık, kirpikler birer mızrak. Dolaşıyorsun gece karanlığı saçlar birer tuzak yakalanmışsın. Uyuyamıyorsun çiğ düşmüşçesine bedeninin çok yorulmuşsun. Kalbin yorulmuş. Yeni güne umutlanıyorsun, hayrola diyorsun. Vaha çöle nasıl yaslanırsa öyle yaslanıyorsun yeni umutlara tutunarak. Bir yağmur damlasının düştüğü yerde bulup yeşeriyorsun varlık âleminde.■

Hakırdaklı Yağlama

HAZIRLANIŞI

Un ve tuzu karıştırın. Ortasına bir çukur açıp mayayı koyun ve suyu yavaş yavaş ekleyerek yumuşak bir hamur hazırlayın. Ilık bir ortamda mayalanmaya bırakın.

Soğanları yemeklik doğrayın.

Ezilmiş hakırdaklara soğan, tuz ve karabiber ilave ederek iyice karıştırın. Tüm malzemeyi bir tavada 2-3 dakika kavurun.

Hamurdan ceviz büyüklüğünde bezeler hazırlayıp oklava ile açın. Açılan hamurun yarısına iç malzemeyi yayın ve diğer tarafını kapatarak D şeklini verin.

Yağsız sac veya tavada iki yüzünü de pişirin.

Pişen hamura sıcakken tereyağı sürüp servis edin.■

Malzemeler

500 gr un
15 gr yaş maya
2.5 su bardağı su
150 gr hakırdak
2 adet kuru soğan
1 çay kaşığı karabiber
1 çay kaşığı tuz

Afiyet olsun...

Sağlıklı bir vücut için

ÇAVDAR ekmeği

ÇAVDAR
ekmeği

450g e

www.kaytur.com.tr

   [kayturkayseri](https://www.instagram.com/kayturkayseri)

KÜLTÜR SANAT GÜNCEİ

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ 4 YILDA KAYSERİ'YE 44 KİTAP ARMAĞAN ETTİ

Kayseri'de bilinen belediyecilik faaliyetlerinin yanında şehrin kültür ve edebiyat dünyasına yönelik birbirinden değerli, çeşitli ve kapsamlı eserler kazandırarak bu mirasa katkıda bulunan Başkan Büyükkılıç yönetimindeki Büyükşehir Belediyesi, Kayseri'yi hemen her yönüyle tanıtarak anlatan eserlere imza attı.

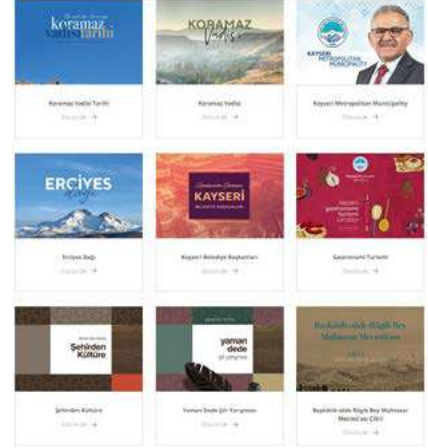
Kadim kültür ve tarihe sahip kent Kayseri'yi tanımak isteyenlerin başvuru kaynağı olan birbirinden farklı ve kapsamlı eserleri envanterine kazandıran Büyükşehir Belediyesi, sahip olduğu geniş kültür yayınları ile bini aşkın atıfla başka başka eserlere de kaynaklık teşkil ediyor.

Kenti kitaplardan okumak isteyen kitap kurtları için büyük fırsatlar sunan Büyükşehir Belediyesi'nin eserleri içerisinde; şehrin yaşam kültüründen tarihine, gastronomisinden coğrafi özellikleri ile turizm değerlerine, Kayseri'deki fırsatlardan, şehrin kendine özgü özelliklerinden Kayseri'nin değerlerine kadar daha pek çok konuda bilgi paylaşımı yer alıyor.

Adeta kitaplara sığmayan kültürü ve özellikleri ile Kayseri'yi kitaplarla anlatan Büyükkılıç; 42 kitaba ek olarak, şehri anlatan kaynak kitap niteliğinde bir eser olan *Kayseri* kitabı ile birlikte 5'inci şiir yarışması olan Dadaloğlu Şiir Yarışması'nın kitabını da şehre kazandırarak kitap sayısını 44'e yükseltti.

Büyükşehir Belediyesi'nin 4 yılda okurları ile buluşturduğu birbirinden güzel ve kapsamlı eserleri şunlar oldu:

"Kayseri Kitabı, Dadaloğlu Şiir Yarışması, Dün Bugünden Daha Yakın, Kayseri Büyükşehir Belediyesi 6. Hikâye Yarışması, Kayseri Tarihi Araştırmaları 1. Cilt, Kayseri Tarihi Araştırmaları 2. Cilt, Muhsin İlyas Subaşı Bütün Şiirleri, Sebzecilik ve Doğal Üretim, Kayseri Büyükşehir Belediyesi 4. Şiir

Yarışması (Ahmet Remzi Akyürek), Mimar Sinan Müzesi ve Mimarlık Merkezi Ulusal Mimari Proje Yarışması Kitabı, Kayseri'de ve Kayseri Arkeoloji Müzesindeki Hitit Dönemine Ait Eserler, Kayseri Büyükşehir Belediyesi 5. Hikâye Yarışması, Dr. İsmail Gökşen'in Düz Dokumalar Kataloğu, Kayseri Eğitim Tarihi Araştırmaları (Eskiçağdan Osmanlı Devletinin Sonlarına Kadar), Develi-Âşık Seyrani Türk Kültürü Kongresi Sempozyumu 1. Cilt, Develi-Âşık Seyrani Türk Kültürü Kongresi Sempozyumu 2. Cilt, Develi-Âşık Seyrani Türk Kültürü Kongresi Sempozyumu 3. Cilt, Kayseri Uçak Fabrikası (1926-1960), Seyrani'nin Düşünce Dünyası, Kadı Burhaneddin Şiir Yarışması (Kayseri Büyükşehir Belediyesi 3. Şiir Yarışması), Pandemi ile Yaşam (7. Ulusal Fotoğraf Yarışması), Kayseri'de Pastırmacılık, Osmanlı'dan Günümüze Koramaz Vadisi Tarihi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi 4. Hikâye Yarışması, Erciyes Dağı, Şehirden Kültüre, Sabit Özdemir Özenç Hayatı ve Eserleri, Kayseri Yer Altı Yapıları Envanteri 5. Ara Rapor, Kayseri Gastronomi Turizmi Çalıştayı, Başkatıpzade Ragıp Bey Muhtasar Mecmuası 1. Cilt, Başkatıpzade Ragıp Bey Muhtasar Mecmuası 2. Cilt, Yaman Dede Şiir

Yarışması (Kayseri Büyükşehir Belediyesi 2. Şiir Yarışması), Koramaz Vadisi (Resimli), Kapadokya Krallığı ve Roma Bizans Dönemi, Kuruluşundan Günümüze Kayseri Belediye Başkanları, Geçmişten Geleceğe Kayseri Mutfacı, Kayseri'den Kopan Türkü Ahmet Gazi Ayhan, Hasan Nail Canat Hikâye Yarışması (3. Hikâye Yarışması), Kayseri Türküleri ve Oyun Havaları, Cumhuriyet Dönemi Kayseri Şehitleri (1923-2017), Kayseri Sağlık Turizmi Çalıştayı, Kayseri'de Bir An (6. Ulusal Fotoğraf Yarışması), Aşık Seyrani Şiir Yarışması (Kayseri Büyükşehir Belediyesi 1. Şiir Yarışması) ve Şeyh İbrahim Tennuri ve Gülşeni Niyaz."

BÜYÜKŞEHİR KÜTÜPHANELERİ, İLK 3 AYDA 700 BİN ZİYARETÇİ AĞIRLADI

Makarr-ı ulema, makarr-ı evliya şehri, ilim ve irfan yuvası olmuş Kayseri'de geleceğin ilim, bilim, kültür ve irfan temelleri üzerine sağlam bir şekilde inşa edilmesi amacıyla

çalışmalarını büyük bir gayretle sürdüren Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, "kütüphaneler şehri" Kayseri'nin geleceğe miras olarak kalacak kütüphaneleriyle adından sıkça söz ettiriyor.

Bu kapsamda "Okuyan ve okutan şehir" Kayseri, Büyükşehir Belediyesi kütüphanelerinde 2023 yılının ilk üç ayında 700 bin ziyaretçiyi ağırladı.

Kayseri'nin geleceğe miras olarak kalacak kütüphaneleri gençlerle dolup taşarken, Yükseköğretim Kurum Sınavlarına hazırlanan öğrenciler Büyükşehir Belediyesi kütüphanelerinde çok rahat ve konforlu ders çalıştıklarını ve burada çalışan öğrencilerle ifade ederek Büyükşehir Belediyesi'ne ve Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'a teşekkür ettiler.

"Gayet Rahat ve Konforluyuz, Kütüphaneden Çok Memnunuz"

Yükseköğretim Kurum Sınavlarına hazırlanan Burak Çolak, "Sınava hazırlandığım için ve kütüphanede çevremdeki insanlar da çalıştığı için daha verimli bir ortam olduğundan kütüphaneyi tercih ediyorum. Gayet rahat ve konforluyuz burada, memnunuz. Büyükşehir Belediyesi'ne teşekkür ediyoruz" dedi.

Abdurrahim Avcı ise, Büyükşehir Belediyesi kütüphanesinde çalışmanın kendisi için çok verimli olduğunu ifade ederek "Şu anda

YKS sınavına hazırlanıyorum. Çalışmalarımı kütüphanede yapıyorum. Dershaneye giden öğrenciler için çok verimli olduğunu düşünüyorum. Çünkü dershane kalan zamanda eve gideceğim, yol kat edeceğim sürede kütüphaneye gelerek ders çalışmak benim için daha verimli olabiliyor. Hem çalışan öğrencilerin içerisinde, onların da çalıştığını görüp sizin çalışmamız daha iyi oluyor, daha çok motivasyon katıyor" diye konuştu.

Nurşen Gerdi de, YKS sınavına hazırlandığını belirterek "Kütüphaneye sabah 9 gibi geliyorum. Bazen daha erken, bazen daha geç. Burası çok rahat. Ücretsiz çorba ve çay da veriliyor. Herkesin burada ders çalıştığını görünce moralim bozuluyor ve direkt derse dönebiliyorum" ifadelerini kullandı.

Yüksek lisans öğrencisi olan Ahmet Ağca ise, Başkan Dr. Memduh Büyükkılıç'ın kütüphaneler konusunda çok ilgili ve alakalı olduğunu belirterek şunları kaydetti:

"Yüksek lisans öğrencisiyim, dalım ilahiyat. İlahiyat olduğu için kaynak bulmamızda da sıkıntı oluyor. Bu gibi durumlarda kütüphaneler imdadımıza yetişiyor. Teşekkür ediyorum öncelikle. Hem devletimize hem de Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'a. Memduh Başkan bu işlerle çok ilgili ve alakadar. Bundan dolayı da tüm öğrenci kardeşlerime de teşekkür ediyorum."

Büyükşehir Kütüphanelerinde Tüm Hizmetler Mevcut

9'uncu kütüphaneyi de Kayseri'ye kazandıran Büyükşehir Belediyesi'nin kütüphanelerinde bilgisayar bölümü, sesli çalışma alanı, çocuklara yönelik masal odası, çocuk kütüphanesi bölümü, kafeterya, gençlere yönelik grup çalışma odaları, ücretsiz internet hizmetleri mevcut.

Ayrıca, Büyükşehir Belediyesi 2023 yılında ilçelere de ihtiyaç ve talep doğrultusunda yeni kütüphaneler kazandırmayı planlıyor.

BÜYÜKKILIÇ, 10'UNCU KÜTÜPHANEYİ AÇTI, YENİ KÜTÜPHANELERİN MÜJDESİNİ VERDİ

Başkan Büyükkılıç yönetimindeki Büyükşehir Belediyesi, Kayseri'deki kütüphanelere Hacılar bölgesinde bir yenisini daha ekleyerek Büyükşehir Belediyesi'nin kütüphane sayısını 10'a yükseltti.

Hacılar ilçesinde faaliyet göstermeye başlayan Halit Özkaya Kütüphanesi'nin açılış törenini Kur'an tilaveti ve saygı duruşunun ardından İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başladı.

Sözlerine merhum Halit Özkaya'ya rahmet dileyerek başlayan Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, "Allah gani gani rahmet eylesin, Halit ağabeyimizin yeri apayrıydı. Halit ağabeyimizin kıymetli ailesinin böyle anlamlı önemli projeye imza atması, Bilal başkanımızın uyum kültürü içerisinde burasını Büyükşehir Belediyesi'ne emanet etmesi, Salih başkanımızın kıymetli ekibinin de burayı Hacılar'ımıza yakışan on numara kütüphane olarak hayata geçirmesinden dolayı teşekkür ediyorum" dedi.

Yeni Kütüphanelerin Müjdesini Verdi

Başkan Büyükkılıç, 10'uncu kütüphanenin ardından 10 gün sonra Çocuk Kütüphanesi ve Müzik Okulu'nun açılacağını, ayrıca Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi içerisinde şehre yakışacak bir kütüphanenin de hayata geçirileceği müjdesini verdi.

Okuyan ve okutan şehir olması için gayret gösterdiklerini belirten Büyükkılıç, sözlerini şöyle sürdürdü:

"Yaratan Rabbinin adıyla oku diyor. İşte bu anlayış içerisinde okuyan ya da okutan olacağız. Öğrenen ya da öğretene olacağız. 300 binin üzerinde genci ve ortaokul lise öğrencisi, 75 bin civarında üniversite öğrencisi, 5 tane üniversitesi ile, ticaretin, sanayinin yanında eğitimin merkezi olarak da adlandırılacak, böyle anlamlı ve önemli bir şehirde yaşamaktan hepimiz tabii ki keyif alıyor, onur duyuyoruz. Şehrimizin kıymetini bilelim diyoruz, birbirimizin kıymetini bilelim diyoruz. Hatırlanacağı üzere geçtiğimiz sezon kitap fuarımızı 900 binin üzerinde ziyaret eden ve kitaplarla buluşan bir şehirden söz etmiştik."

Başkan Büyükkılıç, hayırseverler şehri Kayseri'nin, son dönemde deprem ve sel felaketinin ardından kurum ve kuruluşlarıyla, sanayicisiyle, ticaret odasıyla, yerel yönetimleriyle, sivil toplum kuruluşlarıyla, organize sanayileriyle adeta o bölgeye yağdığını ifade etti.

Sözlerine hem depremde hem de sel felaketinde vefat edenlere dua edilmesi çağrısı ile devam eden Büyükkılıç, deprem bölgesinde görev alan Vali Gökmen Çiçek, bakanlar ve görevlilere de teşekkür etti. Başkan Büyükkılıç, ülkenin bölünmez bütünlüğünün, ay yıldızlı Türk bayrağı, vatan, millet, devlet ve bu milletin birliği, beraberliği, kardeşliği, dayanışmasının önemli olduğunu ifade ederek onun dışındakilerin laf güzaf olduğunu vurguladı. Büyükkılıç, seçimin Kayseri'ye, ülke insanına, konumuna

yakışacak, istikrarı sürdürecektir bir seçim olması temennisinde bulunarak "Çünkü şehrimi çok seviyorum, şehrimizin huzurunu çok seviyorum, ülkemizin huzurunu çok çok seviyorum. Mazlum insanların sesi olan, dünya insanlığının adeta nefesi olan böyle bir cumhurbaşkanının, böyle bir insanın başarıya ulaşmasını buradan parantez açarak paylaşmak istiyorum" dedi.

"Biriz, Beraberiz, Hep Beraber Kayseri'yiz"

Kayserililere layık olma bağlamında çalışmalarını yürüttüklerine vurgu yapan Büyükkılıç, "16 ilçe belediye başkanı kardeşimizle el ele vererek sizlere layık olma bağlamında çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Adeta biriz, beraberiz, hep beraber Kayseri'yiz diyoruz. Bizi biz yapan sizlersiniz, bizi biz yapan kurum ve kuruluşlarımız, bizi biz yapan fedakâr sivil toplum kuruluşlarımız, odalarımız, borsamız ve diğerleri saymakla bitmez. Biz diyoruz ki durmak yok koşmaya devam. Koşarak anca hedefe ulaşırız. Özkaya ailesi ve Kayseri'mizin hayırsever dostları iyi ki varsınız diyorum. Dualarımız sizlerle" şeklinde konuştu.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç ve Hacılar Belediye Başkanı Bilal Özdoğan, Özkaya ailesi adına aile büyükleri Şerife Özkaya, Abidin Özkaya, Alper Özkaya ve Serdar Özkaya'ya teşekkür plaketi ile kütüphane maketi takdim etti. Başkan Büyükkılıç ayrıca Özkaya ailesi büyüklerine kütüphane giriş kartlarını da takdim etti.

Bu Eğitim Öğretim Süresinin Sonuna Kadar Kart Basım Ücreti Alınmayacak

Öte yandan Büyükkılıç, kartlarla ilgili kütüphanelere giriş için sembolik olarak tahsil edilen kütüphane kart basım ücretinin 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı sonuna kadar alınmaması talimatı vererek, "Bu eğitim öğretim süresinin sonuna kadar, kartlarla ilgili sembolik bir ücret alıyorlardı, onu almamalarının talimatını veriyorum" dedi.

Hacılar Belediye Başkanı Bilal Özdoğan ise on numara bir kütüphane olduğunu belirterek "Sadece ilçemizdeki öğrenciler için değil, bütün Kayseri'mizdeki gençle-

rimizin hizmetine sunulan on numara bir kütüphane oldu. Her türlü dijital ortam var. İlçe belediyesi, Büyükşehir Belediyemiz ve hayırsever işbirliği ile çok kıymetli bir eser ortaya çıktı" dedi.

Kayseri Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kurtuluş Karamustafa da "Özellikle başta Millet Kütüphanesi olmak üzere şehrimizde son dönemde kütüphaneler ile yapılan çalışmaları gururla izliyoruz" diyerek Başkan Büyükkılıç'a emeklerinden dolayı teşekkür etti.

Hayırsever Abidin Özkaya ise yaptığı konuşmada, "Bugün bizler için çok anlamlı. Duygu dolu bir o kadar da sevinçli bir gün. Zira bugün ailemizin çok değerli büyüğü Halit Özkaya adına yaptırılan, tam da kendi kişiliğine, hayat felsefesine uygun, üretime katkı sunacak, Hacılar'ımızın ihtiyacı olan güzel bir eserin hep birlikte açılışı yapacağız. Açılışa katılarak bizleri onurlandırdığınız için tüm protokolümüze ve misafirlerimize tekrardan hoş geldiniz diyorum" ifadelerini kullandı.

Kurdele kesimi ile dualarla kütüphanenin açılışı yapılırken, daha sonra Başkan Büyükkılıç protokol ile birlikte Halit Özkaya Kütüphanesi'ni gezdi.

25 Bin Basılı Kitap, 22 Bin E-Kitap, 3 Bin Sesli Kitap ve 100 Süreli Yayın

"Kütüphaneler Şehri" Kayseri'de hizmet vermeye başlayan Büyükşehir Belediyesi Halit Özkaya Kütüphanesi'nde 25 bin basılı kitap, 22 bin e-kitap, 3 bin sesli kitap ve 100 süreli yayın yer alırken kütüphane 450 kişi kapasitesi, bilgisayar bölümü, sesli ve sessiz çalışma alanı, çocuk kitaplığı bölümü, kafeterya, gençlere yönelik grup çalışma odası, ücretsiz internet hizmetleri ile Kayseri halkına hizmet verecek.

"10 NUMARA" KÜTÜPHANEYE YOĞUN İLGİ

Dr. Memduh Büyükkılıç, yönetimindeki Büyükşehir Belediyesi, Kayseri'deki kütüphanelere, Hacılar bölgesinde bir yenisini daha ekleyerek, bünyesindeki kütüphane sayısını 10'a yükseltti.

"150. Yılda 150 Proje" kapsamında büyük bir gayretle kenti "kütüphaneler şehri" yapma yolunda kararlılığını sürdüren Başkan Dr. Memduh Büyükkılıç, Büyükşehir'in

Kütüphanesi projesi de hizmete geçmeye hazırlanıyor. Ayrıca Türkiye'nin en büyük ve kapsamlı millet bahçelerinden Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi'ne kazanılacak olan halk kütüphanesi ve yapımı son aşamaya gelen Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi ile Büyükşehir'in Kayseri'deki kütüphane sayısı daha da artacak.

KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR'İN İKİ YENİ KÜTÜPHANESİ DAHA YOLDA

10'uncu kütüphanesi olma özelliği taşıyan ve Hacılar ilçesinde faaliyet göstermeye başlayan Halit Özkaya Kütüphanesi'ni Kayserililere kazandırdı.

Bu kapsamda açılış sonrası yoğun ilgi gören Hacılar Halit Özkaya Kütüphanesi'ni ilk bir haftada 7 bin kişi ziyaret ederek kütüphanenin sunduğu hizmetten faydalandı.

Müzik Okulu ve Çocuk Kütüphanesi Projesi de Hizmete Geçmeye Hazırlanıyor

Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin Kayseri'deki 10'uncu kütüphanesi olan Hacılar'daki Halit Özkaya Kütüphanesi hizmete açılırken öte yandan Müzik Okulu ve Çocuk

Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin, Başkan Dr. Memduh Büyükkılıç'ın "150. Yılda 150 Proje"si kapsamında "kütüphaneler şehri" olma yolunda kararlılığı ile hayata geçirilecek olan iki yeni kütüphanesinde çalışmalar tüm hızıyla sürüyor.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, eğitime büyük önem göstererek gençleri sürekli öğrenmeye, kendilerini geliştirmeye teşvik ederken şehrin farklı noktalarında yeni kütüphaneler kazandırmaya devam ediyor.

Bu kapsamda, Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi içerisinde yapımı devam eden kütüphane binası ile yine Yeşilhisar

ilçesinde hayata geçecek Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi'nde çalışmalar tüm hızıyla sürüyor.

Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Hamdi Elcuman, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdür Yardımcısı Ahmet Aldemir ve İl Kültür ve Turizm Müdürü Şükrü Dursun ile birlikte, yapımı hummalı bir şekilde devam eden iki kütüphanede incelemelerde bulundu.

Millet Bahçesi'nde Kütüphane İnşası Yükseliyor

Dünyanın sayılı şehir parklarından birisi olacak Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi'nin aynı zamanda bir kültür bahçesi konumunda olmasına yönelik önemli bir proje olan İl Halk Kütüphanesi'nde çalışmalar tüm hızıyla sürüyor. Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Hamdi Elcuman, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdür Yardımcısı Ahmet Aldemir ile birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi iş birliğinde Recep Tayyip Erdoğan Millet Bahçesi içerisinde yapımı devam eden kütüphane binası inşaatında incelemelerde bulundu.

Yapımı devam eden ve klasik kütüphane anlayışının dışında özel olarak tasarlanmış ortak buluşma alanlarının yer alacağı il halk kütüphanesinde her türlü detaya yer verilecek.

Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi'nde Sona Doğru

Öte yandan Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı Hamdi Elcuman, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdür Yardımcısı Ahmet Aldemir ve İl Kültür ve Turizm Müdürü Şükrü Dursun ile birlikte, yapımı son aşamaya gelen Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi'nde de incelemelerde bulundu.

Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi iş birliğinde yapılan ve inşası tamamlanan kütüphanenin çok kısa sürede tefrişatı da tamamlanarak açılışı gerçekleştirilecek.

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ, ÇOCUK KÜTÜPHANESİ VE MÜZİK OKULU PROJESİ'Nİ

İNCELEDİ

Kocasinan ilçesi Bozantı Caddesi'nde çok amaçlı Çocuk Kütüphanesi ve Müzik Okulu'nun yapımına yönelik projenin inşaat çalışmaları tüm hızıyla sürüyor.

Bu kapsamda, Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, hayırsever Fuat Attaroğlu iş birliği ile yapımı son aşamaya gelen Çocuk Kütüphanesi ve Müzik Okulu Projesi'ni yerinde inceledi.

Büyükşehir Belediyesi Etüt ve Projeler Daire Başkanı Ahmet Şeref Bahçecioğlu'dan son durum hakkında bilgiler alan Başkan Büyükkılıç, projede, her yaştan ve çeşitli becerilere sahip çocukların eğitim, bilgi ve kişisel gelişimindeki ihtiyaçlarını karşılamak için kaynaklar ve hizmetler sağlamanın amaçlandığını söyledi.

Büyükkılıç, Büyükşehir Belediyesi olarak "ağaç yaşken eğilir" prensibi ile projede kütüphane ve müzik okulunun yanı sıra oyun alanları, kafeterya ve sinema salonu gibi çeşitli aktivitelerin olacağını vurguladı.

Projede Neler Var?

Proje; çocukların kitap okuyabilecekleri, oyun, müzik gibi farklı çalışma atölyelerine katılabilecekleri, film izleyebilecekleri kapsamlı bir kütüphane projesi olarak tasarlandı. Ayrıca, bahçesinde yer alan oyun grupları ve etkinlik alanı da çocuklar için hem eğitici hem öğretici nitelikte. Bina 750

metrekare oturum alanı, 350 metrekare etkinlik alanı ve zemin kattan oluşuyor.

Kütüphanenin mini oyun odası, atölyeler, sinema salonu, çocuk oyun alanı ve kafeteryası bulunurken, proje bünyesinde kütüphane birimlerine hizmet verecek danışma, bekleme ve dinlenme bölümü, idari ofisler ve arşiv bulunuyor.

BÜYÜKŞEHİR ERKİLET KÜTÜPHANESİ'NDE MİNİKLER AĞIRLANIYOR

Bünyesinde kitapseverlere hizmet veren Erkilet Kütüphanesi ile gençler başta olmak üzere vatandaşların yoğun ilgi gösterdiği kütüphaneleri minikler de çok seviyor. Bu kapsamda içerisinde Çocuk Kütüphanesi bulunan Erkilet Kütüphanesi'ni 59. Kütüphaneler Haftası dolayısıyla birçok kreş, öğrencileri ile ziyaret etti. Erkilet Kütüphanesi'nde ziyarete gelen kreş öğrencilerine öğretmenler tarafından özel etkinlikler düzenlendi.

Minik kitap kurtlarına öncelikle kütüphane kurallarını anlatan öğretmenler daha sonra miniklerle çeşitli etkinlikler yaparak kitaplar hakkında bilgi verdiler.

"Miniklerimizin Kitap ve Kütüphane ile Buluşmasına Olumlu Katkı Sağladık"

Erkilet Kütüphane Sorumlusu Funda Kural, miniklere kütüphaneyi sevdirmek amacıyla

59'uncu Kütüphane Haftası dolayısıyla birçok kreş Çocuk Kütüphanesi'nde ağırladıklarını ifade ederek şunları kaydetti:

"Kayseri Büyükşehir Belediye'miz tarafından şehrimizin hizmetine sunulan Erkilet Kütüphanemizin çocuk kütüphanesi bölümünde 59'uncu Kütüphane Haftası dolayısıyla bu hafta boyunca okul ve kreşlerimizi ağırladık. Kitap iyileştirir temamızla, minik kitap kurtlarımıza öncelikle kütüphane kuralarını anlatıp akabinde kitap incelemesi ve çeşitli etkinliklerle miniklerimizin sosyal, duygusal, ruhsal ve psikomotor gelişim alanlarına katkıda bulunup miniklerimizin kitap ve kütüphane ile buluşmasına olumlu katkı sağladık."

15 Bin Basılı Kitap, 22 Bin E-Kitap, 3 Bin Sesli Kitap

Öğrencilere ve vatandaşlara hizmet veren Erkilet Kütüphanesi'nde 15 bin basılı kitap, 22 bin e-kitap, 3 bin sesli kitap, 100 süreli yayın bulunuyor. 800 kişi kapasiteli Erkilet Kütüphanesi'nde, bilgisayar bölümü, sesli çalışma alanı, çocuklara yönelik masal odası, çocuk kütüphanesi bölümü, kafeterya, gençlerimize yönelik grup çalışma odası ve ücretsiz internet hizmetleri de mevcut.

"HEM TARİHİMİZE SAHİP ÇIKIYORUZ HEM DE İLKLERE İMZA ATIYORUZ"

Dr. Memduh Büyükkılıç, alanında bir ilk olacak kayadan oyma Kültepe Müzesi yapım çalışmalarını yerinde inceledi. Medeniyetler şehri Kayseri'de tarihî ve kültürel mirasa sahip çıkan Büyükşehir Belediyesi, Başkan Dr. Memduh Büyükkılıç yönetiminde "150. Yılda 150 Proje" kapsamında Kayseri'yi "Müzeler Şehri" yapma yönündeki çalışmalarına devam ediyor.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 6 bin yıllık köklü geçmişî olan Kültepe Kaniş-Karum'dan çıkan eserlerin sergileneceği Kültepe Müzesi'ni hayata geçiriyor.

Bu kapsamda, Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Bağpınar Mahallesi'nde yapımı devam eden kayadan oyma müze projesini yerinde inceleyerek son durum hakkında Genel Sekreter Yardımcısı Hamdi Elcuman'dan bilgiler aldı.

Başkan Büyükkılıç, burada yaptığı açıklamada, vefat eden depremzedelere Allah'tan rahmet, yaralılara da şifalar dileyerek 2023 yılında şehirdeki yatırım ve hizmetler ile ilgili hem proje hem de yatırım boyutunda çalışmaların sürdüğünü ifade etti.

Büyükkılıç, çalışmaların yaz kış demeden devam ettiğine vurgu yaparak "Şu anda Kültepe Kaniş-Karum bölgesinde bulunuyoruz. Bu bölgede hatırlanacağı üzere 24 bin civarında tabletimizi de içerecek olan Kültepe Müzesi ile ilgili çalışmalarımızı oyma şeklinde yapıyor, yaptırıyoruz. Yaz-kış demeden çalışma devam ediyor. Depremle ilgili de hiçbir sıkıntı olmadan çalışmalarımız yine burada devam etti" diye konuştu.

Müze çalışmalarının yüzde 65'leri geçtiğini ifade eden Başkan Büyükkılıç, sözlerine şöyle devam etti:

"Biz burayı tabii müze olarak değerlendireceğiz. Çalışmalarımız yüzde 65'leri geçti. 3-4 aya kadar, yüklenici firmamızın verdiği bilgiler, genel sekreterimizin de verdiği bilgiler doğrultusunda inşallah hayata geçireceğiz. Kültür Bakanlığımızla da görüşmelerle gerek Anadolu Medeniyetler Müzesi'ndeki, gerekse yurt içinde nerede varsa Kültepe Kaniş-Karum'dan çıkan tabletleri önemli bir çalışma olarak burada müzeleştireceğiz ve insanlığın hizmetine sunacağız. Şehrimize hayırlı olsun diyoruz. Ticaretin merkezi, hayırsever insanların şehri Kayseri'mize yakışır ve layık bir müze diye buradan paylaşıyoruz. Hem tarihimize sahip çıkıyoruz, hem de ilklere imza atıyoruz. Hakikaten alanında da ilk defa yapılan oyma müze olarak nitelendirebiliriz. Benzerleri belki daha küçükleri vardır ama bu gerçekten herkes tarafından bir ilk olarak nitelendirilecek önemli bir çalışma diye burada görüyoruz. Hayırlı, uğurlu olsun."

Başkan Büyükkılıç'a inceleme esnasında, Bünyan Belediye Başkanı Özkan Altun, Genel Sekreter Yardımcıları Hamdi Elcuman ile Bayar Özsoy da eşlik etti.

Kültepe Kaniş-Karum bölgelerindeki kazı çalışmaları devam ederken buradan çıkan tablet şeklindeki çek, senet, değişik ticari anlaşmalarla ilgili eserler için Kültepe Müzesi Projesi hayata geçirilerek yerin altındaki kültürel birikim bu müzede sergilenecek.

"KÜLTEPE 6000" TİCARETİN BAŞKENTİ KAYSERİ KAYMEK SANAT SERGİSİ AÇILDI

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, 11 branş ile 69 adet eserin yer aldığı "Kültepe 6000" Ticaretin Başkenti Kayseri KAYMEK Sanat Sergisi açılışını, ilçe belediye başkanları ile birlikte gerçekleştirdi.

Kayseri'de mesleki eğitim ve kültüre yönelik faaliyetleri gerçekleştiren Kayseri Mesleki Eğitim ve Kültür A.Ş. (KAYMEK) tarafından Büyükşehir Belediyesi Fuaye Alanı'nda gerçekleşen sergi açılışına Başkan Büyükkılıç'ın yanı sıra Büyükşehir Belediyesi Başkanvekili Mehmet Savruk, genel sekreter yardımcılar, meclis üyeleri, ilçe belediye başkanları ile çok sayıda davetli katıldı.

Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, konuşmasının başında, sergi açılışına katılan konukların Ramazan ayını tebrik ve huzur içerisinde Kadir Gecesi ve Ramazan Bayramı'na ulaşmaları dileği ile deprem ve sel felaketinde hayatını kaybedenlere Allah'tan rahmet temennisinde bulundu. Başkan Büyükkılıç ayrıca, Kayseri Şehir Hastanesi'nde tedavi gören Enerji ve Tabii Kaynaklar eski bakanlarından Taner Yıldız'ı hastanede ziyaret ettiğini, durumunun gayet iyi olduğunu ve herkese selam söylediğini iletti.

"Bir de Müze Çalışması Yapıyoruz"

Kayseri'nin önemli değeri olan Kültepe için müze çalışması da yaptıklarını ifade eden Büyükkılıç, "Burada Kültepe 6 bin yıllık geçmişi ile ticaretin merkezi olan Kayseri'mizde anılan önemli bir kazı merkezi. Oradan çıkan 25 bin civarında tablet söz konusu.

Bunların bir kısmı Anadolu Medeniyetler Müzesi'nde, bir kısmı İstanbul'da, bir kısmı yurt dışında. Biz de bunu müzeleştirmek amacıyla bir de müze çalışması yapıyoruz. Müze çalışmalarımız hızla devam ediyor. Depremi doğasına da uygun bir müze çalışması olacağını buradan paylaşmak istiyorum" ifadesinde bulundu.

"Amacımız Kültepe'yi Gündemde Tutmak, Şehrimizin Olumlu Olarak Paylaşılmasına Katkı Sağlamak"

Başkan Büyükkılıç amaçlarının, Kültepe'yi gündemde tutmak ve şehrin olumlu anılmasını sağlamak olduğunu paylaşarak şunları kaydetti: "Amacımız hem Kültepe'yi gündemde tutmak, hem de ticaretin merkezi olan Kayseri'mizin olumlu olarak her zaman paylaşılmasına katkı sağlamaktır. Bu amaçla arkadaşlarımız adeta bu işin serüvenini, tarihini güncelleyen, bugünü-müze getiren bir anlayış içerisinde çalışma yapmışlar. KAYMEK'imizin yapmış olduğu bu anlamlı çalışmadan dolayı teşekkür ediyorum, hayırlı olsun diyorum. Seçim sürecinin başladığını ve Kayseri ve Türkiye adına hayırlı olmasını temenni ediyorum."

11 Branş ile 69 Adet Eser Beğeniye Sunuldu

"Kültepe 6000" Ticaretin Başkenti Kayseri KAYMEK Sanat Sergisi'nde KAYMEK el sanatları eğitmenleri tarafından Kaniş Karum'un eski çarşı görünümü ve kazı çalışmasından sonraki görünümü strafor ve seramik şekillendirme ile 3 boyutlu olarak çalışılmış olup iğne oyası, modelleme, diorama, folyo rölyef, çini işleme, cam boyama, hazır giyim teknikleri, seramik şekillendirme, takı tasarımı, kumaş boyama ve keçe işleme gibi 11 branş ile 69 adet eser beğeniye sunulurken Kayseri'nin tarihi dokusu sanatla yansıtılıyor. Sergide, Kaniş Karum (Kültepe) Ören Yeri'ndeki bugüne kadar yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkan buluntulardan ilham alarak döneme ait figürlerin ve motiflerin işlendiği el sanatları eserleri yer alıyor.

BAŞKAN BÜYÜKKILIÇ, İSTİKLAL MARŞI'NA SES VEREN İSTİKBALİ TEBRİK ETTİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kayseri Mesleki Eğitim ve Kültür A.Ş. (KAYMEK) tarafından 12 Mart İstiklal Marşı'nın kabulüne yönelik düzenlenen "İstikbal İstiklale Ses Veriyor" İstiklal Marşı Okuma Yarışması'nda ödülleri, Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ın elinden sahiplerini buldu.

Büyükşehir Belediyesi Meclis Salonu'nda gerçekleşen "İstikbal İstiklale Ses Veriyor" İstiklal Marşı Okuma Yarışması Ödül Töreni'ne Başkan Büyükkılıç'ın yanı sıra, Genel Sekreter Yardımcıları Hamdi Elcuman, Serdar Öztürk ve daire başkanları ile öğrenciler ve aileleri katıldı.

Saygı duruşu ve İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlayan törende Mehmet Akif ve İstiklal Marşı konulu kısa film izletildi.

Törende konuşan Başkan Büyükkılıç, "Değerlerimize sahip çıkma anlayışı içerisindeki bu çalışmanın hem önemini hem de geleceğimize ışık tutacağını vurgulayarak emeği geçenlere teşekkür ediyor, ödül alacak olan yavrularımıza da tebriklerimi iletiyor, başarılar diliyorum" ifadelerinde bulunarak dereceye giremeyen yarışmacıların her birinin de ödüle layık olduğu anlayışında olduklarını dile getirdi.

"Sizler Bizim Millî Gururumuzsunuz, Teknofest Gençliğisiniz"

Başkan Büyükkılıç, yarışmacı gençlere "Sizler bizim millî gururumuzsunuz, istikbalimizsiniz, geleceğimize, onun için de ses veriyorsunuz, ışık veriyorsunuz, ülkemizi aydınlatıyorsunuz. Sizler teknofest gençliğisiniz" diye seslenerek şunları kaydetti:

"Her Türk genci, az önce birlikte söylediğimiz İstiklal Marşı'mız başta olmak üzere, o anlayış içerisinde Akif'imize, onun anlayışına, felsefesine sahip çıkar ve İstiklal Marşı'nı en güzel şekliyle okur. Sizler bizim millî gururumuzsunuz, istikbalimizsiniz, geleceğimize, onun için de ses veriyorsunuz, ışık veriyorsunuz, ülkemizi aydınlatıyorsunuz. Sizler teknofest gençliğisiniz. Sizleri harflere sığdırmak isteyenlere değil, teknofest gençliği olarak Sayın Cumhurbaşkanımızın sesine ses verdiğinizi buradan paylaşmak istiyorum. Her birinizi tebrik ediyor, alnınızdan öpüyorum. İyi ki geleceğimiz olan gençler olarak sizler varsınız. Sizlerin eğitilmiş olması, donanımlı olması, özgüven içerisinde olması için KAYMEK ve birimleri gece demeden gündüz demeden fedakârca ekipleri ile sizlere fırsat sunuyor. Kurslarımızla adeta sizleri bezendirmek, donatmak istiyor, imkânlar sunuyor."

“Sırf Yabancı Dil Konusunda 10 Dilde Eğitim Veriyoruz”

KAYMEK'teki kursların tamamının ücretsiz olduğunu ve sırf 10 yabancı dilde eğitimler verildiğini ifade eden Büyükkılıç, bunun çok önemli ve anlamlı olduğuna vurgu yaparak “Sadece ve sadece sizin donanımlı olmanız, geleceğe özgüven içerisinde bakmanız, sizin yabancı dillerle bezenmeniz... Sırf yabancı dil konusunda 10 dilde eğitim veriyoruz. Artık bir yabancı dili yeterli bulmayan, ikinci, üçüncü yabancı dili öğrenmek isteyen, geleceğimizin garantisi olan gençlerimizi görüyoruz. Biz de bundan keyif alıyoruz. Aklınıza hangisi geliyorsa, eğer 12 kişi bir araya gelip ‘bu konuda kurs alacağız bize fırsat verin’ diyorsanız ona da varız, fırsat sağlıyoruz” diye konuştu.

“Sizlerin Hizmetkârı Olmayı Onurlu Bir Şekilde Sürdürmeyi Amaçlıyoruz”

Amaçlarının gençleri ailelerinin gururu yapmak olduğunu ifade eden Büyükkılıç, “Amacımız sizlerin taleplerine cevap vermek, ailelerinizin gururu olmanızı sağlamak. Elbette bu imkânları sunarken başarıdan başarıya koştuğumuzu buradan paylaşmak istiyorum. KAYMEK'imize gelip kurslarımızdan yararlanan yavrularımız bunları biliyorlardır. Başarıdan başarıya koşuyorlar. İnanıyorum ki eğitimcilerimiz gece gündüz demeden fedakârca sizlere sahip çıkmak, fırsat vermek için ve donanımlı hale getirmek için çalışıyorlar. Biz bir aileyiz, sizler bizi sevmiş, güvenmiş, büyüklerin tarafından buralara yetki verilmiş, bize hizmet edin demişsiniz. Biz de sizlerin hizmetkârı olmayı onurlu bir şekilde sürdürmeyi amaçlıyoruz” şeklinde konuştu.

Büyükkılıç'tan Millî ve Manevi Değerler Vurgusu

Başkan Büyükkılıç, millî ve manevi değerlerin Türk milleti için önemine dikkat çekerek,

“Elbette İstiklal Marşı'mız önemli, bayrağımız önemli, devletimiz önemli, milletimiz önemli, inancımız, kültürümüz önemli. Elbette bu anlayış içerisinde birliğimiz, beraberliğimiz önemli. Birliğimizi, beraberliğimizi geçmişte olduğu gibi bugün de yaralamak isteyenler, parçalamak isteyenler elbette olacaktır. Sizin gibi geleceğimiz olan güvendiğimiz gençlerimiz olduğu sürece, buna sizler de fırsat vermeyeceksiniz, bizler de hiçbir zaman fırsat vermeyeceğiz. O açıdan Cenab-ı Allah bu millete bir daha böyle marşlar yazdırmasın” ifadelerini kullandı.

6 Şubat'ta yaşanan deprem sürecine de değinen Büyükkılıç, bir kez daha tüm Türkiye'ye geçmiş olsun dileklerini ileterek şunları söyledi:

“Bu süreç içerisinde bir deprem yaşadık. Asrın afetini yaşadık. Tüm canlarımıza Allah'tan rahmet diliyoruz. Yaralılarımıza acil şifalar diliyoruz. Kayseri'mizde o bölgelerden gelen 50 bin civarında misafirimiz var. On binlerin üzerinde öğrenci yavrularımız, canlarımız var. Onlara fedakârca, üzerimize düşeni yapma yolunda hep gayret gösteriyoruz. Kayseri'miz yardımsever. Kayseri'miz hayırsever. Kayseri düşenin dostu. Kimsenin de düşmesini istemeyen bir anlayışın sahibi. Merhametin sahibi. Ben değil, ‘biz’ diyen anlayışın sahibi. Elhamdülillah diyoruz. Adeta sağanak sağanak o bölgelere yağmur gibi imkânlarını rahmet unsuru gibi yağdırdılar. Mevla'mızın orada verdiği imkânları o kardeşlerimize seferber ettiler. İlk saatten beri başta valimiz olmak üzere her birimiz oralarda görev yaptık. 16 ilçe belediye başkanı kardeşimiz ve ekipleri-miz el ele gönül gönüle vermek suretiyle gece demeden gündüz demeden fedakârca oralara bulunduk. Bulunmaya da devam edeceğimizi buradan paylaşmak istiyoruz. Çünkü biz biriz. Beraberiz. Hep beraber Türkiye'yiz. Hep beraber o bölgedeki kardeşlerimizin, canların dostlarıyız. Onların yanında yer alma mecburiyetinde olan

kardeş topluluğuz.”

Eğitimi çok önemsediklerini belirten Büyükkılıç, “Daha nice güzel günlere diyorum. Bu bir yarış, güzellikte yarış. İyilikte yarış. Başarıda yarış. Kendinizi sosyal olarak ön plana çıkarmada yarış. Yoksa her bir Türk genci vatanının da, devletin de ay yıldızlı Türk bayrağının da kıymetini bilir. Her Türk genci onurlu ve gururlu bir şekilde göğsünü kabartarak söylemesini de, okumasını da bilir. Tekrar emeği geçenlere teşekkürlerimi sunuyorum. Her birinizin alnından öpüyorum. Tebriklerimi sunuyorum. Sağ olun. Var olun. Allah'a emanet olun” dedi.

Konuşmaların ardından törende; 4-11 Yaş Grubu, birinci Havva Geleç, ikinci Rumeysa Gül Karaca, üçüncü Yağmur Ayşe Özcan, mansiyon 1 Hanne Ada Çınar, mansiyon 2 Sıla Avcı, mansiyon 3 Elif Rana Ofraz; 12-18 Yaş Grubu, birinci Hayrunnisa Tamer, ikinci Yasemin Coşgun, üçüncü Umut Yalçıntekin, mansiyon 1 Gizem Nur Uysal, mansiyon 2 Fatmanaz Ulutaş, mansiyon 3 Medine Döndü Koç ile Jüri Özel Ödülleri kapsamında, 4-11 yaş grubu; Ayşe Uzunlu, Umut Kemal Dursun, Rüveyda Karabulut, Esra Tahta ve Ebrar Gökalp sahneye davet edildi.

Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ın elinden ödülleri alan çocuklar ve gençler İstiklal Marşı'nı okudular. Aileleri de tebrik eden Başkan Büyükkılıç, “İşte Türk genci, işte geleceğimiz. İstikbal, İstiklale ses verdi” dedi.

Hem İstiklal Marşı'nı Okudular Hem de Kayseri'yi Tanıttılar

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 12 Mart İstiklal Marşı'nın Kabulü ve Mehmet Akif Ersoy'u Anma Günü kapsamında 2023 yılı ortak teması “Akif'in Sözü, Cumhuriyetin 100'ü” olarak belirlenirken, Büyükşehir KAYMEK ise “İstikbal İstiklale Ses Veriyor” adıyla İstiklal Marşı Okuma Yarışması düzenledi. Yarışmada, gençlerin istiklal ruhunu, millî ve manevi değerleri, İstiklal Şairi Mehmet Akif Ersoy'un düşünce dünyasını ve Türk-İslam mefkûresini özümsemeleri, aynı zamanda kadim şehir Kayseri'nin tarihi ve doğal güzelliklerinin farkında olup şehrin değerlerine sahip çıkmalarını sağlamak hedeflendi.

Kayseri il sınırları içerisinde eğitim gören veya ikamet eden 312 genç yarışmacının katılım sağladığı “İstikbal İstiklale Ses Veriyor” İstiklal Marşı Okuma Yarışması'nda, İstiklal Marşı'na hâkimiyet, millî marş diline uygun okuma, duygu katma, dekor, seslendirme hızı, beden dili, vurgu, tonlama ve diksiyon gibi kriterler göz önünde bulundurularak başvurular hassasiyetle değerlendirildi.

BİLİM MERKEZİ'NDEN BİLİM VE TEKNOLOJİ HAFTASI ATÖLYELERİ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde faaliyetlerini yürüten Türkiye'deki 6 TÜBİTAK destekli bilim merkezinden biri olan Kayseri Bilim Merkezi, Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ın bilime, eğitime, öğrenmeye ve öğrencilere verdiği özel önem doğrultusunda çocuklar başta olmak üzere Kayserilileri bilim ve teknoloji ile buluşturmaya devam ediyor.

Bu kapsamda, bilimsel ve teknolojik alt yapısı ile bireylerin yaparak, yaşayarak, deneyerek, dokunarak bilimsel süreçleri anlamalarını ve öğrenilen bu bilgilerin kalıcı hale gelmesini sağlamayı hedef edinen Kayseri Bilim Merkezi, 8-14 Mart Bilim ve Teknoloji Haftası dolayısıyla minik öğrencilere yönelik Bilim ve Teknoloji Haftası Atölyeleri düzenledi.

11-12 Mart tarihlerinde Anadolu Harikalar Diyarı içerisinde yer alan Kayseri Bilim Merkezi'nde düzenlenen Bilim ve Teknoloji Haftası Atölyeleri kapsamında 7-9 yaş arası çocuklar için Yaşam Döngüleri Atölyesi, 8-11 yaş arası için Elektronik Yapboz Atölyesi, 6-8 yaş arası için Uzay Aracımı Tasarlıyorum Atölyesi gerçekleştirildi.

KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR, TEKNOFEST GENÇLİĞİ YETİŞTİRİYOR

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, teknoloji konusunda gençlere yönelik önemli çalışmalar yaparken, KAYMEK Robotik Kodlama Atölyesi'nde "Metin Tabanlı Robotik Kodlama" dersleri başladı.

Gençlere yönelik yaptığı çalışmalarla Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın elinden birçok ödül alan Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, gençlerin taleplerini ve ihtiyaçlarını daima dikkate alıyor.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde faaliyetlerini yürüten Kayseri Mesleki Eğitim ve Kültür A.Ş. (KAYMEK), düzenlediği yarışmalarla gençlerin hayatına dokunmayı sürdürüyor.

Bu kapsamda, genç dostu belediyeciliğin öncüsü olan KAYMEK İhtisas Gençlik Merkezi Robotik Kodlama Atölyesi'nde "Metin Tabanlı Robotik Kodlama" dersleri başladı.

Geleceğe yön verecek gençler yetiştiren KAYMEK, gençlere her türlü desteği veriyor, teknofest gençliğini yarınlara hazırlıyor.

TURİZMİN LOKOMOTİFİ "KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR"

Kayseri Büyükşehir Belediyesi, şehrin sahip olduğu zengin ve çeşitli turizm değerlerini kent sakinleri ve misafirlere kazandırma yolunda büyük mesafe kat ederken, kadim kent Kayseri'nin her platformda tanıtılmasına da ön ayak oluyor. Büyükşehir'in özverili çalışmaları Kayseri turizmüne de yansırken, Kayseri, şehirler içerisindeki havayolu ile yabancı ziyaretçi girişi miktarında 7'nci sırada yer aldı.

Başkan Dr. Memduh Büyükkılıç yönetimindeki Büyükşehir Belediyesi; köklü tarihi, canlı doğası ve kendine özgü kültürü ile Anadolu'nun merkezindeki turizm kenti Kayseri'nin söz konusu turizm değerlerini bir bir öne çıkararak turizm potansiyelini işletiyor.

Tarih ve Doğa Harikası Vadiler Turizme Dönüşüyor

Geçmişten bugüne Erciyes Kayak Merkezi ile Yüksek İrtifa Kamp Merkezi gibi doğa ve spor turizmüne yönelik tesislerinin ötesinde, Büyükşehir Belediyesi'nin kentteki hemen her kulvarda yürüttüğü turizm değerlerine yönelik dokunuşları kapsamında Büyükşehir, hem tabiat hem de tarihi unsurları içerisinde bulunduran Erdemli, Koramaz ve Soğanlı vadilerinin ulaşım imkânlarını artırıp yapıların restorasyonunu gerçekleştirerek peyzaj ve tesisleşme çalışmalarına ön ayak olurken, öte yandan Soğanlı Vadisi'nde balon turizmini de başlatarak bu değerleri bütünüyle turizme kazandırırken tanıtım faaliyetlerini de diğer taraftan yürütüyor. Büyükşehir Belediyesi ayrıca dünyanın en yüksek şelalelerinden biri olan Yahyalı'daki Kapuzbaşı Şelalesi'ne de ulaşımın rahatlatılması ve güvenli hale getirilmesi bağlamında yol yenileme ve genişletme çalışmalarını gerçekleştirirken cam teras projesine de devam ediyor.

Kayseri Müzeler Şehri Oluyor, Festival ve Yarışmalarla Bezeniyor

Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, özel önem verdiği müzelerin sayısını her geçen gün artırmaya yönelik çalışmalarını dur duraksız sürdürüyor. Bu kapsamda Büyükkılıç, Kayseri'yi bir müzeler şehri yapma hedefiyle temasına

Sağlık Turizminde de İddiası Olan Şehrin Belediyesi "Kayseri Büyükşehir"

Turizmin her kulvarında turizm değerine sahip olan Kayseri'nin yine turizmin hemen her alanında çalışması bulunan belediyesi Büyükşehir, sağlık turizmine yönelik de girişimlerde bulunuyor. Doktor Başkan Büyükkılıç, Sağlık Bilimleri Üniversitesi çatısı altında Kayseri Şehir Hastanesi'ne tıp fakültesi kazandırırken, şehrin sahip olduğu sağlık potansiyeline ek olarak Hasta ve Hasta Yakınları Misafirhanesi, Hospice, Glütensiz Kafe gibi yeni tesisleri hayata geçirmeyi sürdürüyor. Uluslararası Sağlık Hizmetleri A.Ş. (USHAŞ) ile de protokol imzalayarak çalışmalar yapmaya başlayan ve bu kapsamda Kayseri'deki sağlık turizmine yönelik web sitesi de oluşturan Başkan Büyükkılıç yönetimindeki Büyükşehir Belediyesi, sağlık altyapısını her geçen gün güçlendirmeye ve çeşitlendirmeyi sürdürüyor.

Tarih ve Turizm Bir Arada

Binlerce yıllık kadim geçmişi dolayısıyla sahip olduğu tarihî turizm dokusuna her fırsatta restorasyon ile tadilat ile ve tesisleştirerek katkı sağlayan Büyükşehir Belediyesi; Kayseri Mahallesi, Kızılköşk, Keykubadiye Sarayı ve Kültepe Kaniş-Karum gibi önemli tarihî değerleri de ayağa kaldırma çalışmaları ile turizme destek oluyor.

göre etnoğrafya müzesi, arkeoloji müzesi, paleontoloji müzesi, basın müzesi, kayadan oyma Kültepe Kaniş-Karum Müzesi, Ahi Evran Esnaf ve Sanatkarlar Müzesi, Selçuklu Uygarlığı Müzesi, Milli Mücadele Müzesi ve Mimar Sinan Müzesi ve Mimarlık Merkezi gibi yapılan, yapılmış ve hizmetini sürdüren ve yapılacak olan çok sayıda müze ile bu kulvarda da turizm çalışmalarını yürütüyor. Diğer taraftan Büyükşehir Belediyesi, yarı maratonlar ile off-road festivalleri, etnospor ve okçuluk müsabakaları, bisiklet yarışları gibi ulusal ve uluslararası pek çok türden etkinliklerle, şehri festival ve yarışmalarla süsleyerek turizme entegre ediyor.

İlçelerin Dokusuna Göre Turizm Girişimleri

Bünyan'da Selçuklu dönemine ait tarihî Sultanhanı Kervansarayı'nı restore edip içerisinde tesis kurarak turizme kazandıran Büyükşehir Belediyesi, buna benzer örnekleri diğer ilçelerde de hayata geçirerek turizme kırsalın katkısını, diğer yönüyle turizmin de kırsala katkısını sağlıyor. Bu kapsamda İncesu'da Karamustafa Paşa Kervansarayı, Arasta Çarşısı; yine Bünyan'da Karatay Hanı Kervansarayı gibi kırsaldaki projeleri hayata geçiriyor.

Büyükşehir'den İncesu'da Tarihe Işık Tutacak Kazı Çalışması

İncesu ilçesi, Örenşehir Mahallesi, Köy İçi mevkiinde Büyükşehir Belediyesi'nin desteğiyle Kayseri Müze Müdürlüğü'nün denetiminde gerçekleştirilen arkeolojik kazılar tüm hızıyla sürüyor. İç Anadolu'nun en büyük mozaik yapısına ulaşılan arkeolojik kazı çalışmaları tamamlandığında tarihi yeniden yazacak bu mozaik yapısı turizme kazandırılacak.

Gastronomi Çalıştayı ve Kitapçığı ile Turizme Destek

Kadim geçmişe sahip Kayseri; zengin gastronomi değerlerine yönelik çalıştay ve kitaplaştırma çalışmaları ile UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Yaratıcı Şehirler Ağı Ulusal Listesi'ne dâhil oldu. Bu anlamda da turizme katkı sunan Büyükşehir Belediyesi, şehre gelen misafirlerine yönelik sahip olduğu kafe ve restoranları ile de şehrin tanıtımını gerçekleştiriyor.

Büyükşehir Kültür Yayınları da Turizmin Gelişmesine Elçi Oluyor

Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, geride bıraktığı 4 yıllık başkanlığı sürecinde Büyükşehir Belediyesi aracılığı ile Kayseri'yi tanıtan toplam 44 eseri yazın dünyasına kazandırdı. Kayseri'nin turizm anlamında tanıtımını kitap sayfaları arasından da gerçekleştiren Büyükşehir, pek çok TV programı ile de bu kulvarda katkısını artırıyor.

Kayseri, Şehirler İçerisinde, Havayolu ile Şehre Gelen Yabancı Ziyaretçi Miktarında 7'nci

Başkan Büyükkılıç yönetimindeki Büyükşehir Belediyesi'nin kış turizmi, gastronomi, sağlık ve kültür turizmi gibi konularda yürüttüğü tüm özverili çalışmalar Kayseri turizmüne de yansıyor. Bu anlamda Kayseri, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yayımlamış olduğu son turizm ziyaretçi istatistiklerinde, 1 ayda hava yolu ile toplam 6 bin 643 yurt dışı ziyaretçisini ağırlayarak şehirler içerisindeki havayolu ile yabancı ziyaretçi giriş miktarında Muğla'nın ardından 7'nci sırada yer aldı.

BÜYÜKŞEHİR BÜLTENİ "DEPREM ÖZEL" SAYISI YAYINDA

Vatandaşların cep telefonu, tablet ve bilgisayarlarından ulaşabileceği Şehir Bülteni sayesinde vatandaşlar, Büyükşehir Belediyesi'nin gerçekleştirdiği hizmetleri ve hayata geçirdiği projeleri kolaylıkla takip edebilirken, bültenin 56. sayısı "deprem özel" olarak çıktı.

Dijital platformdan vatandaşlara ulaşan Büyükşehir Belediyesi Şehir Bülteni'nin, bu sayısı "Devlet millet el ele yaraları sarıyoruz" manşetiyle okurlarıyla buluştu.

Bültende Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin asrın felaketi Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında depremin ilk gününden bu zamana kadar yapılan birbirinden anlamlı ve önemli yardım ve desteklerinin yer aldığı haberler dikkat çekti.

Başkan Büyükkılıç, Büyükşehir Belediyesi Şehir Bülteni başyazısında "Ülkemiz, 6 Şubat sabahı büyük bir deprem felaketi yaşadı. Dünyada eşi benzeri görülmedik şekilde üst üste yaşanan güçlü depremlerin ve artçıların yol açtığı yıkımlar tüm Türkiye'yi yasa boğarken devletimizin ve milletimizin depremin ilk anlarından itibaren ortaya koyduğu birlik ve beraberlik tablosu bizleri

yeniden ayağa kaldırdı" diye konuştu.

Büyükkılıç, Şehir Bülteni'nin "deprem özel" sayısında Türkiye'nin, devleti ve milletiyle bu zorluklara da göğüs gereceğini, küllerinden yeniden doğacağını belirterek "Depremde hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, yakınlarına sabır ve başsağlığı, yaralılarımıza acil şifalar diliyoruz" dedi.

Vatandaşlar, Büyükşehir Belediyesi Şehir Bülteni'nin dijital yayınına, www.kayseri.bel.tr adresinde Hizmetler > Online Hizmetler > Şehir Bülteni bölümünden ulaşabiliyor.

KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI
IDADALOĞLU ŞİİR YARIŞMASI KİTABI ÇIKTI...

KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR YAYINLARI
III. ULUSLARARASI DEVELİ-ÂŞIK SEYRÂNÎ VE TÜRK KÜLTÜRÜ KONGRESİ BİLDİRLERİ
(3 CİLT) OKURLARIYLA BULUŞTU...

